

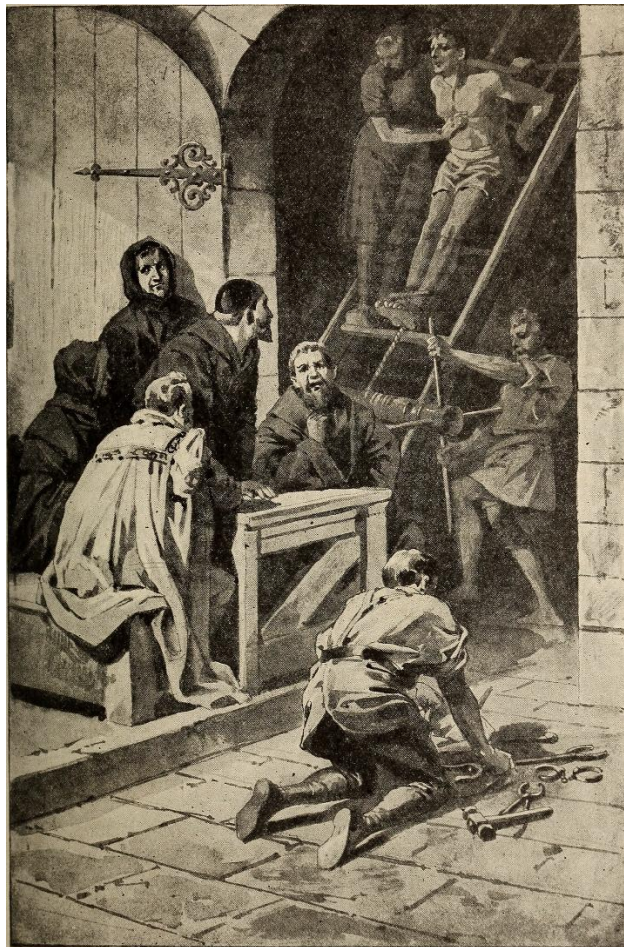
Gods zegen over leugens uit Godsvreze gedaan.

Exodus 23:1

“stelt uw hand niet bij de goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn”

Hand. 4:19

*Maar Petrus en Johannes, antwoordende, zeiden tot hen (de Joodse raad):
Oordeelt gij, of het recht is voor God, ulieden méér te horen dan God.*

Thema is tot toerusting voor en in tijden van verdrukking.

Dik Aangeenbrug.

Afbeelding op titelblad: Inquisitie foltert Christen om bekentenis af te dwingen van degenen die zij verdacht van het achterhouden van bewijs uit het boek der martelaren van John Foxe.⁵

Studie

Het doel van deze studie is om onder Gods zegen te komen tot innerlijke vrijheid tegenover de Goddelozen die intimideren met de eis van "waarheid".

Om toegerust te zijn om met een goed geweten de goddeloze vervolgers en kwaadwillende te misleiden, ook al betreft het overheidsdienaren, om zo onschuldigen voor hun aanslagen te kunnen beschermen.

En als laatste om zelf geen verrader van de onschuldige te worden.

Stelling:

- "Een leugen is een onwaarheid gesproken tegen iemand die recht heeft op de waarheid"

Wanneer een dienaar van de vader der leugens om de waarheid vraagt, instrumentaliseert hij de wet van God voor het werk van de duivel.

De vraag zelf is dan een leugen, omdat **het doel** niet de waarheid is, maar de onschuldige naaste kwaad aan doen

Wie zo'n valsaard (zelfs in naam van "de overheid") bedient met informatie die de onschuldige naaste of zelfs zichzelf schaadt, scheidt de waarheid van de liefde. Daarmee maakt hij van Gods heilige wet een moordwapen, terwijl de Schrift leert dat de liefde de vervulling van de wet is (Rom. 13:10).

Gods waarheid beschermt het leven en bestraft onrechtvaardigheid; waarheid zonder liefde is slechts een werktuig in de hand van de onrechtvaardigen, wettelozen, Goddelozen.

📖 *1 Timótheüs 1:5 Maar het einde (doel) des gebods is liefde uit een rein hart, en uit een goed geweten, en uit een ongeveinsd geloof.*

📖 *Romeinen 13:10 De liefde doet den naaste geen kwaad. Zo is dan de liefde de vervulling der wet.*

In tijden van vervolging wordt de oprechte gelovige vaak geconfronteerd met deze onmogelijke keuze: de letter van de wet gehoorzamen en daarmee de dood van de naaste beslechten, of de vijand misleiden om het leven te redden. Te lang heeft een lafhartig wetticisme de gewetens van christenen geknecht, door te suggereren dat God liever een "vrome leugenloosheid" ziet dan de barmhartige redding van een vervolgte broeder of Jood.

Deze studie breekt met die verlammeende traditie. We onderzoeken de Schrift niet door de starre bril van menselijke filosofie, maar in het licht van Gods eigen hart. We zien dat de vroedvrouwen in Egypte, de moedige Rachab in Jericho en de gezalfde koning David niet aarzelden om de goddeloze te misleiden wanneer de naaste in gevaar was. Zij begrepen wat wij vaak vergeten zijn: dat de waarheid een schat is die toebehoort aan de gemeenschap der liefde, en dat een tiran die onschuldig bloed zoekt, zijn morele recht op die waarheid heeft verspeeld.

Aan de hand van Gods Woord, toont dit document aan dat de liefde de vervulling van de wet is. Het biedt de gelovige de Bijbelse vrijmoedigheid om in tijden van nood geen "getuige tot geweld" te zijn, maar een beschermer van het leven. Want God wil barmhartigheid, en niet het offer van onschuldige levens op het altaar van een misplaatste "eerlijkheid".

📖 *Efeze 4:25 Daarom legt af de leugen, en spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste.*

Het gebod "gij zult niet liegen" is een gebod welke in de context van mensen die elkaar oprecht liefhebben, een gebod is wat nooit enig persoonlijk gevaar kan opleveren... zelfs niet als je zelf gezondigd hebt en het eerlijk belijdt.

⁵ <https://archive.org/details/foxeschristianma00fox/page/242/mode/1up>

 3 *Jacobus 5:16 Belijdt elkander de misdaden, en bidt voor elkander,*

De enigste omstandigheid waarin het spreken van de waarheid een persoonlijk gevaar oplevert, is als de ander zelf onrechtvaardig is, en deze daarom met motieven die alle tegen Gods geboden ingaan om de waarheid vragen.

 3 *Spreuken 12:20 Bedrog is in het hart degenen, **die kwaad smeden**; maar degenen die vrede raden, hebben blijdschap.*

Moeten we de volbrenging van het kwaad bevorderen door aan de leugenachtige/bedrieglijke vraag naar waarheid gehoor te geven? Ook als dit onze onschuldige naaste ernstige schade berokkend? Moeten we aan de onrechtvaardige die bedrieglijk naar waarheid vraagt om te kunnen vervolgen of te vermoorden, gehoor geven?

 1 *Johannes 3:15 Een iegelijk, die zijn broeder haat, is een doodslager;*

Of mogen/moeten we onze broeder die vervolgd wordt door leugen beschermen?

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave:	3
1.0 Inleiding	6
1.1 Motivatie mijn persoonlijke studie hierover.....	7
1.1.1 De Waarheid als Instrument van het Leven	9
1.1.3 De Farizeese Verleiding: Waarheid zonder Liefde.....	10
1.2 De oprechtheid van het hart vs. de letter van Gods wet	11
2.0 Vanuit twee geboden moet de gehele wet van God en de profeten die Gods Woord spraken, benaderd worden.....	12
2.1 De overheid altijd Gods dienaar?.....	13
2.2 Een overheid die onschuldigen vervolgt, is per definitie niet door God bedoeld.	14
2.2.1 De plicht tot beproeven.....	15
3.0 Heldere voorbeelden uit Gods Woord	15
3.1 Voorbeeld 1: De "liegende" vroedvrouwen (Exodus 1)	15
3.2 Voorbeeld 2: De "gelovige" list van Rachab (Jozua 2).....	16
3.3 Voorbeeld 3: Davids list en Gods lofprijs (1 Samuel 21 & Psalm 34)	17
3.3.1 Psalm 56.....	18
3.3.2 Praktische toepassing door de Hugenoten van Psalm 56.....	19
3.3.3 De Waldenzen en Psalm 56	21
3.4 Voorbeeld 4: David, de gezalfde "serie – leugenaar.....	22
3.4.1 Het meest opmerkelijke is niet de list zelf, maar hoe God deze beoordeelt.	23
3.5 Voorbeeld 5. Contra-spionage, Husai de Archiet.....	24
3.6 Voorbeeld 5. De vrouw bij de put: misleiding aan het front.....	27
3.6.1 David de inspirator van de Mossad: strategische inlichtingenoperaties.....	28
3.6.2 Van 2 Samuël naar de moderne Inlichtingendienst.....	29
3.6.3 Het motto van de Mossad: Spreuken 24:6	29
3.6.4 SHAI/Hagana/Mossad/IDF.....	30
3.6.5 Voorbeeld van Bijbelse strategie bij generaal Allenby: Michmas (1 Sam. 14)	31

3.6.6 Orde Wingate en de "Bijbelse commando's"	32
3.7 Voorbeeld 6 God geeft zelf mensen over aan misleiding, Achab.	34
3.8 Voorbeeld 7 Elisa en de verblinding van de Syriërs (2 Koningen 6)	35
3.9 Voorbeeld 8. Ook Jezus voelde Zich niet altijd verplicht een vraag "open en eerlijk" te beantwoorden	36
3.9.1 Social engineering (Hagany).....	36
4.0 Als de letter der wet tegenover de barmhartigheid staat.	39
4.1 De letter der wet kent geen barmhartigheid?	39
4.2 Jezus refereert aan de (op het eerste gezicht lijkende) wetsovertreding van David	40
4.3 De prioriteiten van de naastenliefde	42
4.3.1 Onderscheiden/oordeel.....	45
4.4 Liegen tegen de goddeloze is dus niet per definitie liefdeloosheid.....	45
4.4.1 De vijanden niet haten: een schijnbare tegenstrijdigheid?.....	46
4.4.2 Tegenstrijdigheid in Davids leven? De koning versus de persoon.....	48
4.4.3 De Ivri-status: onderscheid maken als heilige opdracht.....	49
4.5 Gerechtigheid: "De naaste het zijne" of "een ieder het zijne"?.....	51
4.6 De persoonlijk toevertrouwde waarheid van een "naaste" aan een "ieder" bekend maken?	53
5.0 De rechtvaardige haat toch leugentaal?	54
5.1 Ananias en Saffira.....	55
5.2 Moderne context.	56
6.0.0 Stemmen uit de historie:	56
6.1 Huldrych Zwingli (1484–1531)	57
6.2 Heinrich Bullinger (1504–1575)	57
6.3 Menno Simons (1496 – 1561)	57
6.4 Het Wilhelmus, het eren van "den Koning van Hispanje" en "de tiranny verdrijven".	58
6.5 De "Vindiciae Contra Tyrannos" (1579)	58
6.6 George Buchanan (1506–1582)	60
6.7 John Knox (ca. 1514–1572),	63
6.8 Samuel Rutherford (1600 -1661)	63
6.9 John Locke (1632-1704)	64
6.9.1 Van Buchanan naar de Constitution: De erfenis van het verzet.....	65
6.10 Hugo de Groot (1583-1645)	66
6.11 Petrus Martyr Vermigli (1499–1562)	67
6.12 Theodore Beza (1519–1605).....	68
6.13 Martin Bucer (1491–1551).....	68
6.14 Dietrich Bonhoeffer.....	69
6.15 Corrie ten Boom:.....	71
6.16 De weging in Psalm 15:	71
7.0 Voorbeelden van gebeden in tijden van vervolging:.....	72
7.1 Christenen in Carthago 180 n.Chr.....	72

7.2 Waldenzen. 15 ^e -17 ^e eeuw.....	73
7.3 Hugenoten 16 ^e -18 ^e eeuw.....	73
7.4 Het Gebed van Alexander Peden (ca. 1626–1686).....	74
7.5 Het gebed van de “onbekende verzetsman”	75
7.6 Gebed uit ondergrondse Kerk Noord-Korea.....	75
7.7 De “Back to Jerusalem” beweging uit China, en hun gebed.....	75
8.0 Geraadpleegde Bronnen en Literatuur	76

1.0 Inleiding

Is het geoorloofd om als Christen door middel van een leugen degene die vervolgd worden, zoals Joden en christenen vanwege antisemitisme of geloof te beschermen?

Er zijn vele Godvrezende leraren die beweren dat dit absoluut niet kan, in strijd is met Gods wil, vele gelovigen hebben hier geen helder zicht op, en kunnen in gewetensnood komen en bijv. een naaste die omwille van het geloof of zijn afkomst veiligheid zoekt, te verraden aan de overheid, bijv.:

Augustinus (354-430) schrijft over deze passage,

- ✓ Daarom Rachab in Jericho aanraken, omdat ze vreemdelingen ontving, mannen van God, omdat ze zichzelf in gevaar bracht door hen te verbergen, omdat ze in hun God geloofde, zodat dat ze hen ijverig verborg waar ze kon, omdat ze hun de meest getrouwe raad gaf om langs een andere weg terug te keren, laat haar geprezen worden als een voorbeeld om na te volgen... Maar haar liegen is niet als een voorbeeld om te worden nagevolgd... hoewel God deze dingen gedenkwaardig heeft geëerd, het slechte stuk genadig over het hoofd gezien.⁶

Johannes Calvijn (1509 - 1564) schrijft over de geschiedenis van Rachab:

- ✓ "Wat de leugen betreft, moeten wij erkennen dat, hoewel deze met een goede bedoeling werd uitgesproken, zij toch niet vrij was van zonde. Zij die menen dat een noodzakelijke leugen geheel verontschuldigd kan worden, beseffen niet voldoende hoe kostbaar de waarheid in Gods ogen is. Daarom, al is het ons doel onze broeders te helpen... mag het ons nooit geoorloofd zijn te liegen, want dat kan nooit juist zijn wat strijdig is met de natuur van God. En God is de Waarheid."⁷

Theoloog Wayne Grudem (1948 -) schrijft:

- ✓ Nergens in de Schrift is er een vers dat een vorm van leugen expliciete goedkeurt, zelfs geen vers om onschuldig leven te beschermen. Er zijn tientallen uitspraken in de Schrift over leugens, en dezen veroordelen het altijd.⁸

Prof. dr. W.H. Velema (1929-2019) van de Christelijke Gereformeerde Kerken wijst ook de noodleugen af, citaat:

- ✓ "De leugen is naar haar wezen in strijd met God, die de Waarheid is. Ook de zogenaamde noodleugen blijft formeel een overtreding van het negende gebod. Wij mogen de ethische grens niet verleggen door te zeggen dat de onwaarheid tegenover een tiran 'geen leugen' meer zou zijn. Wie de leugen hanteert, ook om een leven te redden, moet weten dat hij Gods gebod schendt en kan dit alleen doen in het diepe besef dat hij schuld op zich laadt en aangewezen blijft op Gods vergeving."⁹

De Bijbel veroordeelt liegen met duidelijke bewoordingen in vele teksten (bijv. Lev. 19:11/ SP. 12:22/ En. 4:25). God zegent desalniettemin Rachab bijv. echter in het liegen tegen de overheidsdienaren die de Hebreeuwse verspieders probeerden te vangen...

⁶ Augustinus, *Contra Mendacium* (Tegen de leugen), hoofdstuk 15, sectie 34. (Vgl. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, Vol. III, Pag. 497).

⁷ Johannes Calvijn. *Bijbelverklaring: Jozua, Richteren en Ruth* (vertaald uit het Latijn) De Groot Goudriaan, Kampen. Pag. 34

⁸ Wayne Grudem, "Why It Is Never Right To Lie?" <https://www.waynegrudem.com/wp-content/uploads/2012/02/Grudem-Why-it-is-never-right-to-lie-article.pdf>

⁹ W.H. Velema, Discussie over de vrome leugen, in: Tussen vrees en vrijheid: Ethiek van de tien geboden. Uitgave: J.H. Kok, Kampen, 1974. Pag. 231.

1.1 Motivatie mijn persoonlijke studie hierover.

*“Niet de formele juistheid van de taal, maar **het doel** van de wet.”*

Hoewel ik pas na mijn persoonlijke studie (zoals hierna is te lezen) het werk van Rutherford, Junius Brutus en Bonhoeffer en vele anderen maar ook de tegengestelde opvattingen tegenkwam, deze laatste zijn te lezen in het paper ¹⁰ van Wayne Grudem, en in de werken van Augustinus, Calvijn en Prof. Velema over dit onderwerp tegenkwam, (en waaruit hierboven heb geciteerd) ga ik niet in op hun stellingen.

Want hoewel Wayne Grudem in zijn artikel ¹¹ krachtig pleit voor de onschendbaarheid van de waarheid, neemt hij een andere afslag dan deze studie, zijn doel is de formele juistheid van taal, mijn doel is te onderzoeken wat God echt bedoeld met *“Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.”* (Exodus 20:16) omdat ook dit woord *“in een hoofdsom wordt begrepen, namelijk in dit: Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelfen”* (Rom.13:9) moeten we de vraag stellen vervullen we de wet als we de waarheid spreken tegen degene die de waarheid niet liefheeft maar misbruikt om onze onschuldige naaste te beschadigen..?

Grudem heb ik alleen aangevoerd als een voorbeeld als een van de theologen die pleiten voor een **ethisch absolutisme**, welke stellen dat een conflict tussen Gods geboden onmogelijk is.

(dit is een ogenschijnlijk conflict of formeel niveau, niet op doel van de wet niveau)

Waar ik, in het spoor van Gods Woord de liefde die de vervulling van de wet is, als de toetssteen van “de waarheid” hoogacht, legt Grudem de prioriteit bij **de formele juistheid van de taal, in het vertrouwen dat God de gevolgen regeert.**

Deze studie laat vanuit Gods Woord de actieve verantwoordelijkheid om de naaste met alle beschikbare middelen -inclusief de list- te beschermen tegen “de wolf.”

De aanleiding voor deze studie was en is dus niet om een theologische reactie te geven op andersdenkende theologen, het is dus geen reactionaire studie tegen de stellingen van andere theologen, zo is deze ook niet ontstaan.

Deze en al de andere aangevoerde citaten kwam ik pas tegen **na** het maken van deze studie omdat ik toen (pas) op het idee kwam om te onderzoeken of ook er bekende theologen zijn die er anders over denken.

De reden waarom ik wel Gods Woord hierover ging onderzoeken was eenvoudig omdat ik zelf in een Calvinistisch/reformatorische denkkader ben grootgebracht waar de opvatting heerst dat ook het liegen tegen een kwaadaardige overheid heel gevoelig ligt, dat liegen per definitie in alle gevallen ernstig en verkeerd is.

Bij het bestuderen van de standpunten van Augustinus, Calvijn en latere theologen zoals Velema, wordt de oorzaak van de diepe gewetensnood onder christenen pijnlijk duidelijk. De eeuwenlange dominantie van de “absolute waarheidsplicht”, een leer die door Augustinus (354-430) werd ingezet en door Johannes Calvijn (1509-1564) werd gecanoniseerd, heeft generaties Christenen in een ethische klem gezet.

Zelfs tijdens de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog bleef deze denktraditie zo machtig dat

¹⁰ <http://www.waynegrudem.com/wp-content/uploads/2012/02/Grudem-Why-it-is-never-right-to-lie-article.pdf>

¹¹ <http://www.waynegrudem.com/wp-content/uploads/2012/02/Grudem-Why-it-is-never-right-to-lie-article.pdf>

vele gelovigen twijfelden of zij de Gestapo mochten misleiden om levens van onderduikers te redden. Men raadpleegde blijkbaar vaker de oude kerkvaders dan de bevrijdende Bijbelse praktijkvoorbeelden van de "heilige list". Hierdoor werd een loodzware last op het geweten van het volk gelegd; een last die ook na de oorlog door invloedrijke figuren in de gereformeerde gezindte werd gehandhaafd, bijv. door **Ds. G.H. Kersten**

- ✓ "De waarheid mag nooit worden opgeofferd, ook niet om het leven te behouden. Want wat is ons tijdelijk leven waard als wij de eer van God en de oprechtheid van de ziel verliezen? God heeft onze leugen niet nodig om Zijn kinderen te verlossen. Wij hebben de plicht de overheid de waarheid verschuldigd te zijn, omdat God haar over ons heeft gesteld, ook als zij ons verdrukt." ¹²

Prof. dr. J. Hovius schreef in officiële landelijke kerkblad van de Christelijke Gereformeerde Kerken "de wekker", citaat:

- ✓ "Het standpunt dat men tegenover een tiran geen waarheid verschuldigd is omdat hij zijn recht heeft verspeeld, is een gevaarlijk jezuiëtisme. De wet van God is onveranderlijk en hangt niet af van het gedrag van onze naaste of de overheid. Wie de waarheid verbuigt onder het mom van de nood, tast de fundamenten van de christelijke moraal aan." ¹³

Gedreven door de noodzaak om een Bijbels antwoord te vinden dat standhoudt in tijden van beproeving en vervolging, ben ik in 2014 dit onderzoek gestart met een onafhankelijke studie van de Heilige Schrift. Ik heb er bewust voor gekozen om in eerste instantie (zonder voorkennis van menselijke leringen of theologische systemen) de Bijbel op haar eigen getuigenis te onderzoeken. Mijn doel was om een fundament te leggen dat uitsluitend rust op Gods Woord en de daarin gegeven praktijkvoorbeelden.

Tot mijn eigen bemoediging ontdekte ik in een later stadium (2026) , tijdens de verdere uitwerking/verbetering van deze kernstudie, dat de conclusies uit mijn onafhankelijke onderzoek naadloos aansluiten bij een eeuwenoude en krachtige theologische traditie. De talrijke citaten van denkers zoals Buchanan, Beza, Vermigli en Hugo de Groot, Rutherford en Bonhoeffer, die ik later aan dit dossier (vooral inleidend, en afsluitend) heb toegevoegd, fungeren dan ook als een historisch en geestelijk "extra bevestigend bewijs". Zij bevestigen dat de weg van de "heilige list/misleiding" en de morele weerbaarheid die hier wordt geschetst, geen nieuwe leer is, maar de beproefde weg van de Kerk der eeuwen, gefundeerd op de Heilige Schrift.

Dit alles niet om een lans te breken dat liegen wel (een beetje) goorloofd is..., dat staat als een paal boven water: absoluut niet!

Zondag 43 vraag en antwoord 112 van de "**Heidelberger Catechismus**" onderwijzen glashelder de bedoeling van het negende gebod:

- ✓ Dat ik tegen niemand valse getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraaie, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen; maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn van God op mij laden wil; insgelijks, **dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprechtelijk spreke en belijde**; ook de eer en het goed gerucht van mijn naaste naar mijn vermogen voorsta en bevordere.

Het is immers juist de duivel die de vader der leugens is...

¹² G.H. Kersten, *De Gereformeerde Dogmatiek: Voor de gemeenten toegelicht*. De Banier, Utrecht (herdruk na de oorlog). Deel II, Pag. 624 (Onder de uitleg van het negende gebod).

¹³ J. Hovius, *De Waarheid en haar grenzen*, artikelenserie in *De Wekker*. Jaargang 1952, nummer 14, Pag.2

Hierover zal het dus in de studie niet gaan..

Maar wel over of de vraag naar de waarheid gesteld door iemand **met de geest van de satan, namelijk ten dienst van het verwoesten van mensenlevens...eerlijk beantwoord mag of moet worden:**

 3 Johannes 8:44 *Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen; die was **een mensenmoorder** van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar, en de vader derzelve leugen.*

We moeten daarom dan dus ook durven vaststellen dat als satan naar waarheid vraagt, dat hij dan nog liegt...want er is niets in zijn wezen dat om waarheid vraagt.

Satan wordt niet alleen een leugenaar genoemd, maar is de "vader der leugen".

Dit betekent dat zelfs als hij een feitelijk juist antwoord eist, de context of het doel van die vraag een pure leugen is.....,

en dan de gewetensvraag: *beantwoord ik met het geven van een eerlijk antwoord aan satanische vraag om waarheid (die de ondergang van mens ten doel heeft...) aan **het doel** van Gods wet, dezelfde wet die van mij eist dat ik de waarheid spreekt tegen mijn naaste.....* wie kan dan met een goed geweten ja zeggen ?

Beantwoord ik aan het doel van Gods Wet, als ik met een feitelijk juist antwoord de moordenaar de weg wijs naar mijn naaste?

Het "ja" zeggen tegen de waarheidsvraag van de moordenaar, is het "nee" zeggen tegen het leven van de onschuldige naaste. Is dat Gods doel met de wet, met het gebod "*gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste*" ?

Is de hoofdsom van Gods wet: "*gij zult de kwade liefhebben opdat de goede iets kwaads verkrijgt*" ? Of is het wat Paulus onderwijst ? :

 Rom. 13:9b-10 *gij zult geen valse getuigenis geven (...) en zo er enig ander gebod is, wordt in dit woord in een hoofdsom begrepen, namelijk in dit: Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelfen. De liefde doet den naaste geen kwaad. Zo is dan de liefde de vervulling der wet.*

Wanneer de letter van een gebod (feitelijke juistheid) wordt misbruikt om de hoofdsom van de wet (het beschermen van de naaste) te vernietigen, dan is die letterlijke naleving geen gehoorzaamheid, maar een vorm van wetteloosheid.

Wie beweert dat je altijd de feitelijke waarheid moet spreken tegen de vervolger, stelt in feite dat de wet luidt: "*Gij zult de kwade (de tiran) dienen met informatie, opdat de goede (de naaste) de dood verkrijgt.*" Dit staat haaks op het wezen van God..

Paulus hoofdsom (Romeinen 13:9-10): Paulus leert ons dat alle geboden worden samengevat in de liefde. De liefde is de vervulling van de wet. Dat betekent dat de wet pas "vol" en "juist" is wanneer zij de onschuldige naaste beschermt.

1.1.1 De Waarheid als Instrument van het Leven

Wanneer feitelijke juistheid de naaste uitlevert aan de beul, wordt de waarheid misbruikt voor het kwaad. Wie in zo'n crisis de letter van de wet gehoorzaamt om een schijn van vroomheid op te houden, schendt de kern van Gods wet: de barmhartigheid.

Satan en zijn dienaren zoeken de feiten niet om de waarheid te dienen, maar om de schepping te vernietigen. Voor de vader der leugen is de vraag naar de waarheid louter een tactiek om bloed te vergieten. Wie hem op dat moment de feiten geeft, faciliteert de ultieme leugen: dat de dood heerst

over het leven. De onrechtvaardige heeft geen moreel recht op feiten die hij als moordwapen hanteert. Christus zelf leerde ons die wijsheid: "Geeft het heilige de honden niet, en werpt uw paarden niet voor de zwijnen" (Matth. 7:6).

1.1.3 De Farizeese verleiding: waarheid zonder liefde

Wanneer wij de morele noodzaak van de "noodleugen" bespreken, stuiten we vaak op een diepe wettische weerstand. De Farizeeën en de theologen uit Jezus' tijd kenden de wet, maar hanteerden deze vanuit een kille zelfzucht. Zij kozen voor formele juistheid boven de wet van de barmhartigheid (Matth. 23:23).

De parallel met de "absolute waarheidsplicht" is frappant: men verkiest de uiterlijke letter boven de redding van een leven. Deze houding verraadt een wortel van eigengerechtigheid. Men is bang voor een "onzuiver" geweten door een onwaarheid, dan voor de dood van de naaste. Dit getuigt van een on-Bijbels Godsbeeld waarin God slechts als kille Rechter wordt gezien, en niet als de Vader die barmhartigheid eist.

Wie de naaste werkelijk liefheeft als zichzelf, is bereid zijn morele reputatie te riskeren om die naaste te bewaren. Dit is de gezindheid van Paulus, die wenste zelf verbannen te zijn van Christus ten gunste van zijn broeders

📖 *Romeinen 9:3* Want ik zou zelf wel wensen verbannen te zijn van Christus, voor mijn broeders, die mijn maagschap zijn naar het vlees;

Het is de navolging van Christus, die zichzelf "**tot zonde liet maken**" om ons te redden (2 Kor. 5:21). De "noodleugen" is dan geen verwerping van de waarheid, maar het dragen van de gebrokenheid van de zondeval uit pure liefde.

Dietrich Bonhoeffer vatte dit te midden van de nazi-terreur krachtig samen: de verantwoordelijke mens neemt de schuld op zich uit naastenliefde. Wie voor die verantwoordelijkheid vlucht in steriele vroomheid, onttrekt zich aan zijn menselijkheid, ik citeer:

- ✓ Wie in de verantwoordelijkheid de beslissing neemt... neemt de schuld op zich. Hij doet dit niet uit overmoed, maar uit de noodzaak van de naastenliefde. Als hij aan zijn schuld probeert te ontsnappen, onttrekt hij zich aan de werkelijke menselijkheid van zijn handelen... De verantwoordelijke mens wordt schuldig uit liefde voor de medemens." ¹⁴

Het misleiden van een moorddadige vijand is dus geen zonde, maar een Christenplicht, mits aan twee voorwaarden wordt voldaan:

- a) De identiteit en Naam van onze Heere mogen nooit worden verloochend. Wij sterven liever dan dat wij Christus verloochenen:
 - 📖 *Openbaring 2:13* Ik weet uw werken, en waar gij woont; namelijk daar de troon des satans is, en gij houdt Mijn Naam, en hebt Mijn geloof niet verloochend, ook in die dagen, in welke Antipas, Mijn getrouwe getuige was, welke gedood is bij ulieden, daar de satan woont.
 - 📖 *Openbaring 3:8* b en gij hebt Mijn woord bewaard, en hebt Mijn Naam niet verloochend.
- b) Wij zijn op basis van Gods Woord verplicht de onrechtvaardige te misleiden boven een kille eerlijkheid die de naaste kwaad doet, of zelfs verraad. Wie zwijgt of de feiten spreekt terwijl de vrijheidsberoving, marteling, of zelfs de dood wacht, wordt medeplichtig aan deze onrechtvaardigheid of zelfs aan het vergoten bloed:
 - 📖 *Exodus 23:1* Gij zult geen vals gerucht opnemen; en stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn

¹⁴ Dietrich Bonhoeffer *Ethiek*, Boekencentrum/Kok. Pag. 275-276

1.2 De oprechtheid van het hart vs. de letter van Gods wet

Deze studie is dus bedoeld tot toerusting in tijden van verdrukking.

Het doel is het voorkomen van onnodige gewetensconflicten bij hen die God meer vrezen dan mensen. Wie vasthoudt aan een wettische geest, (en daarmee het eigen "hachje voor de eeuwigheid" probeert te redden door uiterlijk de wet te houden ten koste van het leven van de medemens) handelt niet uit geloof, maar uit lafhartigheid.

Een waarheidsvraag gesteld vanuit zeer onbarmhartige of zelfs moorddadige motieven komt niet voort uit een hart dat de waarheid zoekt, laat staan uit een hart dat de naaste liefheeft. Bij God gaat het echter als eerste om de gezindheid. De Schrift spreekt herhaaldelijk over dezen die "**met het hart de waarheid spreken**" (Ps. 15:2) en over de "**oprechten van hart**" (Ps. 7:10; Ps. 97:11).

Deze oprechtheid is de enige maatstaf waaraan we kunnen weten of we werkelijk naar Gods geboden leven. Dit is soms iets wezenlijk anders dan het uiterlijk volgen van de letter.

- Jezus overtrad de Farizeese uitleg van de Sabbat om goed te doen (Joh. 5:16).
- Omgekeerd waarschuwt Jezus dat men uiterlijk de wet kan houden, terwijl men in het hart al schuldig is aan overspel (Matth. 5:28).

Hetzelfde geldt voor het negende gebod. Men kan uiterlijk in overeenstemming met de letter van de wet "geen vals getuigenis spreken" door de schuilplaats van een naaste te verraden. Maar voor God staat zo iemand schuldig aan medeplichtigheid aan moord. Men heeft dan immers de "hand bij de goddeloze gesteld, om een getuige tot geweld te zijn" :

📖 *Exodus 23:1 Gij zult geen vals gerucht opnemen; en stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn.*

In Exodus 23:1 zien we dus duidelijk de onverbreekelijke band tussen ons spreken en ons handelen. De Schrift verbiedt ons niet alleen om te liegen, maar verbiedt ons evenzeer om "*onze hand te stellen bij de goddeloze*". Wie de waarheid spreekt tegen een tiran met het doel om de naaste uit te leveren, overtreedt dit gebod direct. Hij wordt een "getuige tot geweld".

Ware Godsvreze is dus: de hand van de goddeloze blokkeren, desnoods door hem de toegang tot de feitelijke waarheid te ontzeggen.

De Bijbel typeert hen die in tijden van nood de naaste overleveren aan de vijand als "**verraders, roekeloos en opgeblazen**" (2 Tim. 3:4,5). Zij hebben de vorm van de godsvrucht (de letterlijke eerlijkheid), maar hebben de kracht ervan (de liefde en barmhartigheid Math. 23:23) verloochend.

📖 *2 Timótheüs 3:4,5 Verraders, roekeloos, opgeblazen, meer liefhebbers der wellusten dan liefhebbers Gods; Hebbende een gedaante van godzaligheid, maar die de kracht derzelve verloochend hebben. Heb ook een afkeer van deze.*

📖 *Matthéüs 23:23 "gij laat na het zwaarste der wet, namelijk het oordeel, en de barmhartigheid, en het geloof"*

De "vrome" weigering om de vijand te misleiden is in feite een liefdeloze/eigengerechtigde vlucht voor de verantwoordelijkheid. Wie werkelijk **oprecht van hart is**, verstaat dat de waarheid van God altijd dient om het leven van de onschuldige te beschermen en nooit om de moordenaar de weg te wijzen naar zijn slachtoffer.

📖 *Ps. 15:2 "die **met zijn hart de waarheid spreekt**"*

📖 *Ps. 7:10 Mijn schild is bij God, Die de oprechten **van hart** behoudt.*

📖 *Ps. 36 : 10 Strek Uw goedertierenheid uit over degenen, die U kennen, en Uw gerechtigheid over de oprechten **van hart**.*

📖 *Ps. 64:10 De rechtvaardige zal zich verblijden in den HEERE, en op Hem betrouwen; en alle oprechten **van hart** zullen zich beroemen.*

📖 *Ps. 94:15 Want het oordeel zal wederkeren tot de gerechtigheid; en alle oprechten **van hart** zullen hetzelfde*

navolgen.

📖 Ps. 97 : 11 *Het licht is voor den rechtvaardige gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten **van hart**.*

📖 Spr. 11:20 *De verkeerden **van hart** zijn den HEERE een gruwel;*

2.0 Vanuit twee geboden moet de gehele wet van God en de profeten die Gods Woord spraken, benaderd worden.

Waarheid is in de Schrift niet slechts het correct weergeven van feiten, maar het handelen in overeenstemming met Gods Woord. Wie de feiten spreekt om de beul te helpen, spreekt feitelijk juist, maar handelt in de kern leugenachtig tegenover het doel van Gods geboden die ten leven is.

📖 Lev. 19:18 *gij zult uw naaste liefhebben als uzelf; Ik ben de HEERE!*

📖 Ex. 20:16 *Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.*

📖 Deut. 30:19 *Kiest dan het leven, opdat gij levet, gij en uw zaad;*

Als wij op de dag van het oordeel voor God staan, wat zal dan zwaarder wegen? Dat we de mens met onbarmhartige motieven hebben misleid om een mensenleven (het beeld Gods) te redden? Of dat we onze eigen "reputatie van eerlijkheid" hebben gered terwijl we toekeken hoe onze naaste onrechtvaardig van bezit, gezondheid of vrijheid werd beroofd of zelfs van het leven? Jezus leert ons als het ware tegenover de Farizeeën: de wet is er voor de mens, niet de mens voor de wet.

📖 Markus 2:27 *En Hij zeide tot hen: De sabbat is gemaakt om den mens, niet de mens om den sabbat.*

Om Gods geboden werkelijk te begrijpen, moeten we onze "Griekse denkbil" van abstracte waarheidsvinding afzetten en kijken naar het Hart van de Gever. Gods wet is geen kille verzameling letters, maar een uiting van Vaderlijke zorg (Ex. 34:6-7). Zoals Jezus leerde, hangt de gehele wet aan twee kapstokken: liefde tot God en liefde tot de naaste (Matth. 22:40). Elke interpretatie van een gebod die de naaste beschadigt, mist daarom de "gehoorzaamheid der waarheid" (1 Petr. 1:22).

De Paradox van de Wet

Het dilemma is simpel: is "niet liegen" belangrijker dan "uw naaste liefhebben als uzelf"? Voor de eigengerechtigde Farizeeër is de letterlijke eerlijkheid een middel om de eigen morele reputatie te redden. Maar de Schrift leert dat de gehele wet wordt vervuld in één woord: de Liefde (Gal. 5:14).

Wie de feitelijke waarheid spreekt tegen een moordenaar, houdt zich misschien aan de letter van "gij zult geen vals getuigenis spreken", maar overtreedt het fundament van de naastenliefde. Hij wordt een verrader (2 Tim. 3:4) die zijn eigen "vroomheid" boven het leven van een ander stelt. Goddelijke Wijsheid vs. Menselijke Logica (Amnesty International)

Dit contrast wordt pijnlijk duidelijk wanneer we Gods rechtvaardigheid spiegelen aan de moderne tijd. Waar organisaties als Amnesty International de doodstraf afwijzen op basis van humane "mensenrechten" (het recht op leven voor de dader), eist God juist gerechtigheid voor het slachtoffer: "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mens vergoten worden" (Gen. 9:6).

Argumenten uit de verklaring van "Amnesty International":

- ✓ "De doodstraf is een inbreuk op twee essentiële mensenrechten. In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is vastgelegd dat **iedereen recht op leven heeft** en het recht heeft op een leven vrij van marteling." (behalve bij abortus.)
- ✓ "De doodstraf betekent een **schending van het recht op leven**. Het recht op leven is vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Bovendien is het **een vorm van marteling**. Het recht op een leven vrij van marteling is eveneens een mensenrecht." (behalve bij abortus.)
- ✓ "**De doodstraf heeft geen afschrikkend effect**. Landen die de doodstraf toepassen

beweren vaak dat die straf mensen ervan weerhoudt ernstige misdrijven te plegen. Onderzoeken spreken dit echter tegen.”¹⁵

God is echter veel wijzer dan de mens (Jes. 55 : 8,9) en Hij eist de doodstraf bij moord, zelfs in de logica voorkomt de doodstraf vele doden door moorden vanwege de afschrikwekkende werking van de straf.

God spreekt tegen Noach in Zijn universele verklaring van **de plichten voor de hele mensheid**, ook geeft Hij daarvoor het argument na het woordje “want”:

 *Gen. 9:6 Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mens vergoten worden; **want** God heeft den mens naar Zijn beeld gemaakt.*

Theologische tegenwerpingen als: dit is het Oude Testament, of uit primitieve tijden, verbleken bij Gods Eigen motivering: “**want** ...God heeft den mens naar Zijn beeld gemaakt”.

De mens heeft niet het laatste Woord, maar God van Genesis tot Openbaringen, zie:

 *Kol 1:16 Want **door Hem** zijn alle dingen geschapen,*

Het motief van God is dus oneindig veel dieper/waar dan seculiere logica: de mens moet beschermd worden omdat hij naar Gods beeld is gemaakt. Terwijl de wereld de moordenaar beschermt onder de noemer van “rechten”, eist God de bescherming van het heilige leven. Wie de tiran de waarheid over de verblijfplaats van een onschuldige vertelt, handelt net als deze wereldorganisaties: men beschermt het "recht" van de dader op informatie, maar verraaft de heiligheid van het leven van het slachtoffer.

Er zijn dus twee kampen: zij die God volgen en zij die de "vader der leugen" volgen (Joh. 8:44). Wanneer een dienaar van de satan om "eerlijkheid" vraagt om te kunnen moorden, is die vraag zelf een leugen. Het is een instrument van de mensenmoorder.

De Thora geeft ons hierover het beslissende gebod in Exodus 23:1:

“stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn”

Dit is het leidende motief van deze studie: onze eerlijkheid mag nooit de handlanger van geweld worden. De list tegenover de goddeloze is geen zonde, maar een heilige barrière die voorkomt dat wij medeplichtig worden aan de werken van de duivel. De Schrift is hierin onze enige en volkomen gids (2 Tim. 3:16).

2.1 De overheid altijd Gods dienaar?

Een veelgehoord tegenargument is dat wij de overheid altijd onvoorwaardelijk moeten gehoorzamen, omdat zij volgens Paulus in Romeinen 13 "van God geordineerd" is. Wie de macht weerstaat, zou daarmee de ordening van God weerstaan.

Echter, Paulus spreekt hier niet over een blanco cheque voor elke machthebber, maar hij geeft een **functieomschrijving** van wat een overheid tot "Gods dienaar" maakt.

Volgens de beschrijving in Romeinen 13:1-4 heeft de legitieme overheid twee onmisbare kenmerken:

1. Zij is **geen vrees voor de goede werken**, maar voor de kwade.
2. Zij geeft **lof aan wie goed doet** en treedt op als een wreekster tot straf van wie kwaad doet.

 Romeinen 13:1-4 Alle ziel zij den machten, over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan van God, en de machten, die er zijn, die zijn van God geordineerd. Alzo dat die zich tegen de macht stelt, de ordinantie van God wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen.

¹⁵ <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/themas/doodstraf>

*Want de oversten zijn niet tot een vreze den goeden werken, maar den kwaden.
Wilt gij nu de macht niet vrezen, doe het goede, en gij zult lof van haar hebben;
Want zij is Gods dienares, u ten goede.
Maar indien gij kwaad doet, zo vrees; want zij draagt het zwaard niet te vergeefs; want zij is
Gods dienares, een wreekster tot straf dengene, die kwaad doet.*

Paulus definieert de overheid hier naar haar **doel en wezen**. Zij is Gods dienares *u ten goede*. Dit betekent dat een macht die dit doel omdraait, *door het goede (zoals het beschermen van onschuldigen) te bestraffen en het kwade (zoals moord of vervolging) te bevelen*, niet langer handelt als de dienares van God.

Zij treedt dan buiten de ordening die God heeft ingesteld. Zoals een dienaar die de bevelen van zijn heer negeert en zelf gaat plunderen zijn status als dienaar verliest, zo verliest een overheid haar goddelijke claim op gehoorzaamheid wanneer zij de onschuldige vervolgt. Zij draagt het zwaard dan niet langer als Gods wreekster, maar als een instrument van de tiran.

Wanneer de overheid ophoudt Gods dienares te zijn en de werken van de duivel (de mensenmoorder) gaat faciliteren, vervalt de plicht tot informatieplicht en blinde gehoorzaamheid. In die situatie is de misleiding van de overheid geen verzet tegen God, maar juist een handhaving van Gods hogere rechtvaardigheid. Men weigert dan "*de hand bij de goddeloze te stellen*" (Ex. 23:1).

Alleen de overheid die het recht bewaart, is de dienares zoals God die heeft bedoeld en ingesteld. Wanneer zij de naaste aanvalt, is zij niet langer "de macht" die wij moeten vrezen, maar de "wolf" waartegen wij de naaste moeten beschermen.

2.2 Een overheid die onschuldigen vervolgt, is per definitie niet door God bedoeld.

De overheid is dus door God ingesteld als een "dienaresse" met een specifiek doel: het beschermen van het goede en het straffen van het kwade (Rom. 13:3-4). Wanneer een overheid echter onschuldigen vervolgt, of het nu christenen zijn om hun getuigenis of Joden om hun afkomst, handelt zij rechtstreeks **tegen** haar goddelijke mandaat in.

Met de Schotse hervormer John Knox (1514 - 1572) kunnen we vaststellen dat Romeinen 13 spreekt over het *ambt* van de overheid, niet over de willekeur van de *personen* die het bekleden. Knox verwoordde dit krachtig tegenover koning Maria Stuart:

- ✓ *“Het zwaard der Justitie komt van God, en het is den vorsten en heersers gegeven, tot een bepaald doel. Indien zij dit nu overtreden, door de onschuldigen te onderdrukken, dan zondigen zij tegen God. Anderen daarentegen zondigen niet, wanneer zij de handen van zulke onrechtvaardige heersers breidelen, en zij daardoor beletten, dat onschuldig bloed vergoten wordt, hetwelk buiten dat gewisselijk zou plaatsvinden.”*¹⁶

Dit zagen we al in Egypte: de Farao ten tijde van Jozef fungeerde als Gods dienaar,

 Gen. 41:39-40 Daarna zeide Farao tot Jozef: Naardien dat God u dit alles heeft verkondigd, zo is er niemand zo verstandig en wijs, als gij. Gij zult over mijn huis zijn, en op uw bevel zal al mijn volk de hand kussen; alleen dezen troon zal ik groter zijn dan gij.

De Farao die Jozef niet gekend had, was dat dus niet.

 Ex. 1:8 Daarna stond een nieuwe koning op over Egypte, die Jozef niet gekend had;

Deze Farao misbruikte zijn macht voor kindermoord. In dat geval was de ongehoorzaamheid van Sifra en Pua daarom geen opstand tegen God, maar juist een daad van godsvrucht.

¹⁶ Pag. 148 Het leven en zalig sterven van Mr. Johannes Knox, uitgave Gebr. den Hertog

2.2.1 De plicht tot beproeven.

Een christen heeft de blijvende plicht om “de geesten te beproeven” (1 Joh. 4:1). Zelfs een overheid die in essentie rechtvaardig kan zijn (zoals de Romeinse macht die Paulus soms beschermde tegen de Joodse Raad), kan op andere momenten bezwijken voor onrecht of lafhartigheid (zoals Pilatus). Hoewel alle macht "van boven" gegeven is, (zoals Jezus ook tegen Pilatus zei Joh. 19:11) ontslaat dit de gezagsdrager niet van zijn verantwoordelijkheid, noch de onderdaan van zijn geweten. Wanneer de overheid Gods doel omdraait en een "vreze voor de goede werken" wordt, telt de regel van de apostelen:

📖 *“Men moet Gode meer gehoorzaam zijn, dan de mensen.”* (Hand. 5:29)

Gezag is van God, maar de erkenning van dat gezag houdt op waar de goddeloosheid begint. Het respecteren van een overheid die het goede vervolgt, zou betekenen dat we God erkennen als een gever van "dienaren ten kwade". Dat is een loochening van Gods karakter. In dergelijke noodsituaties (waarin het recht van God botst met de wet van de goddeloze) is de christen geroepen om de naaste te beschermen, naar het voorbeeld van de Hebreeuwse vroedvrouwen. Wij horen God meer dan de mensen (Hand. 4:19), omdat alleen Gods gerechtigheid eeuwigheidsduur heeft.

3.0 Heldere voorbeelden uit Gods Woord

📖 *2 Timótheüs 3:16,17 Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; Opdat de mens Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.*

3.1 Voorbeeld 1: De "liegende" vroedvrouwen (Exodus 1)

In de geschiedenis van **Sifra** en **Pua** vinden we het meest directe Bijbelse antwoord op de vraag hoe de gelovige moet omgaan met een moorddadige overheid. Farao, de absolute machthebber van die dagen, gaf een direct bevel tot kindermoord. De reactie van de vroedvrouwen was tweeledig: zij waren ongehoorzaam aan de wet van de tiran, en zij gebruikten de misleiding om die ongehoorzaamheid te maskeren.

De Schrift stelt vast dat de vroedvrouwen **God vreesden** (Ex. 1:17). Deze Godsvreze was de oorsprong van hun weigering om mee te werken aan de vernietiging van de naaste.

Toen zij ter verantwoording werden geroepen, boden zij geen "vrome" transparantie aan de beul, maar antwoordden zij met een list:

📖 *Exodus 1:15-22 Daarenboven sprak de koning van Egypte tot de vroedvrouwen der Hebreïnnen, welker ener naam Sifra, en de naam der andere Pua was; En zeide: Wanneer gij de Hebreïnnen in het baren helpt, en ziet haar op de stoelen; is het een zoon, zo doodt hem; maar is het een dochter, zo laat haar leven! Doch de vroedvrouwen vreesden God, **en deden niet, gelijk als de koning van Egypte tot haar gesproken had**, maar zij behielden de knechtjes in het leven. Toen riep de koning van Egypte de vroedvrouwen, en zeide tot haar: *Waarom hebt gijlieden deze zaak gedaan, dat gij de knechtjes in het leven behouden hebt?* En de vroedvrouwen zeiden tot Farao: **Omdat de Hebreïnnen niet zijn gelijk de Egyptische vrouwen; want zij zijn sterk; eer de vroedvrouw tot haar komt, zo hebben zij gebaard. Daarom deed God aan de vroedvrouwen goed; en dat volk vermeerderde, en het werd zeer machtig. En het geschiedde, dewijl de vroedvrouwen God vreesden, zo bouwde Hij haar huizen. Toen gebod Farao aan al zijn volk, zeggende: Alle zonen, die geboren worden, zult gij in de rivier werpen, maar al de dochteren in het leven behouden.***

Wetticisten beweren vaak dat God de vroedvrouwen zegende *ondanks* hun leugen, maar de tekst laat een ander verband zien. God deed de vroedvrouwen goed en "bouwde haar huizen" juist omdat zij handelden vanuit de vrees voor Hem. De misleiding was hier het noodzakelijke schild waarachter zij Gods werk van barmhartigheid verrichtten.

De God van Abraham, Izaäk en Jakob zegent hier de handelwijze waarbij men de goddeloze overheid niet alleen ongehoorzaam is, maar deze ook actief bedriegt om het leven van de onschuldigen (de uitverkorenen) te beschermen. De waarheid die de vroedvrouwen verschuldigd waren, was de waarheid aan God en het leven, niet aan een koning die zijn recht op de waarheid had verspeeld door zijn moordlustige decreet.

3.2 Voorbeeld 2: De "gelovige" list van Rachab (Jozua 2)

Naast de vroedvrouwen in Egypte is Rachab het meest krachtige Bijbelse voorbeeld van iemand die door middel van misleiding weigerde "*haar hand bij de goddeloze te stellen*" (Ex. 23:1). Zij bevond zich in een direct conflict tussen de wet van haar koning en de komst van Gods Koninkrijk.

Toen de koning van Jericho eiste dat zij de verspieders zou uitleveren, koos Rachab voor een bewuste misleiding van de overheidsdienaren. Zij verborg de mannen en stuurde de achtervolgers een dwaalspoor op:

 "*Ik weet niet, waarheen die mannen gegaan zijn; jaagt hen haastelijk na...*" (Joz. 2:5)

Haar leugen was niet bedoeld voor eigen gewin, maar was geworteld in de erkenning dat de HEERE God is (Joz. 2:11). Zij begreep dat een waarachtig antwoord aan de dienaren van Jericho gelijk zou staan aan verraad tegenover de levende God.

Het Nieuwe Testament spreekt met de hoogste eer over deze daad. Rachab wordt niet ondanks, maar mede **vanwege** deze daad van verzet een geloofsheld genoemd:

 Hebreeën 11:31 Door het geloof is Rachab, de hoer, niet omgekomen met de ongehoorzamen, als zij de verspieders met vrede had ontvangen.

Hier wordt zij expliciet *niet* tot de "ongehoorzamen" gerekend. Haar weigering om de overheid te dienen in haar jacht op Gods volk wordt geprezen als een daad van geloof.

En Jakobus stelt dat zij uit haar werken gerechtvaardigd is, juist omdat zij de verspieders ontving en langs een "andere weg" (de weg van de misleiding en de ontsnapping) uitliet.

 *Jacobus 2:24-25 Ziet gij dan nu, dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleenlijk uit het geloof? En desgelijks ook Rachab, de hoer, is zij niet uit de werken gerechtvaardigd geweest, **als zij de gezondenen heeft ontvangen, en door een anderen weg uitgelaten?***

 Romeinen 3:31 Doen wij dan de wet te niet door het geloof? Dat zij verre; maar wij bevestigen de wet.

Jacobus en Paulus laten dus zien dat deze daden de Wet niet tenietdoen, maar juist **bevestigen**. De wet van de naastenliefde en de trouw aan God weegt zwaarder dan de formele informatieplicht aan een goddeloze macht. Rachab begreep dat de "waarheid" van Gods overwinning niet gediend was met de "feitelijkheid" aan de overheidsdienaren van Jericho.

Rachab bewijst dat de "noodleugen" in tijden van vervolging geen zwaktebod is, maar een rechtvaardig werk van geloof. Zij wordt in de geslachtsregisters van Christus opgenomen

 Matthéüs 1:5 En Salmon gewon Booz bij Rachab, en Booz gewon Obed bij Ruth, en Obed gewon Jessai;

Want zij was de vrouw die de "vader der leugens" (de tiran van Jericho) versloeg met een heilige list,

ten dienste van de waarheid van God, daardoor overleefde zij de val van Jericho (terwijl de overheid van Jericho omkwam), en trouwde met Salmon.

 Exodus 23:1 stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn.

3.3 Voorbeeld 3: Davids list en Gods lofprijs (1 Samuel 21 & Psalm 34)

In de geschiedenis van David bij koning Achis van Gath zien we de gezalfde des HEEREN die, in het nauw gedreven door vijanden, zijn toevlucht neemt tot een list. David veranderde zijn gelaat en gaf zich uit voor een krankzinnige om aan de dood te ontsnappen

 *1 Samuel 21:11-15 Doch de knechten van Achis zeiden tot hem: Is deze niet David, de koning des lands? Zong men niet van dezen in de reien, zeggende: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden? En David legde deze woorden in zijn hart; **en hij was zeer bevreesd voor het aangezicht van Achis, den koning van Gath. Daarom veranderde hij zijn gelaat voor hun ogen, en hij maakte zichzelve gek onder hun handen; en hij bekrabbelde de deuren der poort, en hij liet zijn zever in zijn baard aflopen.** Toen zeide Achis tot zijn knechten: Ziet, gij ziet, dat de man razende is, waarom hebt gij hem tot mij gebracht? Heb ik razenden gebrek, dat gij dezen gebracht hebt, om voor mij te razen? Zal deze in mijn huis komen?*

David handelde hier niet vanuit ongeloof, maar gebruikte de misleiding als een schild/instrument. Het meest opmerkelijke is echter de theologische verwerking hiervan. In Psalm 34, een psalm die David schreef naar aanleiding van deze specifieke gebeurtenis, noemt hij deze redding (die gepaard ging met zijn "veranderde gelaat") een werk van God:

 Psalm 34:1 Een psalm van David, als hij zijn gelaat veranderd had voor het aangezicht van Abimelech, die hem wegjoeg, dat hij doorging. Aleph. Ik zal den HEERE loven te aller tijd; Zijn lof zal geduriglijk in mijn mond zijn.

 Psalm 34:6 Deze ellendige riep, en de HEERE hoorde; en Hij verloste hem uit al zijn benauwdheden.

David looft God omdat de HEERE de list heeft laten slagen. Hij erkent dat niet zijn eigen slimheid, maar Gods bewarende hand hem door de list heen redde.

Het belang van deze gebeurtenis wordt onderstreept door het feit dat Psalm 34 direct naar Jezus Christus wijst. Johannes 19:36 citeert uit deze psalm: "Geen been van Hem zal verbroken worden."

 Psalm 34:20 Hij bewaart al zijn beenderen; niet een van die wordt gebroken.

David is hier een type van de lijdende en vervolgte Rechtvaardige. Wanneer David in dezelfde psalm zegt:

 Psalm 34:13 Bewaar uw tong van het kwaad, en uw lippen van bedrog te spreken.

spreekt hij dus niet over de list tegen de vijand, maar over het bedrog dat de naaste schaadt of God verloochent. De list tegen de goddeloze Achis wordt door David juist gevierd als een bewijs dat de HEERE nabij de gebrokenen van hart is.

Davids handelen bewijst dat de "heilige list" onderdeel is van het leven van de rechtvaardige in een vijandige wereld. Het feit dat David God looft om zijn ontsnapping via misleiding, en dat deze psalm uiteindelijk de Messias profeteert, bevestigt dat de misleiding van de goddeloze vijand volledig in overeenstemming is met Gods verlossingsplan. Wie op de HEERE vertrouwt, zal niet schuldig verklaard worden (Ps. 34:23), ook niet wanneer hij de "vader der leugens" met zijn eigen wapen nl. "de misleiding" verslaat om het leven te redden. In de verzen 21 en 22 van Psalm 34 bereikt Davids lofzang zijn juridische climax, hier (juist in de context van Davidsmisleiding en uitredding), vind een radicale omkering plaats van wat mensen als "schuld" bestempelen.

 Psalm 34:21-22 De boosheid zal den goddeloze doden; en die den rechtvaardige haten, zullen schuldig verklaard worden. De HEERE verlost de ziel Zijner knechten; en allen, die op Hem

betrouwen, zullen niet schuldig verklaard worden.

Dit Schriftwoord is de genadeslag voor het wetticisme: de wettische mens zegt: "*Je hebt gelogen, dus je bent schuldig.*"

De Schrift zegt: "*die op de HEERE vertrouwen en zo doende het eigen leven of die van de naaste behoeden*", zijn "**niet schuldig**"

Psalm 34: 21-22 maakt onderscheid tussen het oordeel van de tiran en het oordeel van God.

Het haalt de angst weg bij de gelovige ("ben ik nu een zondaar?") de Schrift zegt immer: *niet schuldig verklaard worden* (Ps. 34:21)

Het verbindt Davids vrijspraak met onze vrijspraak in Christus, de enige Rechtvaardige: Ps. 34:22

 "*allen, die op Hem betrouwen, zullen niet schuldig verklaard worden*"

3.3.1 Psalm 56

Waar Psalm 34 de vrijspraak bezingt, laat Psalm 56 de noodzaak van de list zien te midden van een leugenachtige wereld. Het geeft een stem aan de gelovige die omsingeld is door "verspieders" en "bestrijders" die elk woord verdraaien. Want ook psalm 56 schijnt over deze situatie n.a.v. Davids vluchten voor Saul te spreken, toen hij ontdekt werd door de vijandelijke Filistijnen:

 Psalm 56:1 Een gouden kleinood van David, voor den opperzangmeester, op Jonath Elem Rechokim; als de Filistijnen hem gegrepen hadden te Gath. Wees mij genadig, o God! want de mens zoekt mij op te slokken; den gansen dag dringt mij de bestrijder.
2 Mijn verspieders zoeken mij den gansen dag op te slokken; want ik heb veel bestrijders, o Allerhoogste!
3 Ten dage, als ik zal vrezen, zal ik op U vertrouwen.
4 In God zal ik Zijn woord prijzen; ik vertrouw op God, ik zal niet vrezen; wat zoude mij vlees doen?
5 Den gansen dag verdraaien zij mijn woorden; al hun gedachten zijn tegen mij ten kwade.
6 Zij rotten samen, zij versteken zich, zij passen op mijn hielen; als die op mijn ziel wachten.
7 Zouden zij om hun ongerechtigheid vrijgaan? Stort de volken neder in toorn, o God!
8 Gij hebt mijn omzwerven geteld; leg mijn tranen in uw fles; zijn zij niet in Uw register?
9 Dan zullen mijn vijanden achterwaarts keren, ten dage als ik roepen zal; dit weet ik, dat God met mij is.
10 In God zal ik het woord prijzen; in den HEERE zal ik het woord prijzen.
11 Ik vertrouw op God, ik zal niet vrezen; wat zou mij de mens doen?
12 O God! op mij zijn Uw geloften; ik zal U dankzeggingen vergelden;
13 Want Gij hebt mijn ziel gered van den dood; ook niet mijn voeten van aanstoot, om voor Gods aangezicht te wandelen in het licht der levenden?

Psalm 56 werpt een onthullend licht op zijn persoonlijke en geestelijke situatie waarin David zich bevond toen hij zijn gelaat veranderde bij Achis te Gath. Juist in deze Psalm wordt erg helder dat de "noodleugen" niet voortkwam uit een gebrek aan geloof, maar juist uit een diep **vertrouwen op God** te midden van een kwaadaardige overmacht.

David klaagt: "*Den gansen dag verdraaien zij mijn woorden; al hun gedachten zijn tegen mij ten kwade*" (vs. 6). De vijand (de tiran) is niet op zoek naar de waarheid om recht te doen, maar om David

"op te slokken". In een omgeving waar woorden door de machthebbers worden misbruikt als instrumenten van de dood, verliest de formele plicht tot "eerlijkheid" haar morele grondslag. De waarheid wordt immers door de vijand zelf al vertrappt.

Het beroemde vers in tijden van vervolging (o.a. in de historie van de Hugenoten) vers 4: *"Ten dage, als ik zal vrezzen, zal ik op U vertrouwen"*, staat in direct verband met Davids handelen in Gath. Zijn "krankzinnige list" was de menselijke uitvoering van dit goddelijke vertrouwen. David zag in dat "vlees" (menselijke macht) hem niets kon doen als God hem behoedde (vs. 5). De misleiding was het middel dat God gebruikte om David te bewaren voor de dood, zodat hij kon blijven *"wandelen in het licht der levenden"* (vs. 14).

David eindigt niet met een schuldbekentenis over zijn misleiding, maar met een gelofte van dankzegging (vs. 13). Hij erkent dat God zijn tranen heeft geteld en zijn omzwerven heeft geregistreerd (register). De list wordt hier geplaatst in het kader van Gods reddende handelen: *"Dit weet ik, dat God met mij is"* (vs. 10).

Psalm 56 bewijst dat de gelovige die de vijand misleidt om het leven te redden, niet buiten Gods genade valt. Integendeel:

- ✓ De vijand die woorden verdraait tot geweld, is de werkelijke leugenaar.
- ✓ De gelovige die de Goddeloze misleidt om Gods gezalfde (of de naaste) te beschermen, handelt in overeenstemming met het doel van Gods wet.

Zoals David in Gath niet "vroom" zijn mond hield terwijl hij werd opgeslokt, zo mag de christen in tijden van vervolging de wapens van de misleiding gebruiken om het licht van het leven te bewaren. De HEERE verlost de ziel van Zijn knechten; wie op Hem vertrouwt, zal (ondanks de list tegen de tiran) voor Gods aangezicht wandelen in de waarheid.

3.3.2 Praktische toepassing door de Hugenoten van Psalm 56

De praktische uitwerking van het leven met een "heilige list" onder een tiran vindt zijn historisch dieptepunt en geestelijk hoogtepunt bij de Hugenoten in Frankrijk. Tijdens de zogenaamde "Woestijnperiode" (*l'Église du Désert*, 1685–1787) werden zij als wilde dieren opgejaagd door de *dragonnades*, de beruchte soldaten van de koning. De directe aanleiding voor de verschrikkelijke periode was de herroeping van het Edict van Nantes door koning Lodewijk XIV op 18 oktober 1685. Dit nieuwe decreet staat bekend als het Edict van Fontainebleau, hiermee werd het protestantisme in Frankrijk officieel verboden. Alle protestantse kerken moesten worden gesloopt, scholen werden gesloten en predikanten kregen 15 dagen de tijd om het land te verlaten (op straffe van de dood). Terwijl de dominees weg moesten, werd het de gewone gelovigen verboden om te vluchten. De koning wilde zijn onderdanen niet kwijtraken (vanwege de economie). Wie gepakt werd bij de grens, ging naar de galeien (mannen) of de gevangenis (vrouwen). Om de Hugenoten te dwingen zich tot het katholicisme te bekeren, zette de koning de **Dragonners** in. Dit waren elite-soldaten die bij protestantse gezinnen werden ingekwartierd. Zij kregen de vrije hand om de bewoners te terroriseren, te mishandelen en hun bezittingen te vernielen totdat het gezin een "beking" ondertekende.¹⁷

Voor deze gelovigen was Psalm 56 niet slechts een lied, maar een overlevingskracht. Zij identificeerden zich volledig met David die in Gath zijn gelaat veranderde om aan de dood te ontsnappen. Wanneer zij zich in de bergen verborgen hielden voor de koninklijke verspieters, vonden

¹⁷ Marteilhe, J. (2012). Gedenkschriften van een galeislaaf. (Oorspronkelijke titel: *Mémoires d'un protestant condamné aux galères de France pour sa religion*). Utrecht: De Banier.

zij hun legitimatie in de woorden van de Gezalfde.

De kerkhistoricus W.J. Leyds beschrijft de diepe betekenis van deze Psalm 56 voor de vervolgte kerk:

✓ *"In de eenzame valleien van de Cevennen, waar de 'kinderen van de woestijn' in het holst van de nacht samenkwamen, was Psalm 56 hun vast gezang. Terwijl de verspieters van de koning, de beruchte dragonnades, de bossen doorkruisten, zongen de gelovigen met gedempte stem de woorden van Marot: 'Mijn vijand zoekt mij elk moment te verslinden; zij verdraaien mijn woorden ten kwade.' Zij vonden in Davids angst in Gath hun eigen spiegelbeeld. Het was voor hen niet slechts een lied, maar een schild tegen de vrees voor de mens die hen wilde opslokken."*¹⁸

De Hugenoten zongen de Psalmen uit het zogenaamde "Psautier de Genève". De berijming van Clément Marot en Théodore de Bèze was hun geestelijke wapenrusting. De editie van 1562 "Les Psaumes de David" was de authentieke berijming die tijdens de Woestijnperiode werd gebruikt).¹⁹

Pseaume LVI (C. Marot)

Vers 1

Misericorde à moy, Seigneur, adresse,
Car l'homme veut ma perte et ma détresse:
Me guerroyant sans cesse il me travaille,
Et par effort me livre la bataille:
Mes ennemis me veulent engloutir,
Et ne s'en font jamais un seul sentir:
Car grand est bien le nombre de ceux-là
Qui me font guerre,
ô Dieu, le Haut sur tous.

Vers 3

En Dieu j'auray sa parole louée,
En Dieu j'ay mis ma fiance vouée:
Je n'auray peur de l'homme, tant soit fier,
Ni de ce qu'il me scauroit brasser.
Tous les jours ils pervertissent mes dits,
Contre moy sont tous leurs pensers maudits:
Pour me nuire ils s'assemblent en cachettes,
Observans tous mes pas et mes retraites.

Vers 4

Comme s'ils l'eussent à ma vie jurée:
Se sauveront-ils par telle outrecuidance?
En ta fureur, ô Dieu, use de vengeance,
Et les peuples abats: car tu as sceu
Combien de fois j'ay esté poursuivy:
Recueille en tes vaisseaux mes larmes, Sire:
Sont-elles pas en ton livre à lire?

Vers 1

Schenk mij Uw barmhartigheid, Heer, want de mens wil mijn ondergang en mijn ellende. Zonder ophouden bestrijdt hij mij en valt hij mij lastig, en met kracht voert hij oorlog tegen mij. Mijn vijanden willen mij verslinden, zonder ooit enig medelijden te tonen; want groot is het aantal van hen die mij beoorlogden, o God, de Allerhoogste.

Vers 3

In God zal ik Zijn woord prijzen, op God heb ik mijn volle vertrouwen gesteld. Ik zal niet bang zijn voor de mens, hoe trots hij ook is, noch voor wat hij tegen mij zou kunnen bekokstoven. Elke dag verdraaien zij mijn woorden, al hun vervloekte gedachten zijn tegen mij gericht. Om mij kwaad te doen komen zij in het geheim samen, en bespieden zij al mijn stappen en waar ik mij schuilhoud.

Vers 4

Alsof zij gezworen hebben het op mijn leven te voorzien. Zullen zij ontsnappen door zo'n overmoed? Toon Uw wraak in Uw toorn, o God, en sla de volkeren neer; want U heeft gezien hoe vaak ik ben opgejaagd. Vang mijn tranen op in Uw kruiken, Heer: staan zij niet geschreven in Uw boek?

¹⁸ W.J. Leyds, De Hugenoten: Hun lijden en strijd, J.H. Kok, Kampen (1911), Pag. 248.

¹⁹ Marot, C., & De Bèze, T. (1562). Les Psaumes de David, mis en rime française. Genève: Michel Blanchier.

In deze context van bloedige vervolging was de misleiding (het gebruik van schuilnamen, vermommingen en dwaalsporen voor de soldaten) een directe uiting van hun vertrouwen op God. Zij begrepen dat de waarheid verschuldigd is aan de Rechtvaardige, maar dat de tiran die "woorden verdraait ten kwade" (Ps. 56:6) elk recht op informatie heeft verloren. Door de overheid te misleiden, bleven zij trouw aan de hoogste Koning.

Pierre Jurieu (1627-1713) Frans protestants predikant en theoloog, was een van de belangrijkste woordvoerders van de vervolgte kerk in Frankrijk en schreef vanuit Rotterdam zijn "herderlijke brieven" die illegaal in Frankrijk werden verspreid.

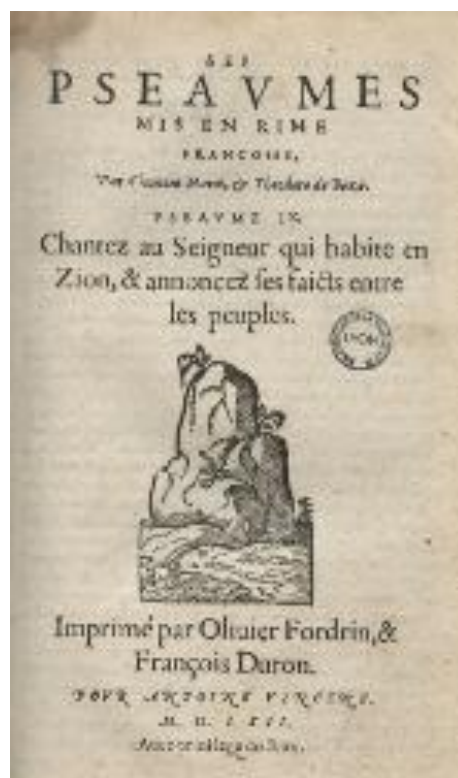
In zijn Achtste Brief (15 december 1686) legt hij uit dat de relatie tussen de gelovige en de tiran een staat van "geestelijke oorlog" is, waardoor de morele verplichting tot volledige openheid vervalt, citaat:

- ✓ "Men moet de waarheid niet verraden, maar men is ook niet verplicht haar op elk moment te ontdekken [openbaren], vooral niet aan honden en zwijnen die haar slechts zouden vertrappen. Wanneer een overheid zich omvormt tot een tiran en u met geweld en onrechtvaardigheid vervolgt, verbreekt zij daarmee de banden van de menselijke samenleving; zij is dan niet langer de dienaar van God, maar een rover die u op de weg overvalt. In een dergelijke staat van oorlog is men de waarheid niet verschuldigd aan degene die haar slechts opeist om het bloed van de onschuldigen te vergieten. Net zoals David zijn gelaat en zijn verstand veranderde voor de koning van Gath, zo is het ons toegestaan onze toevlucht te nemen tot de sluiers van de voorzichtigheid, opdat de Kerk niet van de aardbodem worde weggevaagd" ²⁰

Net zoals David in Psalm 34 en 56 God looft om zijn verlossing door de list heen, zo zongen de Hugenoten deze psalmen als een bewijs van hun onschuld. Zij voelden zich voor God niet schuldig aan de leugen tegenover de soldaten, omdat zij handelden vanuit de "vrees des Heeren" om het leven van de broeders en de zuiverheid van het Evangelie te bewaren. Zij wisten: de Heere verlost de ziel van Zijn knechten; wie op Hem vertrouwt, zal niet schuldig verklaard worden (Ps. 34:22).

Historische verslagen uit de gevangenissen van Marseille en de galeischepen vermelden dat Hugenoten die tot slavenarbeid waren veroordeeld, deze psalm bleven zingen. Zij weigerden hun innerlijke vrijheid op te geven. De list waarmee zij jarenlang uit handen van de inquisitie waren gebleven, werd door hen niet beleden als zonde, maar herdacht als een goddelijke uitredding, precies zoals David dat deed in Psalm 34 en 56.

Afbeelding: Titelblad berijming Beza en Marot, Editie uit 1562 uit Genève, bron: ²¹

3.3.3 De Waldenzen en Psalm 56

Hoewel de Waldenzen als beweging die zich lieten leiden door Gods Woord tegenover de Rooms

²⁰ Pierre Jurieu. Lettres pastorales adressées aux fidèles de France qui gémissent sous la captivité de Babylon. 1686-1687 Huitième Lettre (Achtste brief), 15 december 1686. Pagina: 62 (Editie Abraham Acher, Rotterdam).

²¹ https://www.bm-lyon.fr/expo/10/chant_david/parcours.php

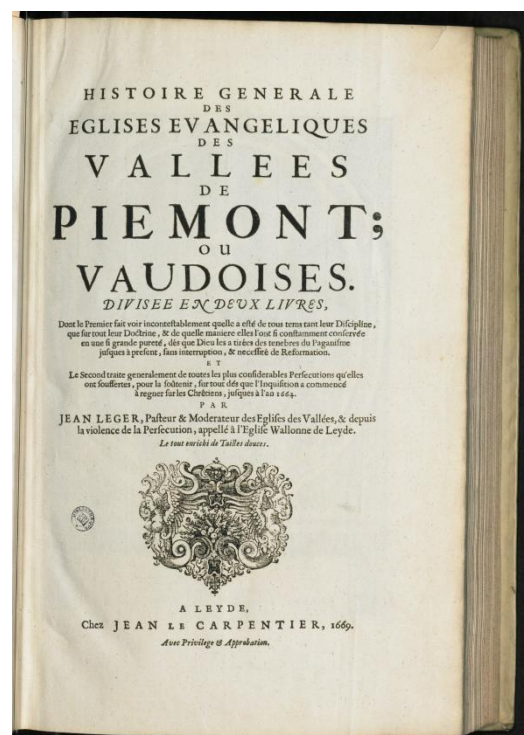
katholieke overheid, en zo al eeuwen vóór de Hugenoten hun vijanden misleidden, waren het 17e-eeuwse leiders zoals Jean Léger en Henri Arnaud die deze eeuwenoude overlevingsstrategie theologisch verwoordden. Ook zij grepen in hun strijd tegen de Hertog van Savoye terug op Psalm 56, precies op het moment dat hun Franse geloofsgenoten, de Hugenoten voor hetzelfde dilemma stonden. De "list" van de vermoorde marskramer was bijvoorbeeld een van hun antwoorden op de mens die hen wilde opslokken, het is als David die zijn gelaat veranderd had voor het aangezicht van Abimelech (Ps. 34:1), in het vaste vertrouwen dat God "hun tranen in Zijn register had opgeschreven." (Ps. 56:8)

De beroemde predikant-kolonel die de Waldenzen leidde tijdens hun "Glorieuze Terugkeer" (La Glorieuse Rentrée) naar hun valleien in 1689: Henri Arnaud (1641–1721), refereerde in zijn verslagen aan de noodzaak om de vijand te misleiden onder de bescherming van de God van Psalm 56.

- ✓ "Terwijl de hielenjagers van de Hertog ons op de hielen zaten [een directe verwijzing naar Ps. 56:7], wisten wij dat God onze omzwervingen telde. Wij veranderden onze wegen en onze namen, niet uit vrees voor de mens, maar uit trouw aan het register van God. De list was onze schuilplaats, want de mens zocht ons op te slokken." ²²

Een andere Waldenzen predikant en geschiedschrijver Jean Léger (1615–1670) beschrijft in monumentale werk uit 1669 hij hoe de Waldenzen tijdens de bloedige vervolgingen in Piëmont handelden.

- ✓ "Zij hielden vast aan de regel van hun voorvaderen: dat men de waarheid aan God verschuldigd is, maar dat men de wolf de weg naar de schaapskooi niet hoeft te wijzen. Wanneer zij zich vermomden als marskramers of hun namen veranderden om de inquisitie te ontwijken, deden zij dit in het vaste vertrouwen van David in de 56ste Psalm. Want als de mens hen de ganse dag wilde opslokken en hun woorden verdraaide, vonden zij hun vrijpraak in God, die hun omzwervingen telt en hun tranen in Zijn register schrijft. Hun voorzichtigheid was geen ontkenning van het geloof, maar de bewaring van het heilige pand." ²³

Ook van hen kan gezegd worden dat ze "voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven" waren (Math. 10:16)

Bron afbeelding: ²⁴

3.4 Voorbeeld 4: David, de gezalfde "serie – leugenaar.

In de geschiedenis van David bij de Filistijnse koning Achis zien we een schijnbare tegenstelling: David leeft zestien maanden lang in een web van structurele "liegen en bedriegen", terwijl de Schrift hem juist in deze periode omschrijft als een man naar Gods hart (1 Sam. 13:14/ Hand. 13:22)

²² Henri Arnaud. Histoire de la glorieuse rentrée des Vaudois dans leurs vallées (uitgave: 1710). Pag. 124-125

²³ Jean Léger. Histoire générale des églises évangéliques des vallées de Piëmont ou vaudoises. 1669. Boek II, Pag. 164 (Editie Jean le Carpentier, Leiden)

²⁴ <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bd6t51045639r>

 1 Sam. 27:6-12 Toen gaf Achis te dien dage Ziklag; daarom is Ziklag van de koningen van Juda geweest tot op dezen dag. Het getal nu der dagen, die David in het land der Filistijnen woonde, was een jaar en vier maanden. David nu toog op met zijn mannen, en zij overvielen de Gesurieten, en de Girzieten, en de Amalekieten (want deze zijn vanouds geweest de inwoners des lands), dat zij gaat naar Sur, en tot aan Egypteland. En David sloeg dat land, en liet noch man noch vrouw leven; ook nam hij de schapen en runderen, en de ezelen, en kemels, en klederen, en keerde weder en kwam tot Achis. Als Achis zeide: Waar zijt gijlieden heden ingevallen? zo zeide David: Tegen het zuiden van Juda, en tegen het zuiden der Jerahmeelieten, en tegen het zuiden der Kenieten. En David liet noch man noch vrouw leven, om te Gath te brengen, zeggende: Dat zij misschien van ons niet boodschappen, zeggende: Alzo heeft David gedaan! En alzo was zijn wijze al de dagen, die hij in der Filistijnen land gewoond heeft. En Achis geloofde David, zeggende: Hij heeft zich ten enenmaal stinkende gemaakt bij zijn volk, in Israël; daarom zal hij eeuwiglijk mij tot een knecht zijn.

Achis, de koning der Filistijnen, kreeg zelfs hoge achting voor David, maar de oversten van Achis wantrouwden hem:

- *1 Samuel 29 : 6 Toen riep Achis, David, en zeide tegen hem: Het is zo waarachtig als de HEERE leeft, dat gij oprecht zijt, en uw uitgang en uw ingang met mij in het leger is goed in mijn ogen; want ik heb geen kwaad bij u gevonden, van dien dag af, dat gij tot mij zijt gekomen, tot dezen dag toe; maar gij zijt niet aangenaam in de ogen der vorsten.*
- *1 Samuel 29 : 9 Achis nu antwoordde en zeide tot David: Ik weet het; voorwaar, gij zijt aangenaam in mijn ogen, als een engel Gods; maar de oversten der Filistijnen hebben gezegd: Laat hem met ons in dezen strijd niet optrekken.*

David krijgt van koning Achis de stad Ziklag als schuilplaats. In ruil daarvoor verwacht Achis loyaliteit tegenover de Filistijnen. David hanteert echter een krijgslist:

- a) Hij roeit de vijanden van Israël uit (Gesurieten, Girzieten, Amalekieten).
- b) Hij laat niemand in leven, zodat er geen getuigen zijn die zijn ware daden kunnen verraden.
- c) Als Achis hem vraagt naar zijn rooftochten, beweert David ijskoud dat hij zijn eigen volk (Juda) heeft aangevallen.

Hierdoor gelooft Achis dat David zijn eigen volk "stinkende" heeft gemaakt en hem eeuwig zal dienen (1 Sam 27:12) Zelfs als de oversten van de Filistijnen David wantrouwen, prijst Achis hem als een "engel Gods" (1 Sam. 29:9).

3.4.1 Het meest opmerkelijke is niet de list zelf, maar hoe God deze beoordeelt.

David was in de ogen van de Filistijnen een loyale huurling, maar in de werkelijkheid was hij een spion voor het Koninkrijk Gods. Zijn lippen spraken tegen Achis over "het zuiden van Juda", terwijl zijn zwaard de vijanden van God versloeg. Deze periode van zestien maanden van structurele misleiding wordt door de Heilige Geest in 1 Koningen 15:5 niet gekarakteriseerd als valsheid en bedrog, maar als onderdeel van het "recht doen in de ogen des HEEREN". Dit bewijst dat de letter van het verbod op liegen wijkt voor de geest van de bewaring van Gods volk

Het is schokkend maar waar: David doodde iedereen om zijn leugen in stand te houden:

- *Samuel 27:9 En David sloeg dat land, en liet noch man noch vrouw leven; ook nam hij de schapen en runderen, en de ezelen, en kemels, en klederen, en keerde weder en kwam tot Achis.*
- *1 Samuel 27:11 En David liet noch man noch vrouw leven, om te Gath te brengen, zeggende: Dat zij misschien van ons niet boodschappen, zeggende: Alzo heeft David gedaan! En alzo was zijn wijze al de dagen, die hij in der Filistijnen land gewoond heeft.*

In een modern "humanistisch" kader is dit onbegrijpelijk, maar in het kader van de Theocratie en de heilige oorlog was dit een daad van gehoorzaamheid.

De volken die hij uitroeide (zoals de Amalekieten), stonden al onder het oordeel van God.

📖 *Exodus 17:14 Toen zeide de HEERE tot Mozes: Schrijf dit ter gedachtenis in een boek, en leg het in de oren van Jozua, dat Ik de gedachtenis van Amalek geheel uitdelgen zal van onder den hemel.*

📖 *Deuteronomium 25:19 Het zal dan geschieden, als u de HEERE, uw God, rust zal gegeven hebben, van al uw vijanden rondom, in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geven zal, om hetzelfde erfelijk te bezitten, dat gij de gedachtenis van Amalek van onder den hemel zult uitdelgen; vergeet het niet!*

David combineerde hier Gods gericht met een "militaire list" om de Filistijnse koning Achis te misleiden. Abigail erkende dat David de "oorlogen des HEERE" voerde:

📖 *Samuel 25:28 Vergeef toch aan uw dienstmaagd de overtreding, want de HEERE zal zekerlijk mijn heer een bestendig huis maken, dewijl mijn heer de oorlogen des HEEREN oorlooft, en geen kwaad bij u gevonden is van uw dagen af.*

De Bijbel zegt expliciet dat David **niet geweken is** van Gods geboden, *behalve* in de zaak van Uria (1 Kon. 15:5) God rekent dus die 16 maanden van voortdurend liegen tegen Achis (waarbij hij zelfs de naam van de HEERE gebruikte in zijn gesprekken met Achis, zie 1 Sam. 29:6) David niet aan als zonde. Sterker nog, het viel onder het "verstandig beleid zijner handen" (Ps. 78:72).

Ironisch zijn deze feiten: Achis vond David "als een engel Gods" (1 Sam. 29:9) *vanwege* de leugen die David hem vertelde, maar God vond David "een man naar Zijn hart" *ondanks* (of dankzij de trouw in) diezelfde situatie. De totale leugen en de arbeid om dat in stand te houden door de Amalekieten te doden was het instrument waarmee David de overleving van de gezalfde koning en daarmee de toekomst van Israël veiligstelde.

📖 *Ps. 78 : 70 En Hij verkoos Zijn knecht David, en nam hem van de schaapskooien; Van achter de zogende schapen deed Hij hem komen, om te weiden Jakob, Zijn volk, en Israël, Zijn erfenis. **Ook heeft hij hen geweid naar de oprechtheid zijns harten, en heeft hen geleid met een zeer verstandig beleid zijner handen.***

Al met de zalving van David (*zijn naam betekent: "geliefde" zoals Jezus genoemd werd uit de Hemel na Zijn doop in de Jordaan: Deze is Mijn geliefde*) leren we dat God niet naar het uiterlijk ziet, maar dat Hij het hart aanziet, we hebben geleerd dat Jezus dit leerde t.a.v. Zijn Discipelen en tégen de Farizeeën die het uiterlijke in het oog hielden, om van de mensen geprezen te worden...

📖 *Samuel 16 : 7 Doch de HEERE zeide tot Samuel: Zie zijn gestalte niet aan, noch de hoogte zijner statuur, want Ik heb hem verworpen; want het is niet gelijk de mens ziet; **want de mens ziet aan, wat voor ogen is, maar de HEERE ziet het hart aan.***

3.5 Voorbeeld 5. Contra-spionage, Husai de Archiet.

Wanneer David door zijn eigen zoon Absalom uit Jeruzalem wordt verdreven, zien we hem niet alleen maar moedeloos vluchten, maar ook strategisch handelen onder de leiding van de Allerhoogste, door het opzetten van een spionagenetwerk.

Zodra David de beek Kidron oversteekt, zet hij zijn eerste strategische zet. Hij stuurt de priesters Zadok en Abjathar met de Ark Gods terug naar Jeruzalem.

📖 *2 Samuel 15:23 En het ganse land weende met luider stem, als al het volk overging; ook ging de koning over de beek Kidron, en al het volk ging over, recht naar den weg der woestijn. 24 En ziet, Zadok was ook daar, en al de Levieten met hem, dragende de ark des verbonds van God, en zij zetten de ark Gods neder; en Abjathar klom op, totdat al het volk uit de stad*

geëindigd had over te gaan.

25 Toen zeide de koning tot Zadok: Breng de ark Gods weder in de stad; indien ik genade zal vinden in des HEEREN ogen, zo zal Hij mij wederhalen, en zal ze mij laten zien, mitsgaders Zijn woning.

26 Maar indien Hij alzo zal zeggen: Ik heb geen lust tot u; zie, hier ben ik, Hij doe mij, zo als het in Zijn ogen goed is.

27 Voorts zeide de koning tot den priester Zadok: Zijt gij niet een ziener? Keer weder in de stad met vrede; ook ulieder beide zonen, Ahimaaz, uw zoon, en Jonathan, Abjathars zoon, met u.

*28 **Zie, ik zal vertoeven in de vlakke velden der woestijn, totdat er een woord van ulieden kome, dat men mij aanzegge.***

29 Alzo bracht Zadok, en Abjathar, de ark Gods weder te Jeruzalem, en zij bleven aldaar.

Hier in vers 28 lezen we de eerste strategische zet van David, hij stelde gelijk een spionage-verbinding met Zadok op, en dat in het hart waar de vijand zich ging zetelen: Jeruzalem

David richt hier direct een spionagelijng op. Hij begrijpt dat hij informatie nodig heeft uit het hol van de leeuw. Terwijl hij wenend de Olijfberg opgaat, krijgt hij het bericht dat zijn raadsheer Achitofel overgelopen is. Davids reactie is dit gebed: "O, HEERE!, maak toch Achitofels raad tot zotheid." (1 Sam. 15:31)

Let wél: alle gezegende ingevingen tot listige tegenzetten/misleidingen t.a.v. zijn vijand kreeg David na gebed van God, David ontmoet Husai en geeft hem een levensgevaarlijke spionage-opdracht: ga terug naar de stad en veins dat je Absalom dient.

 2 Samuel 15: 32 En het geschiedde, als David tot op de hoogte kwam, dat hij aldaar God aanbad; ziet, toen ontmoette hem Husai, de Archiet, hebbende zijn rok gescheurd, en aarde op zijn hoofd.

33 En David zeide tot hem: Zo gij met mij voortgaat, zo zult gij mij tot een last zijn;

34 Maar zo gij weder in de stad gaat, en tot Absalom zegt: Uw knecht, ik zal des konings zijn; ik ben wel uws vaders knecht van te voren geweest, maar nu zal ik uw knecht zijn; zo zoudt gij mij den raad van Achitofel te niet maken.

35 En zijn niet Zadok en Abjathar, de priesters, aldaar met u? Zo zal het geschieden, dat gij alle ding, dat gij uit des konings huis zult horen, den priesteren, Zadok en Abjathar, zult te kennen geven.

36 Ziet, hun beide zonen zijn aldaar bij hen, Ahimaaz, Zadoks, en Jonathan, Abjathars zoon; zo zult gijlieden door hun hand tot mij zenden alle ding, dat gij zult horen.

37 Alzo kwam Husai, Davids vriend, in de stad; en Absalom kwam te Jeruzalem.

Husai voert deze **enorme leugenachtige misleiding** meesterlijk uit. Hij gebruikt woorden met een dubbele bodem:

 2 Samuel 16:15 Absalom nu en al het volk, de mannen van Israel, kwamen te Jeruzalem, en Achitofel met hem.

*16 En het geschiedde, als Husai, de Archiet, Davids vriend, tot Absalom kwam, dat Husai tot Absalom zeide: **De koning leve, de koning leve!***

17 Maar Absalom zeide tot Husai: Is dit uw weldadigheid aan uw vriend? Waarom zijt gij niet met uw vriend getogen?

*18 En Husai zeide tot Absalom: **Neen, maar welken de HEERE verkiest**, en al dit volk, en alle mannen van Israel, diens zal ik zijn, en bij hem zal ik blijven.*

19 En ten andere, wien zou ik dienen? Zou het niet zijn voor het aangezicht zijns zoons? Gelijk als ik voor het aangezicht uws vaders gediend heb, alzo zal ik voor uw aangezicht zijn.

Als hij roept: "De koning leve!" (2 Sam. 16:16) bedoelt hij in zijn hart David, maar Absalom denkt dat het over hem gaat.

Husai vleit de blinde hoogmoed van Absalom door te zeggen dat hij "degene die de HEERE verkiest" zal dienen." (2 Sam. 16:18) Absalom slikt de list als zoete koek..... Schitterende misleiding!!

Achitofels raad was destijds zo accuraat dat men dacht dat God Zelf sprak

 2 Samuel 16:23 En in die dagen was Achitofels raad, dien hij raadde, als of men naar Gods woord gevraagd had; also was alle raad van Achitofel, zo bij David als bij Absalom.

Zijn plan om David direct aan te vallen terwijl deze uitgeput was, was militair gezien perfect:

 2 Samuel 17:1 Voorts zeide Achitofel tot Absalom: Laat mij nu twaalf duizend mannen uitlezen, dat ik mij opmake en David dezen nacht achterna jage
2 Zo zal ik over hem komen, daar hij moede en slap van handen is, en zal hem verschrikken, en al het volk, dat met hem is, zal vluchten; dan zal ik den koning alleen slaan.

Maar God greep in: Absalom roept hierdoor Husai voor een tegenadvies.

 2 Samuel 17:5 Doch Absalom zeide: Roep toch ook Husai, den Archiet, en laat ons horen, wat hij ook zegt.

6 En als Husai tot Absalom inkwam, zo sprak Absalom tot hem, zeggende: Aldus heeft Achitofel gesproken; zullen wij zijn woord doen? Zo niet, spreek gij.

Husai schetst een vals beeld van David als een "gevaarlijke beer die van haar jongen beroofd is". Hij zaait angst in het hart van de vijand.

 2 Samuel 17:7 Toen zeide Husai tot Absalom: De raad, dien Achitofel op ditmaal geraden heeft, is niet goed.

8 Wijders zeide Husai: Gij kent uw vader en zijn mannen, dat zij helden zijn, dat zij bitter van gemoed zijn, als een beer, die van de jongen beroofd is in het veld; daartoe is uw vader een krijgsman, en zal niet vernachten met het volk.

9 Zie, nu heeft hij zich verstoken in een der holen, of in een der plaatsen. En het zal geschieden, als er in het eerst sommigen onder hen vallen, dat een ieder, die het zal horen, alsdan zal zeggen: Er is een slag geschied onder het volk, dat Absalom navolgt.

10 Zo zou hij, die ook een dapper man is, wiens hart is als een leeuwenhart, te enen male smelten; want gans Israel weet, dat uw vader een held is, en het dappere mannen zijn, die met hem zijn.

Husai raadt Absalom aan om te wachten tot héél Israël verzameld is, zodat Absalom zelf in grote glorie kan triomferen.

 2 Samuel 17:11 Maar ik rade, dat in alle haast tot u verzameld worde gans Israel, van Dan tot Ber-seba toe, als zand, dat aan de zee is, in menigte; en dat uw persoon medega in den strijd.

12 Dan zullen wij tot hem komen, in een der plaatsen, waar hij gevonden wordt, en hem gemakkelijk overvallen, gelijk als de dauw op den aardbodem valt; en er zal van hem, en van al de mannen, die met hem zijn, ook niet een worden overgelaten.

13 En indien hij zich in een stad zal begeven, zo zal gans Israel koorden tot dezelve stad aandragen, en wij zullen ze tot in de beek nedertrekken, totdat ook niet een steentje aldaar gevonden worde.

Absalom trapt in de val. De Schrift is hierover glashelder:

 *2 Samuel 17:14 Toen zeide Absalom, en alle man van Israel: De raad van Husai, den Archiet, is beter dan Achitofels raad. **Doch de HEERE had het geboden**, om den goeden raad van Achitofel te vernietigen, opdat de HEERE het kwaad over Absalom bracht.*

God Zelf gebruikt de misleiding als instrument voor Zijn gericht!

Husai geeft bevelen aan de leiders van het spionagenetwerk om David te informeren over de misleidingen en wat er gaat gebeuren.

 2 Samuel 17:15 En Husai zeide tot Zadok en tot Abjathar, de priesters: Alzo en alzo heeft Achitofel Absalom en den oudsten van Israel geraden, maar alzo en alzo heb ik geraden.

16 Nu dan, zendt haastelijk henen, en boodschapt David, zeggende: Vernacht dezen nacht niet in de vlakke velden der woestijn, en ook ga spoedig over; opdat de koning niet verslonden

worde, en al het volk, dat met hem is.

17 Jonathan nu en Ahimaaz stonden bij de fontein Rogel; en een dienstmaagd ging henen en zeide het hun aan; en zij gingen henen en zeiden het den koning David aan; want zij mochten zich niet zien laten, dat zij in de stad kwamen.

3.6 Voorbeeld 5. De vrouw bij de put: misleiding aan het front.

Wanneer de spionnen (de priesterzonen Jonathan en Ahimaaz) ontdekt dreigen te worden, zien we opnieuw een "list" die gezegd wordt.

 2 Samuel 17:18 Een jongen dan nog zag hen, en zeide het Absalom aan; doch die beiden gingen haastelijk, en kwamen in eens mans huis te Bahurim, dewelke een put had in zijn voorhof, en zij daalden daarin.

19 En de vrouw nam en spreidde een deksel over het opene van den put, en strooide gort daarop. Alzo werd de zaak niet bekend.

Een vrouw in Bahurim verbergt de mannen in een droge put en strooit gort over het deksel. Door deze actieve misleiding van Absaloms soldaten blijft het spionagenetwerk intact en wordt de Gezalfde des Heeren gered.

En wederom vinden we hiermee een Bijbels voorbeeld van **het goede gebruik van een NOOD-leugen**, om mensen te redden, en de vijand van Gods Waarheid te misleiden:

- a) *2 Samuel 17:20 Toen nu Absaloms knechten tot de vrouw in het huis kwamen, zeiden zij: Waar zijn Ahimaaz en Jonathan? En de vrouw zeide tot hen: Zij zijn over dat waterriviertje gegaan. En toen zij hen gezocht en niet gevonden hadden, keerden zij weder naar Jeruzalem.*
- 21 En het geschiedde, nadat zij weggegaan waren, zo klommen zij uit den put, en gingen henen en boodschapten het den koning David; en zij zeiden tot David: Maakt ulieden op, en gaat haastelijk over het water, want alzo heeft Achitofel tegen ulieden geraden.*
- 22 Toen maakte zich David op, en al het volk, dat met hem was; en zij gingen over de Jordaan. Aan het morgenlicht ontbrak er niet tot een toe, die niet over de Jordaan gegaan was.*
- 23 Als nu Achitofel zag, dat zijn raad niet gedaan was, zadelde hij den ezel, en maakte zich op, en toog naar zijn huis in zijn stad, en gaf bevel aan zijn huis, en verhing zich. Alzo stierf hij, en werd begraven in zijns vaders graf.*
- 24 David nu kwam te Mahanaim, en Absalom toog over de Jordaan, hij en alle mannen van Israel met hem.*

De vrouw voerde dus koelbloedig een dubbele operatie uit om de agenten te beschermen: (2 Samuël 17:18-19)

- **Fysieke verberging:** Zij liet de spionnen afdalen in een droge put in de voorhof.
- **Camouflage:** Zij spreidde een deksel over de opening en strooide daarop gort (gebroken graan).

Het gort fungeerde als een perfecte camouflage; het wekte de indruk van een alledaagse, onschuldige huishoudelijke bezigheid (het drogen van graan). Voor de soldaten van Absalom zag de put eruit als een dichte vloer die al uren onberoerd was.

Wanneer de knechten van Absalom bij haar kwamen en eisten: "*Waar zijn Ahimaaz en Jonathan?*", antwoordde zij met een bewuste dwaalspoor-leugen:

Zij beperkte zich niet tot zwijgen, maar stuurde de vijand actief de verkeerde kant op "*Zij zijn het waterbeekje overgegaan.*" (2 Sam. 17:20)

Zij wees hiermee de vijand **een misleidende richting** op. De Bijbel vermeldt vervolgens dat de soldaten hen zochten, niets vonden, en onverrichter zake terugkeerden naar Jeruzalem.

Hoewel zij de soldaten loog, wordt haar daad in de Schrift gepresenteerd als de redding van de koning. Er volgt geen enkele morele veroordeling, enkel de vaststelling dat de operatie slaagde.

Pas nadat de vijand was vertrokken, kwamen de agenten uit de put en bereikten zij David met de levensreddende informatie: "*Maakt u op en gaat haastelijk over het water!*" (2 Sam. 17:21). Dankzij de koelbloedige list van deze vrouw werd de totale uitroeiing van David voorkomen.

Deze vrouw staat in de directe lijn van de Hebreeuwse vroedvrouwen en Rachab. En ook deze vrouw bevestigd: **dat de tiran geen recht heeft op informatie**: De soldaten van Absalom dienden een onrechtmatige macht. De vrouw van Bahurim erkende hun gezag niet en voelde zich daarom niet verplicht hen de waarheid te vertellen.

Ook David bewijst met zijn acties dat de "list" en "spionage" ook een essentieel onderdeel is van de strijd voor het rechtmatige koninkrijk. Tegenover een onrechtvaardige vijand is de list de hoogste vorm van verstandig beleid (Ps. 78:72). God zegende niet de leugen om de leugen, maar Hij zegende de **strategische trouw** die bereid was de vijand te verblinden met een sluier van misleiding, opdat de waarheid en rechtmatigheid op de troon zou blijven.

De geschiedenis van Husai bewijst dat God niet alleen de waarheid zegent, maar ook de **strategische misleiding tegen de goddeloze**. Husai was "Davids vriend" juist omdat hij bereid was om voor Absalom te liegen. God keurt dit niet af, maar neigt Absoloms hart om voor de raad van Husai te kiezen boven die van Achitofel; Hij gebiedt het zelfs om de rechtvaardige koning te redden. De "oprechtheid van het hart" van Husai bleek uit zijn listige tong. Hierna werd Absalom en zijn leger verslagen.

3.6.1 David de inspirator van de Mossad: strategische inlichtingenoperaties

David voerde niet alleen een fysieke strijd, hij leidde een geavanceerde schaduwoorlog. We kunnen zijn operatie in Jeruzalem typeren als een vroege vorm van "HUMINT" wat staat voor *Human Intelligence*. Dit is een vakterm uit de wereld van inlichtingendiensten (zoals de Mossad) voor informatie die wordt verkregen via **direct menselijk contact**. In tegenstelling tot technische spionage (zoals het onderscheppen van signalen), draait HUMINT om infiltranten, spionnen en informanten die zich fysiek in de nabijheid van de vijand bevinden.²⁵

In Davids HUMINT-operatie zien we de volgende rollen:

- a) **De Infiltrant** (Deep-cover agent): Husai de Archiet. Hij infiltreerde in de binnenste cirkel van Absalom. Zijn taak was tweeledig: informatie verzamelen en de besluitvorming saboteren.
- b) **De Liaisons** (Verbindingsofficieren): De priesters Zadok en Abjathar.
Een *liaison* is een verbindingspersoon die tussen twee partijen staat die niet rechtstreeks met elkaar kunnen communiceren. Zij vormden de veilige schakel tussen de infiltrant in het paleis en de koning in het veld.
- c) **De Koeriers**: Ahimaaz en Jonathan. Zij waren de fysieke link die de verzamelde informatie buiten de stadsmuren brachten.

²⁵ Andrew, Christopher. *The Secret World: A History of Intelligence*. Yale University Press, 2018. Hoofdstuk 1, Pag.11-17. Hierin analyseert de auteur de Bijbelse spionage-operaties, waaronder de infiltratie-strategie van Koning David, als de vroegste gedocumenteerde vormen van HUMINT.

- d) **Het Safehouse:** De vrouw van Bahurim. Zij bood een schuilplaats en gebruikte actieve camouflage (het gort op de put) om de operatie te redden toen de contra-spionage van Absalom de agenten op het spoor kwam.

De missie van Husai de Archiet was geen wanhopige poging, maar onderdeel van een uiterst geraffineerd plan. Volgens inlichtingenexpert Christopher Andrew was er sprake van een gecoördineerde inzet van 'dubbelagenten' en 'stay-behind agents' die hun weerga in de oudheid niet kende. Andrew stelt:

- ✓ Het inlichtingennetwerk dat door David werd opgezet tijdens de opstand van zijn zoon Absalom, was geavanceerder dan alle netwerken die werden beschreven tijdens de Exodus of de verovering van het Beloofde Land. Davids terugkeer naar Jeruzalem werd voorafgegaan door een goed georganiseerde HUMINT-operatie, bestaande uit achtergebleven agenten (stay-behind agents), dubbelagenten en een specifieke koerierslijn ²⁶

De autoriteit van Christopher Andrew (geb. 1941), emeritus hoogleraar aan Cambridge en de officiële geschiedschrijver van MI5, verleent aan deze analyse een serieus gewicht. Zijn erkenning van Davids schaduwoorlog als een technisch volwaardig inlichtingennetwerk plaatst de Bijbelse geschiedenis in het hart van de professionele strategische leer.

3.6.2 Van 2 Samuël naar de moderne Inlichtingendienst.

De methoden die koning David ontwikkelde tijdens de opstand van zijn zoon Absalom zijn niet slechts overgeleverd als passieve historische verslagen; ze vormen de directe blauwdruk voor de moderne Israëlitische inlichtingendiensten. David voerde destijds niet alleen een fysieke strijd, maar leidde een geavanceerde schaduwoorlog die we vandaag de dag zouden typeren als een vroege vorm van **HUMINT** (*Human Intelligence*). In deze operatie herkennen we een professionele commandostructuur: Husai de Archiet als de infiltrant (*deep-cover agent*), de priesters Zadok en Abjathar als de verbindingspersonen (*liaisons*), hun zonen als koeriers en de vrouw van Bahurim als beheerder van het *safehouse*.

3.6.3 Het motto van de Mossad: Spreuken 24:6

Het officiële motto van de Mossad is een directe Bijbelse referentie die naadloos aansluit bij deze studie, oorspronkelijk was het motto van de Mossad :

- ✓ "Want door listige raadslagen zult gij u oorlog voeren" (Spreuken 24:6).

Tegenwoordig gebruikt de Mossad een variant uit Spreuken 11:14:

באין תחבולות יפול עם, ותשועה ברוב ינעץ

(*Be'ein tachbulot yippol am, u'teshu'ah be'rov yo'etz*)

- ✓ "Waar geen beleid (Hebreeuws: "Tachbulot" listen/strategieën) is, daar valt een volk, maar de behoudenis is in de veelheid van raadgevers."

²⁶ Andrew, Christopher. *The Secret World: A History of Intelligence*. Yale University Press, 2018. Hoofdstuk 1, Pag.16

Afbeelding rechts: zegel/wapen van de Mossad met in omranding de spreuk ²⁷

De grondtekst van Spreuken 24:6/11:14 gebruikt het Hebreeuwse woord "Tachbulot" wat komt van de stam Chebel (לְבַלְל), wat "touw" of "koord" betekent. Het impliceert het manipuleren of bijsturen van een situatie door middel van een list. Dit is precies wat Husai deed, alleen dan tegenoversgesteld aan Absalom ten gunste van David, dus als spion/infiltrant, mis-leidend:

 Spreuken 24:6 Want door wijze raadslagen zult gij voor u den krijg voeren, en in de veelheid der raadgevers is de overwinning.

Dit wijst niet op een zondig bedrog, maar op de maritieme kunst van het sturen. Zoals een stuurman met touwen zijn schip redt, zo redt de rechtvaardige door 'listige raadslagen' (strategische manoeuvres) het leven van de onschuldigen. "Misleiding" is in Bijbels perspectief kan dus letterlijk "Godzalige stuurmanskunst" zijn in tijden van oorlog."

Het is geen toeval dat de Mossad juist dit woord heeft gekozen. In het moderne Hebreeuws wordt *Tachbulah* vertaald als "truc", "artifice" of "ruse" (list).

Voor de Israëliëse inlichtingendienst betekent dit: oorlog voeren door de vijand te slim af te zijn, precies zoals de stuurman een schip door de storm loodst door aan de juiste touwen te trekken.

3.6.4 SHAI/Hagana/Mossad/IDF.

Deze Bijbelse strategieën vormden de directe inspiratie voor de SHAI (*Sherut Yediot*), de inlichtingendienst van de Hagana vóór 1948. In de vroege strategische documenten van de SHAI werd de noodzaak van een fijnmazig informatienetwerk gelegitimeerd door expliciet terug te grijpen op de spionagerol van de priesters Zadok en Abjathar. Zij vormden immers de eerste "geheime dienst" die opereerde vanuit het hart van een bezette hoofdstad. De SHAI-pioniers stelden hierover:

- ✓ "Onze taak in dit land is niet nieuw; wij treden in de voetsporen van de eersten die Jeruzalem moesten bewaken tegen verraad van binnenuit. Net zoals de priesters Zadok en Abjathar een netwerk van informanten en koeriers onderhielden om de koning in de woestijn te informeren over de plannen in het paleis, zo moet de SHAI ogen en oren hebben in elke straat van Jeruzalem en in elk dorp, opdat de vijand ons niet verrast." ²⁸

Ook **Reuven Shiloah** (1909-1959), de eerste directeur van de Mossad, zag zichzelf en zijn team als de rechtstreekse erfgenamen van Davids spionagenetwerk. Shiloah geloofde dat de overleving van een kleine natie te midden van een overmacht afhankelijk was van wat hij noemde "**geheime diplomatie**". Hij greep hierbij terug op de rollen van Husai en de priesters om aan te tonen dat de "heilige list" geen moreel compromis was, maar een noodzakelijke deugd voor het behoud van het volk.

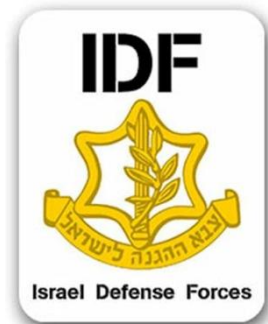
Het strategisch mandaat van de SHAI werd in hun formatieve documenten dan ook met bijna profetische bewoordingen onderbouwd, waarbij de herrijzende natie werd gekoppeld aan de gezalfde koning van weleer, Citaat:

²⁷ https://sco.wikipedia.org/wiki/File:Mossad_seal.svg

²⁸ Ian Black & Benny Morris, *Israel's Secret Wars: A History of Israel's Intelligence Services*, p. 11-12 (Editie Grove Press, 1991).

- ✓ "Onze missie is niet nieuw; wij treden in de voetsporen van de eersten die Jeruzalem moesten bewaken tegen verraad van binnenuit en dreiging van buitenaf. Zoals de priesters Zadok en Abjathar hun zonen als koeriers gebruikten om de koning in de woestijn te informeren over de geheimen uit het paleis, zo moet de SHAI de ogen en oren zijn in elke straat, opdat de Gezalfde des Heeren, de herrijzende natie, niet verrast worde." ²⁹

Niet alleen de inlichtingendiensten, maar ook de legerleiding van de jonge staat Israël erkende deze Bijbelse wortels. **Yigael Yadin** (1917-1948), de tweede stafchef van de **IDF** en vermaard archeoloog, stelde onomwonden dat de moderne Israëliëse strategie een herontdekking was van de 'Tachbulot' (listen) van figuren als Husai. Hij zag de psychologische misleiding van Absalom door Husai als het ultieme historische voorbeeld van moderne inlichtingenoperaties. Voor Yadin was de list van Husai geen morele tekortkoming, maar een superieure militaire noodzaak die door God in de Schrift is vastgelegd ter lering van toekomstige generaties.

Moshe Dayan (1915-1981), de iconische generaal met de ooglap, verwees vaak naar de geschiedenis van David en Absalom om het belang van **flexibiliteit** en **misleiding** te onderstrepen. Citaat: *"Onze kracht ligt niet in grote legers, maar in de geest van Husai de Archiet. De kunst om de vijand van binnenuit te verwarren en zijn raadslag tot zotheid te maken, is de enige manier voor een klein volk om te overleven tussen reuzen."* (Bron: *Story of My Life, Moshe Dayan*, hoofdstuk over de filosofie van de IDF).

3.6.5 Voorbeeld van Bijbelse strategie bij generaal Allenby: Michmas (1 Sam. 14)

Veldmaarschalk Edmund Allenby (1861-1936) was een van de meest markante figuren uit de Eerste Wereldoorlog, mannen zoals de latere generaal Orde Wingate, stonden op dat moment aan het begin van hun carrière om de Hagana te vormen waarbij men "Bijbelse tactieken" inzette die Allenby zo bewonderde. Allenby stond bekend om zijn diepe respect voor de Bijbelse geografie. Hij droeg altijd een exemplaar van George Adam Smiths "Historical Geography of the Holy Land" bij zich, dat gebaseerd was op de Bijbelse teksten. Het meest beroemde verhaal over Allenby's "Bijbelse strategie" betreft majoor Vivian Gilbert (1889-1955), die deel uitmaakte van Allenby's leger. Tijdens de opmars in 1918 moesten de Britten een strategische pas bij **Michmas** veroveren. De Turken hielden de pas stevig bezet. Majoor Gilbert herinnerde zich de tekst uit 1 Samuël 14, waar staat hoe Jonathan en zijn wapendrager door een smalle rotspas de Filistijnen verrasten.

📖 *Samuel 14:4,5 Er was nu tussen de doortochten, waar Jonathan zocht door te gaan tot der Filistijnen bezetting, een scherpte van een steenklip aan deze zijde, en een scherpte van een steenklip aan gene zijde; en de naam der ene was Bozez, en de naam der andere Sene. De ene tand was gelegen tegen het noorden, tegenover Michmas, en de andere tegen het zuiden, tegenover Geba.*

De Britten vonden de precieze rotspunten (Bozez en Sene) die in de Bijbel beschreven stonden, stuurden een kleine eenheid door de smalle pas en verrasten de Turken in hun slaap.

De Turken dachten dat het hele leger van Allenby hen omsingeld had en vluchtten in paniek. Allenby schreef later dat deze "Bijbelse verkenning" de sleutel was tot de verovering van de hoogvlakte.

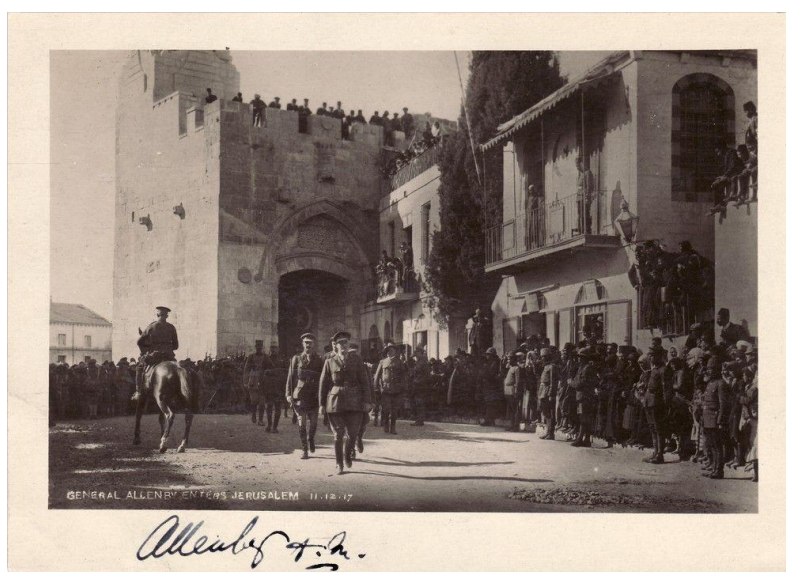
Majoor Vivian Gilbert schrijft hierover citaat:

- ✓ "Het was laat in de nacht toen ik bij de vlam van een kaars in mijn Bijbel zat te lezen. We moesten de volgende ochtend de pas van Michmas bestormen, een formidabele vesting van rotsen. Terwijl ik las in het Eerste Boek van Samuël, stuitte ik op het verhaal van Jonathan. Ik las hoe Jonathan en zijn wapendrager door een smalle rotspas tussen twee steile rotswanden klommen, de ene heette Bozez en de andere Sene, en zo de Filistijnen in hun eigen kamp verrasten.

²⁹ Haggai Eshed, Reuven Shiloah: The Man Behind the Mossad, p. 45-48.

Ik riep mijn oversten en we bestudeerden de tekst opnieuw. Zouden die rotsen er na drieduizend jaar nog steeds zijn? We stuurden een verkenningseenheid uit in de duisternis. En daar, precies zoals de Schrift het beschreef, vonden zij de smalle pas en de twee rotspunten. Wij besloten de 'heilige list' van Jonathan te herhalen. In plaats van een frontale aanval met de hele divisie, stuurden we één compagnie door de geheime rotspas. De Turken, die dachten dat ze veilig achter hun muren zaten, werden in hun slaap overvallen. In de verwarring die ontstond, dachten zij dat het hele leger van Allenby hen had omsingeld. De vijand vluchtte in paniek, precies zoals de Filistijnen dat drieduizend jaar eerder deden. De Bijbel was onze meest waardevolle gids; de enige kaart die niet loog over de wegen die door de eeuwen heen door de Gezalfden waren bewandeld." ³⁰

Toen Allenby Jeruzalem in 1917 binnentrok, deed hij dit **te voet** via de Jaffa-poort, uit respect voor de "Heilige Stad", omdat hij niet te paard wilde binnengaan waar de "Koning der Koningen" (Jezus) op een ezel was binnengekomen

Afbeelding: intocht generaal Allenby ³¹

3.6.6 Orde Wingate en de "Bijbelse commando's"

Hoewel hij een Brit was, was generaal **Orde Wingate** (1903-1944) de man die de Hagana leerde vechten. Hij was een diepgelovig man die de Bijbel altijd bij zich droeg. Hij trainde de *Special Night Squads* (de kern van de latere IDF) op basis van de tactieken van Gideon en David, Wingate stond erom bekend dat hij zijn manschappen toesprak met de Bijbel in zijn hand. Volgens Sykes (pagina 114 en verder) leerde hij de Joodse commando's dat zij niet naar Europese militaire academiën hoefden te kijken, omdat hun eigen geschiedenis de beste tactieken bevatte, citaat:

³⁰Major Vivian Gilbert (1889-1955). *The Romance of the Last Crusade: With Allenby to Jerusalem*. D. Appleton and Company, New York/London (1923) Pag. 183-186

³¹https://shapelldb.blob.core.windows.net/shapellprod/Scan%5C637381321954782886_website_image_1772a_transparency_1000.jpg.jpg

- ✓ De Bijbel is het enige handboek dat je werkelijk nodig hebt om dit land te verdedigen. Wie de tactieken van de aartsvaders bestudeert, ziet dat zij nooit overwonnen door brute overmacht, maar door de “Tachbulot”, **de listige raadslagen** van de rechtvaardige. Kijk naar Gideon: hij versloeg een leger van tienduizenden met slechts driehonderd man door gebruik te maken van de duisternis, lawaai en de psychologische verlamming van de vijand. Dat is onze weg. Wij moeten de nacht beheersen, de vijand verrassen waar hij zich veilig waant, en de list gebruiken als ons schild. God zegent de strijder die zijn verstand gebruikt om het bloed van zijn volk te sparen.”³²

Afbeelding: Generaal Orde Wingate, de vriend van Israël.³³

Ahron Bregman (geboren in 1958) is een vooraanstaand Israëliisch-Brits politicoloog, historicus en journalist, die wereldwijd wordt erkend als een autoriteit op het gebied van het Arabisch-Israëliisch conflict en de werking van de Israëliische inlichtingendiensten, hij heeft ook als officier (kapitein) in de artillerie van het Israëliische defensieleger (IDF) gediend en daarin ook actieve gevechtservaring opgedaan. Bregman speelde een sleutelrol in een van de grootste spionageschandalen van Israël: hij was degene die de identiteit onthulde van **Ashraf Marwan** (de schoonzoon van de Egyptische president Nasser), die een top-spion voor de Mossad bleek te zijn. Bregman heeft deze daad als een “tragische, kolossale fout” erkent.³⁴ In 2007 viel Ashraf Marwan van het balkon van zijn appartement in Londen. Bregman had kort daarvoor contact met hem; Marwan had hem meerdere keren gebeld in paniek omdat zijn identiteit nu wereldwijd bekend was.³⁵

In het boek van Ahron Bregman, *The Mossad: An Illustrated History of Israel’s Secret Intelligence Service*, wordt op de pagina's 12 tot 14 de fundamentele relatie beschreven tussen de moderne Israëliische inlichtingendienst en de Bijbelse traditie. Bregman legt uit dat voor de oprichters van de Israëliische inlichtingenstaat de Bijbel niet slechts een religieus boek was, maar een operationeel handboek.

Hier is een weergave van de kernbetog van Bregman op die pagina's (vertaald vanuit het Engels):

- ✓ “De wortels van de Israëliische inlichtingendiensten liggen diep begraven in de geschiedenis van het Joodse volk, en meer specifiek in de pagina’s van het Oude Testament. Voor de vroege leiders van de Israëliische inlichtingengemeenschap was de Bijbel een fundamenteel handboek voor spionage en misleiding.”
- ✓ “Zij keken naar de *Meraglim*, de verspieters die door Mozes naar het land Kanaän werden gestuurd om de sterkte van de steden en de vruchtbaarheid van de grond te onderzoeken. Zij bestudeerden de methoden van Jozua, die spionnen inzette om de verdediging van Jericho te ondermijnen, en de listen (*ruses*) van Gideon, die een enorme legermacht in verwarring bracht door psychologische oorlogvoering.”
- ✓ “Centraal in deze traditie staat het concept van de *Tachbulah*, de list of de kunst van de misleiding (*the art of deception*). In de Bijbelse context is de list geen teken van zwakte, maar een essentieel wapen voor een minderheid die moet overleven in een vijandige omgeving. De Mossad heeft dit Bijbelse ethos overgenomen: het geloof dat een scherpe geest en een goed geplande misleiding effectiever kunnen zijn dan brute kracht alleen. Voor Israël is de inlichtingendienst de moderne belichaming van die eeuwenoude noodzaak om door middel

³² Orde Wingate: A Biography door Christopher Sykes (1959) Pag. 114

³³ <https://www.ynetnews.com/culture/article/bjuzbnzdx>

³⁴ <https://www.timesofisrael.com/i-should-never-have-exposed-egypts-1973-war-super-spy-says-israeli-academic/>

³⁵ <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/15/who-killed-20th-centurys-greatest-spy-ashraf-marwan>

van wijsheid en strategie de veiligheid van het volk te waarborgen."

Bregman bevestigt dus letterlijk dat de Bijbel voor de Mossad een "original manual" (oorspronkelijk handboek) is.

3.7 Voorbeeld 6 God geeft zelf mensen over aan misleiding, Achab.

 2 Thessalonicensen 2:10 *En in alle verleiding der onrechtvaardigheid in degenen, die verloren gaan; daarvoor dat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben, om zalig te worden.*
11 *En daarom zal God hun zenden **een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden geloven;***

 Romeinen 1:24 *Daarom heeft God hen ook **overgegeven** in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid, om hun lichamen onder elkander te onteren;*
25 *Als die **de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen**, en het schepsel geerd en gediend hebben boven den Schepper, Die te prijzen is in der eeuwigheid, amen.*

Voorbeeld van Achab:

 Koningen 22:17 *En hij zeide: Ik zag het ganse Israel verstrooid op de bergen, gelijk schapen, die geen herder hebben; en de HEERE zeide: Dezen hebben geen heer; een iegelijk kere weder naar zijn huis in vrede.*
18 *Toen zeide de koning van Israel tot Josafat: Heb ik tot u niet gezegd: Hij zal over mij niets goed, maar kwaads profeteren?*
19 *Verder zeide hij: Daarom hoort het woord des HEEREN: Ik zag den HEERE, zittende op Zijn troon, en al het hemelse heir staande nevens Hem, aan Zijn rechter hand en aan Zijn linkerhand.*
20 *En de HEERE zeide: Wie zal Achab overreden, dat hij optrekke en valle te Ramoth in Gilead? De een nu zeide aldus, en de andere zeide alzo.*
21 ***Toen ging een geest uit, en stond voor het aangezicht des HEEREN, en zeide: Ik zal hem overreden.***
22 ***En de HEERE zeide tot hem: Waarmede? En hij zeide: Ik zal uitgaan, en een leugengeest zijn in den mond van al zijn profeten. En Hij zeide: Gij zult overreden, en zult het ook vermogen; ga uit en doe alzo.***
23 ***Nu dan, zie, de HEERE heeft een leugengeest in den mond van al deze uw profeten gegeven; en de HEERE heeft kwaad over u gesproken.***
24 *Toen trad Zedekia, de zoon van Kenaana, toe, en sloeg Micha op het kinnebakken; en hij zeide: Door wat weg is de geest des HEEREN van mij doorgedaan, om u aan te spreken?*

Deze geschiedenis word nog eens herhaald in :

 2 Kronieken 18:19 *En de HEERE zeide: Wie zal Achab, den koning van Israel, overreden, dat hij optrekke, en valle te Ramoth in Gilead? Daarna zeide Hij: Deze zegt aldus, en die zegt alzo.*
20 ***Toen kwam een geest voort, en stond voor het aangezicht des HEEREN, en zeide: Ik zal hem overreden. En de HEERE zeide tot hem: Waarmede?***
21 ***En Hij zeide: Ik zal uitgaan, en een leugengeest zijn in den mond van al zijn profeten. En Hij zeide: Gij zult overreden, en zult ook vermogen; ga uit, en doe alzo.***
22 ***Nu dan, zie, de HEERE heeft een leugengeest in den mond van deze uw profeten gegeven, en de HEERE heeft kwaad over u gesproken.***
23 *Toen trad Zedekia, de zoon van Kenaana, toe, en sloeg Micha op het kinnebakken, en hij zeide: Door wat weg is de Geest des HEEREN van mij doorgedaan, om u aan te spreken?*
24 *En Micha zeide: Zie, gij zult het zien aan dienzelfden dag, als gij zult gaan van kamer in kamer, om u te versteken.*

Het wezen van de tegenstander vraagt nooit om waarheid om haar te dienen. In 1 Koningen 22 zien we **dat God de tiran Achab** (die de rechtvaardige Naboth vermoorde om diens wijngaard te bezitten), **die de waarheid verwierp, Zelf actief overgaf aan misleiding.**

Dit leert ons dat wanneer een macht de weg van de waarheid verlaat om onschuld te vernietigen, zij het recht op de feiten verliest. De heilige list is in dat licht niet een afwijken van Gods weg, maar een handelen in lijn met Gods eigen bestuur over de goddelozen: **wie de waarheid haat, wordt door de waarheid niet meer gediend.**

3.8 Voorbeeld 7 Elisa en de verblinding van de Syriërs (2 Koningen 6)

In de geschiedenis van de profeet Elisa zien we een bijzondere vorm van misleiding door God zelf in een militaire context. De koning van Syrië stuurde een groot leger met paarden en wagens naar Dothan om één man gevangen te nemen: Elisa. Wanneer het leger de stad omsingelt, bidt Elisa niet om de vernietiging van de vijand, maar om hun verblinding.

 Koningen 6:15 En de dienaar van den man Gods stond zeer vroeg op, en ging uit; en ziet, een heir omringde de stad met paarden en wagenen. Toen zeide zijn jongen tot hem: Ach, mijn heer, hoe zullen wij doen.

16 En hij zeide: Vrees niet; want die bij ons zijn, zijn meer, dan die bij hen zijn.

17 En Elisa bad, en zeide: HEERE, open toch zijn ogen, dat hij zie! En de HEERE opende de ogen van den jongen, dat hij zag; en ziet, de berg was vol vurige paarden en wagenen rondom Elisa.

*18 Als zij nu tot hem afkwamen, bad Elisa tot den HEERE, en zeide: **Sla toch dit volk met verblindheden. En Hij sloeg hen met verblindheden, naar het woord van Elisa.***

Wat volgt is een meesterlijke strategische misleiding. Elisa loopt op de soldaten toe die hem zoeken en spreekt hen aan:

 *19 Toen zeide Elisa tot hen: **Dit is de weg niet, en dit is de stad niet; volgt mij na, en ik zal u leiden tot den man, dien gij zoekt; en hij leidde hen naar Samaria.***

20 En het geschiedde, als zij te Samaria gekomen waren, dat Elisa zeide: HEERE, open de ogen van dezen, dat zij zien! En de HEERE opende hun ogen, dat zij zagen; en ziet, zij waren in het midden van Samaria.

21 En de koning van Israel zeide tot Elisa, als hij hen zag: Zal ik hen slaan? Zal ik hen slaan, mijn vader?

22 Doch hij zeide: Gij zult hen niet slaan; zoudt gij ook slaan, die gij met uw zwaard en met uw boog gevangen hadt? Zet hun brood en water voor, dat zij eten en drinken, en tot hun heer trekken.

 *23 En hij bereidde hun een grote maaltijd, dat zij aten en dronken; daarna liet hij hen gaan, en zij trokken tot hun heer. **Zo kwamen de benden der Syriërs niet meer in het land van Israel***

Elisa zegt dus letterlijk: "Dit is de weg niet", terwijl zij op de weg stonden, en "Dit is de stad niet", terwijl zij in Dothan waren. Hij zegt: "Ik zal u leiden tot de man die gij zoekt", terwijl hijzelf die man was.

God Zelf verblindde de ogen van de soldaten, zodat zij **de leugen van de profeet Elisa** niet konden doorzien. Dit bewijst dat God de misleiding van een vijandige macht (die onschuldigen wil arresteren) niet als zonde rekent, maar als een instrument van Zijn voorzienigheid.

In plaats van bloedvergieten, leidde de list tot een vreedzame ontkenning. Eenmaal in Samaria aangekomen, liet Elisa hun ogen openen en gebod hij de koning van Israël om hen te spijzigen en naar huis te sturen.

Elisa bewijst dat de "waarheid" geen informatiepakket is dat we aan een aanvallende overmacht verschuldigd zijn. De profeet gebruikte de list om de vijand onschadelijk te maken zonder een zwaard te trekken, en God hielp hem daarbij-

De les die wie hier vanwege ons onderhavige onderwerp kunnen trekken is:

- Wie in tijden van vervolging de vijand "de verkeerde weg" wijst om de naaste (of zichzelf als dienaar Gods) te redden, handelt in de directe geest van de profeet Elisa. God is de God van de Waarheid, maar Hij is ook de God die de ogen van de goddelozen verblindt om Zijn kinderen te bewaren.

3.9 Voorbeeld 8. Ook Jezus voelde Zich niet altijd verplicht een vraag "open en eerlijk" te beantwoorden .

t.a.v. Goddelozen die leugenachtig voorwenden voor een "open en eerlijk gesprek" te gaan.

 Johannes 8:3 En de Schriftgeleerden en de Farizeeën brachten tot Hem een vrouw, in overspel gegrepen.
4 En haar gesteld hebbende in het midden, zeiden zij tot Hem: Meester, deze vrouw is op de daad zelve gegrepen, overspel begaande.
*5 En Mozes heeft ons in de wet geboden, dat dezulken gestenigd zullen worden; **Gij dan, wat zegt Gij?***
6 En dit zeiden zij, Hem verzoekende, opdat zij iets hadden, om Hem te beschuldigen. Maar Jezus, nederbukkende, schreef met den vinger in de aarde.
*7 **En als zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op**, en zeide tot hen: Die van ulieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar.*
8 En wederom nederbukkende, schreef Hij in de aarde.
9 Maar zij, dit horende, en van hun geweten overtuigd zijnde, gingen uit, de een na den andere, beginnende van de oudsten tot de laatsten; en Jezus werd alleen gelaten; en de vrouw in het midden staande.
10 En Jezus, Zich oprichtende, en niemand ziende dan de vrouw, zeide tot haar: Vrouw, waar zijn deze uw beschuldigers? Heeft u niemand veroordeeld?
11 En zij zeide: Niemand, Heere! En Jezus zeide tot haar: Zo veroordeel Ik u ook niet; ga heen, en zondig niet meer.

We zien hier dat de religieuze mens met zelfrespect, ook al stelt hij de vraag uit listigheid, verwacht dat op een vraag altijd **een direct** en eerlijk/juist... antwoord gaat komen, maar niet van Jezus:

 *Joh. 8: 7 **En als zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op**, en zeide tot hen: Die van ulieden zonder zonde is, werpe eerst den steen op haar.*

Jezus ontweek hier handig de vraag die ze stelden, deze vraag: "Mozes heeft ons in de wet geboden een op heterdaad betrapte overspelige te stenigen, Gij dan, wat zegt Gij?"

Mozes zei dit in uitdrukkelijke bewoordingen (zie: Lev. 20:10, Deut. 22:23-24) en wat zegt u? U zult toch niet van Mozes verschillen?

3.9.1 Social engineering (Hagany)

Deze religieuzen waren naar alle waarschijnlijkheid van het type dat zich eerst heel "integer en respectvol" voordoet, en heel "vriendelijk en oprecht", mogelijk wat bedeesd vragen stelt, men bepleit een "open en eerlijk" gesprek, wat men "samen" tot een goed einde wil brengen, en als je daarin niet meegaat, steekt de "slang" zijn kop uit en gaat men slissend manipuleren en onder druk

zetten. In inlichtingentermen noemen we dit social engineering: het misbruiken van sociale normen (zoals beleefdheid en eerlijkheid) om informatie of een veroordeling los te krijgen. Jezus doorziet deze *modus operandi* direct. Hij voelt geen enkele morele verplichting om mee te gaan in de sociale etiquette van "openheid" als de bron vergiftigd is.

Een van de meest gezaghebbende bronnen die de psychologische operaties en de "menselijke manipulatie" (social engineering) van inlichtingendiensten beschrijft, is Christopher Hadnagy (1973 -), Hij is een wereldwijd erkend expert in sociale psychologie en cybersecurity. Adviseur voor de Amerikaanse overheid (FBI/West Point) en auteur van de standaardwerken over de wetenschap van menselijke manipulatie. Zijn werk *Social Engineering: The Science of Human Hacking* geldt als de "bijbel" voor het begrijpen van psychologische valstrikken. Citaat:

- ✓ "Social engineering is elke handeling die iemand beïnvloedt om een actie te ondernemen die wel of niet in hun eigen belang is. In de kern draait het om het manipuleren van de menselijke psychologie om een specifiek resultaat te bereiken, vaak door misbruik te maken van vertrouwen, autoriteit of morele verplichting." ³⁶

Op pagina 18-21 (Hoofdstuk: *The Psychology of Social Engineering*) omschrijft Hadnagy het hier als volgt:

- ✓ "Social engineering, in de context van veiligheid, is de handeling waarbij een persoon wordt beïnvloed om een actie te ondernemen die wel of niet in hun eigen belang is. Deze beïnvloeding wordt vaak bereikt door het gebruik van psychologische triggers. Een van de krachtigste triggers is het gebruik van **autoriteit**. Wanneer een persoon wordt geconfronteerd met een verzoek van wat zij beschouwen als een legitieme autoriteit, neemt hun natuurlijke neiging tot meegaandheid aanzienlijk toe. Een ander belangrijk element is **toewijding en consistentie**: zodra een individu wordt gedwongen om publiekelijk een standpunt in te nemen of een keuze te maken, voelen zij een enorme psychologische druk om consistent te blijven met die keuze, zelfs als deze naar een valstrik leidt." ³⁷

Hagany beschrijft dus de tactieken van de Farizeeën t.a.v. Jezus:

- a) De Farizeeën gebruikten de Wet van Mozes ("Mozes heeft ons geboden...") als de ultieme autoriteit-trigger om Jezus te dwingen.
- b) Door de vraag publiekelijk te stellen ("Gij dan, wat zegt Gij?"), probeerden ze Jezus te dwingen tot een consistent standpunt. Als Hij "A" zou zeggen, konden ze Hem op punt "A" pakken; als Hij "B" zou zeggen, op punt "B".
- c) Hadnagy schrijft letterlijk dat deze techniek wordt gebruikt om iemand naar een valstrik (Engels: "trap") te leiden.

Wat de Bijbel omschrijft als:

 Johannes 8:6 En dit zeiden zij, Hem verzoekende, opdat zij iets hadden, om Hem te beschuldigen.

wordt door de expert Christopher Hadnagy technisch gedefinieerd als **Elicitatie** (Hadnagy, p. 129). ("Elicitatie" is een techniek die wordt gebruikt om discreet informatie van mensen te verzamelen door gebruik te maken van conversatie en sociale vaardigheden, vaak zonder dat de persoon zich ervan bewust is dat hij gevoelige informatie verstrekt of wordt ondervraagd.)

De Farizeeën gebruikten een **Pretext** (een verzonnen moreel scenario, Hadnagy, p. 59) om informatie te ontfutselen die Jezus juridisch kwetsbaar zou maken (In feite probeerden zij Jezus te "social

³⁶ Christopher Hadnagy. *Social Engineering: The Science of Human Hacking* (2nd Edition) 2018, Pag.8

³⁷ Christopher Hadnagy. *Social Engineering: The Science of Human Hacking* (2nd Edition) 2018, Pag.18-21

engineeren" (psychologische manipulatie) door misbruik te maken van Zijn bereidheid om als leraar vragen te beantwoorden."

("Social engineering" is de kunst of wetenschap van het beïnvloeden van een persoon om een actie te ondernemen die wel of niet in hun eigen belang is. Het draait om de 'menselijke factor': in plaats van te proberen software te kraken, manipuleert de social engineer de psychologische zwakheden en sociale normen van mensen om toegang te krijgen tot wat normaal gesproken gesloten blijft." Hadnagy Pag. 8-10)

Wat de Farizeeën bij Jezus deden, (zoals Hadnagy het zou verwoorden) was een operatie van **social engineering**: zij gebruikten een **pretext** (het scenario met de vrouw) om via **elicitation** een belastende uitspraak uit Jezus te dwingen. Jezus doorzag deze "human hack" en weigerde mee te gaan in hun psychologische triggers, Jezus reageerde echter met een meesterlijke "counter-social engineering"-tactiek: Hij weigerde de rol van "slachtoffer" van hun vraag aan te nemen, negeerde de sociale druk door in het zand te schrijven, en herstelde de controle door de aanval op hun eigen geweten te richten."

Als Jezus de Farizeeën naar waarheid geantwoord had dat hij weliswaar niet met Mozes van mening verschilde, maar dan zou het uitspreken van de doodstraf Hem in botsing hebben gebracht met de Romeinse regering die de bezettingsmacht van Israël was, die zich allerhoogste gezag en macht, en ook het alleenrecht op het leven en dood voorbehield, men had Hem bij de Romeinse autoriteiten kunnen aangeven als iemand die het Romeinse recht schond en aanzette tot illegale executies, en daar was het de Farizeeën het om te doen, niet om de Waarheid, maar om Hem als persoon te verstrikken

Jezus antwoordt listig daarom technisch gezien **niet** op hun vraag "wat zegt Gij?".

Hij stelt eerst een voorwaarde aan de uitvoering van de wet ("*wie zonder zonde is...*").

Hiermee bevestigt Hij de Wet van Mozes maar blokkeert Hij de uitvoering (bescherming van Zijn missie), want Hij zegt **niet** dat de wet fout is, en Hij zegt ook **niet** dat ze niet gestenigd mag worden.

Hiermee "beveiligde" Hij Zichzelf tegen de beschuldiging van ketterij of wetsschending. Als Hij voor het Sanhedrin zou moeten verschijnen, kon Hij zeggen: "*Ik heb de wet niet ontkend; ik heb alleen gevraagd om gekwalificeerde uitvoerders van die wet*" en zo blokkeert Hij wel de uitvoering ervan en beschermt Hij Zijn missie:

 Lukas 5:32 Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaren tot bekering.

 Lukas 9:56 Want de Zoon des mensen is niet gekomen om der mensen zielen te verderven, maar om te behouden.

Deze geschiedenis is dus ook een duidelijk voorbeeld van "tachbulah" (listige raadslag)

De Farizeeën wilde hem verleiden om de positie als rechter in te nemen en die als verlosser te verlaten, door van hem een uitspraak over deze kwestie te verwachten,

 Lukas 15:2 En de Farizeeën en de Schriftgeleerden murmureerden, zeggende: Deze ontvangt de zondaars, en eet met hen.

Hij kwam als verlosser juist om de doodstraf die deze vrouw verdiende op Zich te nemen, wat Hij heeft gedaan. (*Rom. 7:3,4*)

Maar anderzijds: als hij een "niet veroordelend standpunt" t.a.v. de vrouw had ingenomen, dan zou dit een terechte aanklacht zijn geweest voor het minachten van Gods wet.

Hij zou op grond hiervan voor het Sanhedrin zijn gebracht als een valse Messias/profeet, een dergelijke profeet zou volgens de wet van God aan Mozes gegeven ook gedood moeten worden (*Deut. 13:1-5*) Alleen de ware Messias/profeet zou immers de Wet bevestigen.

We zien dat ook Jezus zich tegenover de Goddelozen/kwaadaardige die zich zogenaamd "*heel integer*" voordeden, Zich niet verplicht voelde om een dergelijke vraag direct en naar waarheid te antwoorden, voor ons studieonderwerp is dit het belangrijkste gegeven uit van deze kwestie.

Het laat zien dat ook Jezus zich tegenover deze kwaadaardige (hoewel deze farizeeën zelf dachten in het rechte spoor te zitten) t.a.v. het antwoord naar waarheid op van hun vraag zich niets verplicht

voelde t.a.v. hen, Jezus had veel hoger achting voor de mening van het hart van God De vader, dan voor het hart van deze goddeloze religieuze leiders.

Met andere woorden, is dit de les voor ons: de vraag naar een waar antwoord gesteld door kwaadaardige/verkeerd - willende hoeft geen gewetensnood te veroorzaken, zelfs bij Jezus gebeurde dat niet, Jezus beantwoorde zelfs die vraag niet, maar ging in de aanval met een tegenvraag, nooit en te nimmer voelt Hij Zich verplicht een vraag met valse/kwade motieven naar waarheid (zoals de kwaadwillende “waarheid” zien) te antwoorden.

In een relatie waarin je elkaar echt liefhebt, kan het gebod “gij zult niet liegen” nooit gevaar opleveren. Zelfs niet als je zelf gezondigd hebt en het eerlijk belijdt.

En het elkaar liefhebben als onszelf is het doel van de wet.

 Timótheüs 1:5 Maar het (doel)-einde des gebods is liefde uit een rein hart, en uit een goed geweten, en uit een ongeveinsd geloof.

Kortom: ook Jezus bewijst de stelling van deze studie:

Jezus bewijst dat de waarheid geen publiek bezit is waar kwaadwillenden recht op hebben.

Door de vraag te ontwijken en de aanval te openen op het geweten van de aanklagers, laat Hij zien dat een “eerlijk antwoord” aan een oneerlijke vijand een verraad aan de waarheid zelf kan zijn.

De les voor ons is helder: wie de waarheid wil gebruiken als instrument voor de dood of om een oprecht en integer iemand te verstrikken, verliest zijn morele recht op die waarheid.

4.0 Als de letter der wet tegenover de barmhartigheid staat.

 Matthéüs 12:7 Doch zo gij geweten hadt, wat het zij: Ik wil barmhartigheid en niet offerande, gij zoudt de onschuldigen niet veroordeeld hebben.

4.1 De letter der wet kent geen barmhartigheid?

De wet Gods in 10 geboden op de stenen tafelen (Ex. 20) leert in het 4e gebod volkomen rust houden op sabbat zelf:

 Exodus 20:8-11 Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is; Want in zes dagen heeft de HEERE den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de HEERE den sabbatdag, en heiligde denzelven.

De Farizeeën zien de Wet als een rigide algoritme: Sabbat = geen werk = geen genezing. Dit is een kwetsbaarheid in hun systeem die Jezus blootlegt. Jezus onderwijst op basis van dezelfde wet een hogere regel die het algoritme overschrijft: Barmhartigheid. Want de Farizeeën begrepen de wet niet in de ware zins des woord van Lev. 19:18/Math. 22:37-39 en hadden alleen oog voor de letter, niet voor de ware bedoeling van de wet, hadden geen oog voor het belangrijkste van de Wet, onder andere de barmhartigheid (Math 23:23-24) omdat barmhartigheid een van de hoogste doelen van de wet zijn want God is barmhartig (Ex. 34 : 6), zijn er dus hiervandaan gevallen die hogere prioriteit hebben, ook al gaat het tegen de letter van de wet in

 *Lukas 14:1-6 En het geschiedde, als Hij gekomen was in het huis van een der oversten der Farizeeën, op den sabbat, om brood te eten, dat zij Hem waarnamen. En ziet, er was een zeker waterzuchtig mens voor Hem. En Jezus, antwoordende, zeide tot de wetgeleerden en Farizeeën, en sprak: **Is het ook geoorloofd***

*op den sabbat gezond te maken? Maar zij zwegen stil. En Hij nam hem, en genas hem, en liet hem gaan. En Hij, hun antwoordende, zeide: **Wiens ezel of os van ulieden zal in een put vallen, en die hem niet terstond zal uittrekken op den dag van de sabbats?** En zij konden Hem daarop niet weder antwoorden.*

Hier wordt door Jezus het Sabbatsgebod (het 4^e gebod van de 10 geboden) echter niet ongedaan gemaakt, integendeel. **zo ook zijn er gevallen waarbij de plicht van barmhartigheid de plicht van het 9^e gebod "geen vals getuigenis spreken" overstijgt**

De farizeeën beschuldigden niet alleen Jezus, maar ook de discipelen van het overtreden van het sabbats-gebod (het 4^e gebod)

Maar welk antwoord en voorbeeld gaf Jezus hun?

 *Math 12:1-7 In die tijd ging Jezus, op een sabbatdag, door het gezaaide, en Zijn discipelen hadden honger, en begonnen aren te plukken, en te eten. En de Farizeeën, dat ziende, zeiden tot Hem: Zie, Uw discipelen doen, wat niet geoorloofd is te doen op den sabbat. Maar Hij zeide tegen ze **Hebt gij niet gelezen, wat David gedaan heeft, toen hem hongerde**, en hun, die met hem waren? Hoe hij gegaan is in het huis Gods, en de toonbroden gegeten heeft, die hem niet geoorloofd waren te eten, noch ook hun, die met hem waren, maar den priesters alleen. Of hebt gij niet gelezen in de wet, dat de priesters den sabbat ontheiligen in den tempel, op de sabbatdagen, en nochtans onschuldig zijn? En ik zeg u, dat Een, meerder dan de tempel, hier is. Doch zo gij geweten hadt, wat het zij: **Ik wil barmhartigheid en niet offerande, gij zoudt de onschuldigen ...niet veroordeeld hebben.***

4.2 Jezus refereert aan de (op het eerste gezicht lijkende) wetsovertreding van David

En Jezus zeide tot de Farizeeën, hebt gij niet gelezen van Rachab en David?

 *Markus 2:25 En Hij zeide tegen ze **Hebt gij nooit gelezen, wat David gedaan heeft, als hij nood had,***

Wanneer Jezus de Farizeeën confronteert met het handelen van David (Markus 2:25, Mattheüs 12:3-4), doet Hij meer dan alleen een historisch voorbeeld aanhalen. Hij beroept Zich op de interpretatie van de Wet door een "man naar Gods hart".

 *Mattheüs 12:3,4 Maar Hij zeide tot hen: **Hebt gij niet gelezen, wat David gedaan heeft, toen hem hongerde**, en hun, die met hem waren? **Hoe hij gegaan is in het huis Gods, en de toonbroden gegeten heeft, die hem niet geoorloofd waren te eten***

Jezus verwijst hier naar een geschiedenis, met daarin de herinnering aan de omgang met de geboden Gods, van een Godvrezende hogepriester en de Godvrezende David die moest vluchten voor Saul beschreven in *1 Samuel 21:3-6* Dit n.a.v. de door de Farizeeën vermeende overtreding van de discipelen aan Gods gebod doordat ze op de Sabbat aren plukte.

David bevond zich in acute nood en handelde op een wijze die volgens het letterlijke gebod in de Thora (het eten van de toonbroden) verboden was. Toch werd hij door God niet bestraft. Jezus bevestigt hiermee dat de interpretatie van de Wet door de Bijbelheiligen, gedreven door nood en barmhartigheid, boven de starre uitleg van de Schriftgeleerden uitstijgt.

Zo "nalatende het zwaarste van de wet" komt de mens tot een verkeerde interpretatie van één van de 10 geboden:

De Farizeeën echter gaven zich voor Gods geboden op de juiste wijze te kunnen interpreteren, maar dat deden ze los van het geheel, en deze hoofdsom, van de wet:

 *Mattheüs 23:23 Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeeën, gij geveinsden, want gij vertiend de munte, en de dille, en den komijn, **en gij laat na het zwaarste der wet, namelijk het oordeel, en de barmhartigheid, en het geloof.** Deze dingen moest men doen, en de andere niet nalaten.*

We weten vanuit psalm 119 dat David Gods geboden zeer liefhad en deze met geestelijke honger bestudeerde, we weten ook dat Davids Grote Zoon, Jezus Christus, God Die mens werd, geen tittel

nog jota van Gods geboden wenste af te doen, in een discussie met de Farizeeën en Schriftgeleerden haalde Jezus de geschiedenis van David die van de toonbroden nam, positief aan. (Math.12 : 4)

Zo mogen we n.a.v. het voorbeeld van Jezus ook refereren aan de noodleugens en misleidingen, in het kader dat barmhartigheid zwaarder weegt dan offerande, omdat God van ons een offer van onbarmhartigheid lijkt te vragen via de letter van de wet.

📖 *Romeinen 13:10 De liefde doet den naaste geen kwaad. Zo is dan de liefde de vervulling der wet.*

📖 *1 Timótheüs 1:5 Maar het einde des gebods is liefde uit een rein hart, en uit een goed geweten, en uit een ongeveinsd geloof.*

(Telos= doel, of doeleinde, in de SV vertaald met "einde ")

In ons westerse denken neigen we er vaak toe de handelingen van Bijbelse personen zoals David of Rachab te beoordelen vanuit een "hoogstaande" culturele bril. We veronderstellen soms onbewust dat onze moderne ethiek en logica verder ontwikkeld zijn dan de zogenaamde "primitieve" cultuur van de Bijbel. Dit leidt tot een gevaarlijke vorm van herinterpretatie: we proberen de Schrift aan te passen aan onze cultuur, in plaats van ons gemoed te laten vernieuwen door de Schrift

📖 *Romeinen 12:2 En wordt dezer wereld niet gelijkvormig; maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, **opdat gij moogt beproeven**, welke de goede, en welbehagelijke en volmaakte wil van God zij.*

Deze menselijke neiging om Gods Woord "geloofwaardig" of "veilig" te houden voor de eigen cultuur, is vergelijkbaar met de zonde van Uza. Vanuit menselijke logica deed Uza iets goeds: hij wilde voorkomen dat de Ark zou vallen. Maar God sloeg hem om deze onbedachtzaamheid.

📖 *2 Samuel 6:6-7 Als zij nu kwamen tot aan Nachons dorsvloer, zo strekte Uza zijn hand uit aan de ark Gods, en hield ze, want de runderen struikelden. Toen ontstak de toorn des HEEREN tegen Uza, en God sloeg hem aldaar, om deze onbedachtzaamheid; en hij stierf aldaar bij de ark Gods.*

Wij maken dezelfde fout wanneer we de Schrift menen te moeten "beschermen" of "corrigeren" met buiten-Bijbelse redeneringen. God vraagt niet om onze hulp om Zijn Woord overeind te houden; Hij vraagt om ontzag voor Zijn geboden.

Ook de geschiedenis van Nadab en Abihu dient als een ernstige waarschuwing. Zij brachten "vreemd vuur" voor het aangezicht van de Heere, iets wat Hij hen niet geboden had.

📖 *Leviticus 10:1-2 En de zonen van Aaron, Nadab en Abihu, namen een ieder zijn wierookvat, en deden vuur daarin, en leiden reukwerk daarop, en brachten vreemd vuur voor het aangezicht des HEEREN, **hetwelk hij hen niet geboden had**. Toen ging een vuur uit van het aangezicht des HEEREN, en verteerde hen; en zij stierven voor het aangezicht des HEEREN.*

Wanneer wij moderne, cultuur-gebonden leringen in de Schriftuitleg inbrengen die vreemd zijn aan de geest van de Bijbelheiligen, brengen wij geestelijk vreemd vuur.

Jezus leert ons dat wij de Wet moeten begrijpen zoals de heiligen vóór ons dat deden: in afhankelijkheid van God en met barmhartigheid als leidraad in tijden van nood. Het is niet aan de mens om de Wet te "verbeteren" of aan de tijdgeest aan te passen. De werkelijke vernieuwing van ons denken vindt plaats wanneer wij buigen voor de Wijsheid van het Woord, ook als die haaks staat op onze eigen culturele overtuigingen.

4.3 De prioriteiten van de naastenliefde

In de Schrift is de "naaste" geen abstract begrip dat de hele wereldbevolking in één keer omvat. Hoewel in principe elk mens onze naaste *kan* worden, stelt de Wet van God duidelijke prioriteiten in onze verantwoordelijkheid en loyaliteit.

 Leviticus 19:18, maar gij zult uw naaste liefhebben als uzelf; Ik ben de HEERE!

Wie is mijn naaste, is iedereen mijn naaste?

Antwoord: *"In principe kan iedereen onze naaste zijn, maar onze naaste is nooit iedereen tegelijk..."*

Wat is een leugen ?

Antwoord: *"Een leugen is een onwaarheid gesproken tegen iemand die recht heeft op de waarheid."*

De wet van God gebied eenvoudigweg niet gij zult **iedereen** liefhebben, maar: gij zult uw naaste liefhebben. Het negende gebod luidt:

 Exodus 20:16 Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

De Thora kiest hier bewust voor het woord "naaste" en niet voor "iedereen" of "elk mens".

Dit wijst op een sfeer van nabijheid en verbondenheid.

De waarheid is een bouwsteen voor de gemeenschap met hen die ons nabij zijn.

De "naaste" is een relatie van **wederzijds respect en veiligheid**. Je spreekt de waarheid tegen je naaste omdat je samen het goede zoekt.

Iemand **verlaat** die sfeer op het moment dat hij een **aanvaller** wordt. Wie onschuldig leven bedreigt (zoals de moordenaars in Jericho of de soldaten van de Farao), verbreekt de morele band van nabijheid.

Wanneer een mens deze sfeer van "de naaste" verlaat door onschuldig leven te bedreigen, verschuift de morele prioriteit naar de bescherming van de naaste (barmhartigheid) boven het informeren van de kwaadwillende

De Bijbel leert een rangorde in wie we als "meest nabij" moeten beschouwen. Dit is geen uitsluiting, maar een **ordening van zorg**:

- 1) Het eigen huisgezin. De meest directe naaste voor een man is zijn vrouw (Efeze 5:25) en zijn kinderen. Paulus stelt onomwonden: *"Doch zo iemand de zijnen, en voornamelijk zijn huisgenoten, niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend, en is erger dan een ongelovige" (1 Timótheüs 5:8).*
- 2) De geloofsgemeenschap. T.a.v. onze broeders en zusters in Christus hebben we een bijzondere verplichting m.b.t. liefde en waarachtigheid. *"Zo dan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goed doen aan allen, maar meest aan de huisgenoten des geloofs" (Galaten 6:10).*
- 3) De mens die we in het dagelijks leven tegenkomen. De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Lukas 10) leert dat iemand onze naaste *wordt* op het moment dat wij hem in nood tegenkomen. De Samaritaan werd de naaste van de gewonde man omdat hij "nabij kwam" en barmhartigheid deed.

Je kunt niet iedereen tegelijk liefhebben als jezelf; je hebt immers beperkte tijd, middelen en kracht. God vraagt niet dat we de hele wereld onderhouden ten koste van ons eigen gezin. Dat zou een ontduiking van de door God gegeven verantwoordelijkheid zijn.

De wetgeleerde vroeg daarom: *"Wie is mijn naaste?"* Jezus draaide de vraag om: *"Wie is de naaste **geweest**?"* Hiermee onderwijst Jezus dat "naaste-zijn" een actieve daad van barmhartigheid is.

De wetgeleerde gebruikt in Lukas 10:29 het Griekse woord *Plésion* (Strong G4139). Betekenis: *De nabije, de naaste.*

De wetgeleerde gebruikt dit als een zelfstandig naamwoord om een groep af te bakenen. Hij zoekt een definitie: *"Welke mensen vallen binnen de cirkel van mijn plicht?"* Dit is een theoretische

benadering.

Het gebod uit Leviticus 19:18 waar de wetgeleerde aan refereert, gebruikt het Hebreeuwse woord Re'a (Strong H7453). Etymologie: afgeleid van Ra'ah (Strong H7462)

Betekenis van Ra'ah: **Weiden, hoeden, gezelschap houden, een vriend zijn.**

In het Hebreeuwse denken is een naaste niet iemand die toevallig dezelfde nationaliteit heeft, maar iemand met wie je een actieve verbinding aangaat.

Net zoals een herder (Ra'ah) niet alleen "is", maar ook "doet" (hoedt/voedt), zo is een Re'a iemand aan wie je zorg verleent.

In de gelijkenis laat Jezus zien dat de priester en de Leviet wel "nabij" waren in afstand, maar geen Re'a werden.

Jezus vraagt aan het einde: "*Wie van deze drie dunkt u de naaste te zijn **geweest** G1096?*"

Strong G1096 Grieks: Gegonen (van Ginomai): Betekenis: "worden", "gebeuren", "tot stand komen".

Jezus vraagt niet wie de naaste was (statisch), maar wie de naaste is **geworden** (actief).

De wetgeleerde antwoordt: "*Die barmhartigheid* (Eleos Strong G1656) *aan hem gedaan heeft.*"

Het Griekse denken (waar onze westerse cultuur uit voortkomt) houdt van abstracte definities: "Wat is liefde?" of "Wat is een naaste?". Het Hebreeuwse denken vraagt: "**hoe werkt het?**".

In Lukas 10:29 stelt de wetgeleerde een typisch Griekse vraag: "Wie is (definitie) mijn naaste?". Hij wil een grens trekken: tot hier en niet verder. Jezus antwoordt Hebreeuws: Hij vertelt een verhaal over actie (olie gieten, verbinden, op het beest tillen), dit schetst de dynamische werkelijkheid van ons leven, een leven waarin personen op ons pad kunnen komen, en waar onze aanwezigheid het verschil kan uitmaken:

 Jacobus 4:17 Wie dan weet goed te doen, en niet doet, dien is het zonde.

Aan het eind vraagt Jezus niet: "wie voldoet aan de definitie?", maar: "wie is de naaste geweest"?

In het Hebreeuws bewijs je wie je bent door wat je doet. De Samaritaan "werd" een naaste door zijn daad.

Door deze Strong-nummers te combineren, zien we het bewijs voor de Hebreeuwse manier van denken: De naaste (H7453, Re'a) is taalkundig onlosmakelijk verbonden met hoeden en verzorgen (H7462, Ra'ah).

De wetgeleerde wilde een grens (Wie moet ik wel/niet liefhebben?).

Jezus geeft een opdracht (Aan wie word jij een herder/naaste?).

De naaste is de persoon voor wie u op dit moment verantwoordelijk bent omdat God hem op uw pad heeft gebracht. U kunt niet de "herder" van de hele wereld zijn, maar u moet wel "nabij komen" bij de mens die halfdood naast u ligt, Johannes onderwijst in zijn brief dit alles ook helder:

 *Johannes 3:17-18 Zo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem? Mijn kinderkens, laat ons niet **liefhebben** met den woerde, noch met de tong, maar **met de daad en waarheid.***

Deze rangorde van naastenliefde staat nooit los van de liefde tot God. Jezus stelt de prioriteit op scherp in **Mattheüs 10:37**: "*Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.*"

Het onderhouden van het vijfde gebod (het eren van ouders) is een vrucht van de liefde tot Jezus. Juist door God boven alles lief te hebben, leren we onze naasten (ouders, vrouw, kinderen) lief te hebben met de juiste, geheiligde liefde, zonder hen tot afgoden te maken.

Deze lering corrigeert de moderne misvatting dat Bijbelse liefde een vorm van grenzeloos humanisme is. Bijbelse naastenliefde is **concreet, geordend en verantwoordelijk**. De "vrije ruimte" die soms ontstaat waarbij barmhartigheid zwaarder weegt dan de letter van een gebod wordt altijd bepaald

door deze rangorde: God boven de mens, en de zorg voor de naaste boven de medewerking aan het kwaad van de goddeloze, en dat principe raakt juist ons onderhavig thema "de waarheid spreken" ..

Paulus wist dat ook daarin het principe van "de naaste" onderwezen moet worden, daarom schrijft Paulus in 1 Thessalonicenzen 4:6 schrijft Paulus: *"Dat niemand zijn **broeder** vertrede, noch bedriege in zijn handeling."* Het gebruik van het woord "broeder" (Grieks: *adelphos*) is hier niet toevallig. Het bakent een sfeer van vertrouwen af.

 Thessalonicenzen 4:6 Dat niemand zijn broeder vertrede, noch bedriege in zijn handeling; want de Heere is een wreker over dit alles, gelijk wij u ook te voren gezegd en betuigd hebben.

Paulus gebiedt hier duidelijk niet in algemene zin dat wij de gehele wereld (inclusief moordenaars of vervolgers) altijd van alle feitelijke informatie moeten voorzien. Hij stelt dat wij binnen de gemeenschap van gelovigen (de huisgenoten des geloofs) een absolute plicht hebben tot eerlijkheid. Tussen broeders is bedrog een zonde tegen de liefde, omdat je iemand schaadt die op je rekt. Een kwaadwillende of een vijand van God die op zoek is naar onschuldig bloed, bevindt zich echter buiten deze beschermde sfeer van het broederschap.

Het is ook zeer waarschijnlijk dat Paulus bij het schrijven van **1 Thessalonicenzen 4:6** **Leviticus 19:16** in het achterhoofd had.

Leviticus 19:16 Gij zult niet wandelen als een achterklapper onder uw volken; gij zult niet staan tegen het bloed van uw naaste; Ik ben de HEERE!

Paulus citeert nergens vaker uit dan uit de hoofdstukken van de Thora die over de heiliging gaan, met name Leviticus 19. In Leviticus 19:18 staat het gebod: *"Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfven"*. Dit is het fundament van Paulus' ethiek (zie Rom. 13:9 en Gal. 5:14).

Aangezien 1 Thessalonicenzen 4 gaat over **heiliging** (vs. 3: *"Want dit is de wil van God, uw heiligmaking"*) en Leviticus 19 begint met *"Zijt heilig, want Ik, de HEERE, uw God, ben heilig"*, is het logisch dat Paulus de praktische uitwerkingen van Leviticus 19 (zoals niet bedriegen en niet staan tegen het bloed) toepast op de christelijke gemeente.

Paulus bakent de verantwoordelijkheid af tot de "broeder". Dit sluit naadloos aan bij de structuur van Leviticus 19:16-18, waar gesproken wordt over "uw volken", "uw naaste", "de kinderen uws volks". In beide teksten is er sprake van een beschermde gemeenschap.

Het "staan tegen het bloed" in Leviticus betekent dat je de veiligheid van je volksgenoot niet in gevaar mag brengen. Paulus trekt dit door naar de Christelijke gemeenschap: je mag je broeder niet benadelen door bedrog.

In 1 Thess. 4:6 voegt Paulus toe: *"...omdat de Heere een Wreker is over dit alles"*.

Dit resoneert met de afsluiting van de geboden in Leviticus 19: *"Ik ben de HEERE"*.

De autoriteit van God Zelf staat garant voor de handhaving van deze morele orde.

Paulus onderwijst hier dus het principe vanuit de heiligheidswetten uit Leviticus 19 tot heiligmaking van de Gemeente. Waar Leviticus verbiedt om door laster of verraad het bloed (het leven) van de naaste in gevaar te brengen, verbiedt Paulus om door bedrog de broeder te benadelen.

In beide gevallen is de boodschap gelijk: De morele verplichting tot waarheid en recht is er om de naaste te beschermen tegen schade.

De kwaadwillende die buiten deze orde van liefde en heiligheid staat, kan geen aanspraak maken op "de waarheid" wanneer hij daarmee de onschuldige kwaadaardig wil bejegenen.

4.3.1 Onderscheiden/oordeel.

Jezus zegt in Math. 23:23 dat het zwaarste van de wet barmhartigheid en geloof is, maar ook het oordeel/onderscheiden.

 Matthéüs 23:23 en gij laat na het zwaarste der wet, namelijk het oordeel, en de barmhartigheid, en het geloof.

Dat onderscheiden betekent niet (wat de Farizeeërs ervan maakten) dat we onze vijand mogen haatten:

 *Matthéüs 5:43-45 Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben, en uw vijand zult gij haten. **Maar Ik zeg u: Hebt uw vijanden lief;***

Dit onderscheid hebben de geloofshelden: Rachab, Ruth, David, Abraham etc. etc. gemaakt, deze wereld onderscheiden van Gods volk, en de "god van de wereld" onderscheiden van de ware God. Was Rachab niet door het geloof aan de God van Israël... een medeburger Israël geworden? zoals Ruth de Moabitische ook eens beleed:

 Ruth 1:16-17 "uw volk is mijn volk, en uw God mijn God"

Waar de wereld geen discriminatie leert tussen Goddeloosheid en Godzaligheid, daar leert Gods Woord om niet te discrimineren/onderscheid te maken in de ene broeder t.o.v. de andere op grond van afkomst/maatschappelijke positie (*Jacobus 2:1-4*)

T.a.v. zonde hebben we binnen de Gemeente echter wel de broeders te onderscheiden/oordelen (1 Korinthe 5:9 -11)

Bijbels oordeel is geen kille veroordeling, maar het vermogen om de geestelijke grenzen te herkennen die God heeft getrokken. Rachab maakte dit onderscheid: zij koos voor het volk van God boven haar eigen stad Jericho, omdat zij de God van Israël als de enige ware God onderscheidde. Dit "oordeel" gaf haar de vrijheid om met een list de verspieders te redden; haar loyaliteit aan de komende overwinning van God woog zwaarder dan de burgerlijke plicht aan een goddeloze koning. Zoals Jezus leert, is dit oordeel onlosmakelijk verbonden met barmhartigheid: het redden van de naaste uit de handen van de goddeloze, dat deed Rachab niet alleen t.a.v. zichzelf, maar haar geloof redde ook het leven van haar familie:

 *Jozua 6:25 Dus liet Jozua de hoer Rachab leven, **en het huisgezin haars vaders, en al wat zij had; en zij heeft gewoond in het midden van Israel tot op dezen dag, omdat zij de boden verborgen had, die Jozua gezonden had, om Jericho te verspieden.***

4.4 Liegen tegen de goddeloze is dus niet per definitie liefdeloosheid.

Exodus 23:1

"stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn"

Wanneer een vijand hulpeloos is en "geen kwaad in de zin heeft", wordt hij een naaste die barmhartigheid nodig heeft. Hier is de waarheid en zorg op zijn plaats.

Wanneer een vijand weerbaar is en "kwaadaardig tegen de naaste", verliest hij de morele aanspraak op de waarheid. Hem de waarheid vertellen zou immers betekenen dat u "uw hand bij de goddeloze stelt" (Exodus 23:1).

Wat is een leugen ?

Antwoord: *"Een leugen is een onwaarheid gesproken tegen iemand die recht heeft op de waarheid."*

Als Rachab de waarheid had gesproken tegen de soldaten, had zij de verspieders "*bedrogen in hun handeling*". Zij rekenden echter op haar bescherming. Hen verraden zou betekenen dat zij haar nieuwe broeders zou "vertreden".

Een leugen tegen een vervolger is vaak de enige manier om de waarheid (loyaliteit) tegenover de broeder te bewaren.

Als een broeder vanwege een kwade daad die hij zelf gedaan heeft vervolgd wordt dan liggen de zaken anders, dan moet het recht zijn loop hebben.

 Petrus 4:15-16 Doch dat niemand van u lijde als een doodslager, of dief, of kwaaddoener, of als een, die zich met eens anders doen bemoeit; Maar indien iemand lijdt als een Christen, die schame zich niet, maar verheerlijke God in dezen dele.

Als een broeder een **kwaaddoener** is (dief, moordenaar), dan moet het recht zijn loop hebben. Hem verschuilen zou medeplichtigheid aan zonde zijn.

Als een broeder lijdt **als Christen** (onschuldig), dan treedt de plicht van Jeremia 22:3 in werking: "*Redt de beroofde uit de hand des verdrukkers*". Rachab deed precies dit: zij redde de verspieders uit de hand van de verdrukkers van Jericho.

 Jeremia 22:3 Zo zegt de HEERE: Doet recht en gerechtigheid, en redt den beroofde uit de hand des verdrukkers; en onderdrukt den vreemdeling niet, den wees noch de weduwe; doet geen geweld en vergiet geen onschuldig bloed in deze plaats.

De Bijbelse "noodleugen" is geen gebrek aan ontzag voor de waarheid, maar juist een uiting van het diepste ontzag voor het leven en de broederschap. Wie de feitelijke waarheid aan een moordenaar geeft, offert zijn naaste op aan de goddeloze. Rachab daarentegen koos voor de "gerechtigheid" van Jeremia 22:3: zij weigerde haar hand te stellen bij de goddelozen van Jericho (Exodus 23:1) en bewees daarmee dat haar geloof aan de God van Israël zwaarder woog dan het burgerlijk wetboek van een stad die op het punt stond te vallen.

Voor wie beseft dat "Babylon" op vallen staat, is de les van Rachab actueler dan ooit: barmhartigheid en trouw aan de broeders gaan altijd boven de informatieplicht aan een systeem dat vijandig staat tegenover God....

4.4.1 De vijanden niet haten: een schijnbare tegenstrijdigheid?

Er lijkt een spanning te bestaan tussen de Thora, die beveelt Amalek uit te delgen (**Deut. 25:17-19**) en Moabieten te weren (**Deut. 23:3-7**), en de woorden van Jezus in **Mattheüs 5:44**: "*Hebt uw vijanden lief*". Echter, wie dieper graaft, ziet dat Jezus de Wet niet ontbindt, maar de Farizeïsche verdraaiing ervan corrigeert.

Jezus citeert in **Mattheüs 5:43** niet de Thora, maar de overlevering van de "ouden": "*Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben, en uw vijand zult gij haten.*"

De toevoeging "en uw vijand zult gij haten" staat nergens in de Wet van Mozes.

Het was een eigenwillige interpretatie van de Schriftgeleerden om hun persoonlijke wraakgevoelens te legitimeren.

Om Gods Woord recht te doen, moeten we onderscheid maken tussen twee soorten vijanden: De Thora leert dat Amalek de gedachtenis moet worden uitgewist omdat hij de zwakken in de staart sloeg en God niet vreesde (**Deut. 25:18**). Dit is een goddelijk oordeel over machten die zich tegen Gods plan keren. David handelde als Gods gezant toen hij de vijanden sloeg (**1 Sam. 27:9**); dit was geen persoonlijke wraak, maar de bevrijding van Israël (**Richteren 6:14**).

Wanneer iemand u persoonlijk haat of benadeelt, gebiedt zowel het Oude als het Nieuwe Testament barmhartigheid:

- Exodus 23:4 *Wanneer gij **uws vijands os**, of zijn dwalende ezel, ontmoet, gij zult hem denzelve ganselijk wederbrengen. Wanneer gij uws haters ezel onder zijn last ziet liggen, zult gij dan nalatig zijn, om het uwe te verlaten voor hem? Gij zult het in alle manier met hem verlaten.*
- Leviticus 19:17-19 *Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; gij zult uw naaste naarstiglijk berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen. Gij zult niet wreken, noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks; maar gij zult uw naaste liefhebben als uzelve; Ik ben de HEERE!*
- Spreuken 25 : 21 *Indien **dengene, die u haat, hongert**, geef hem brood te eten; en zo hij dorstig is, geef hem water te drinken;*
- Romeinen 12:19-21 *Wreekt uzelve niet, beminden, maar geeft den toorn plaats; want er is geschreven: Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden, zegt de Heere. Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen. Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede.*

Net zoals Jezus zegt dat we onze ouders moeten "haten" om Zijn discipel te zijn (**Lukas 14:26**) wat betekent: God de hoogste prioriteit geven boven het 5e gebod (**Efeze 6:2**) zo is de "haat" tegen Gods vijanden een kwestie van loyaliteit. David zegt:

- Psalm. 139:21-22 *Zou ik niet haten, HEERE! die U haten? en verdriet hebben in degenen, die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.*

Dit is geen bittere rancune van David, maar een volkomen afwijzen van de goddeloosheid (het "andere juk" uit

- 2 Korinthe 6:14,15 ***Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen**; want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid, en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial, of wat deel heeft de gelovige met den ongelovige?*

Jezus spreekt ook over het haten van je eigen ouders: "Indien iemand tot Mij komt en niet haat zijn vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn." (Lukas 14:26) maar daarmee zet Hij niet aan om het 5^e gebod te overtreden waarvan Paulus zegt in Efeze 6:2 "Eert uw vader en moeder (hetwelk het eerste gebod is met een belofte)"

Gods vijanden zijn dus ook onze vijanden, en staan dus in prioriteit veel lager dan onze broeders in Christus:

- Psalm. 139:21-22 *Zou ik niet haten, HEERE! die U haten? en verdriet hebben in degenen, die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.*

De Farizeeën misbruikten de teksten over Amalek om hun eigen "haat" tegen persoonlijke tegenstanders goed te praten. Jezus herstelt de Wet van Leviticus 19:17-18: "Gij zult uw broeder in uw hart niet haten... gij zult niet wreken, noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks."

Wraak komt voort uit een gekwetst ego en is altijd verboden, echter, gerechtigheid komt voort uit liefde voor de naaste en de waarheid.

Een broeder redden uit onrechtvaardige handen of een list bedenken om moordenaars te ontwijken, is geen wraak. Het is gehoorzaamheid aan de oproep van de Heere: "Doet recht en gerechtigheid, en redt den beroofde uit de hand des verdrukkers" (Jeremia 22:3).

Jezus leert ons dus dat we geen persoonlijke vijandschap mogen koesteren. Maar dit heft de geestelijke strijd tegen de goddeloosheid niet op. De vijand die hulpbehoevend is, bewijzen we barmhartigheid (zoals de Samaritaan). Maar tegenover de vijand die onschuldig bloed zoekt, stellen we de prioriteit van de naaste. Wie onderscheid maakt tussen persoonlijke wraak en goddelijke gerechtigheid, begrijpt dat er geen jota of tittel van de Wet is veranderd (Matth. 5:18)

4.4.2 Tegenstrijdigheid in Davids leven? De koning versus de persoon.

Op het eerste gezicht lijkt David in de Psalmen wraakgevoelens te koesteren, zoals in **Psalm 41:11**: "*richt mij op; en ik zal het hun vergelden.*" Dit lijkt haaks te staan op zijn eigen uitspraken in **Psalm 7:5** ("*Indien ik kwaad vergolden heb dien, die vrede met mij had*") en de wijsheid van zijn zoon Salomo in **Spreuken 20:22** ("*Zeg niet: Ik zal het kwaad vergelden; wacht op den HEERE*").

De oplossing van deze schijnbare tegenstrijdigheid ligt in het onderscheid tussen de **persoonlijke wraak** en de **ambtelijke vergelding**.

De woorden "*ik zal het hun vergelden*" uit Psalm 41 moeten we verstaan vanuit Davids positie als de **gezalfde koning**. De overheid is door God ingesteld als "*een wreekster tot straf dengene, die kwaad doet*" (**Romeinen 13:4**).

 Psalm 41:9-10 Zelfs de man mijns vredes, op welken ik vertrouwde, die mijn brood at, heeft de verzenen tegen mij grotelijks verheven. Maar Gij, o HEERE! wees mij genadig, en richt mij op; en ik zal het hun vergelden.

Om de uitspraken van David in de Psalmen (zoals Psalm 41:11) correct te interpreteren, is het dus noodzakelijk om zijn unieke positie binnen de Bijbelse rangorde van de rechterlijke macht te begrijpen.

Volgens **Romeinen 13:4** is de overheid door God ingesteld als een dienaar die het zwaard niet tevergeefs draagt. Zij is een "*wreekster tot straf*" voor degenen die kwaad doen. David, als de gezalfde Koning, bekleedde dit ambt in de hoogste graad.

Een gewone burger die onrecht werd aangedaan, wendde zich tot de rechters of uiteindelijk tot de koning om recht te verkrijgen.

Wanneer de Koning zelf het slachtoffer wordt van verraad of kwaadwilligheid (zoals beschreven in Psalm 41 door de "man zijns vredes"), bevindt hij zich in een unieke positie: hij is zowel het slachtoffer als de hoogste vertegenwoordiger van de rechterlijke macht op aarde.

Voor David was de uitspraak "*ik zal het hun vergelden*" geen uiting van persoonlijke wraakzucht, maar een uitoefening van zijn ambtelijke plicht.

In de menselijke rangorde had David geen hogere instantie om naar toe te stappen. Hij kon alleen terugvallen op het ambt dat God hem had toevertrouwd.

Het onbestraft laten van verraad aan de Koning zou de stabiliteit van de gehele natie en het recht van God in gevaar brengen. Het "vergelde" was daarom een daad van **publieke gerechtigheid** om het kwaad te beteugelen en de onschuldigen (Gods volk) te beschermen.

Het bewijs dat David dit onderscheid scherp hanteerde, vinden we in zijn weigering om zich op Nabal te wreken (**1 Samuel 25**).

Zolang David niet in zijn ambtelijke hoedanigheid als koning handelde, weigerde hij "bloedschuld" op zich te laden door persoonlijke wraak.

Pas wanneer hij spreekt als de gezalfde des HEEREN, spreekt hij over vergelding. Dit bevestigt dat zijn motivatie niet voortkwam uit een gekwetst ego, maar uit ontzag voor de **oorlogen des HEEREN** (**1 Sam. 25:28**).

David bewijst in **Psalm 35:12-14** dat hij persoonlijk handelde naar de Geest en dus de leer van Christus. Wanneer zijn vijanden ziek waren, trok hij zelfs een zak aan en kwelde zijn ziel met vasten. David behandelde hen als een broeder of een vriend:

 *Ps. 35:11-15 Wrevelige getuigen staan er op; hetgeen ik niet weet, eisen zij van mij. **Zij vergelden mij kwaad voor goed, de beroving mijner ziel. Mij aangaande daarentegen, als zij krank waren, was een zak mijn kleet; ik kwelde mijn ziel met vasten, en mijn gebed keerde weder in mijn boezem. Ik ging steeds, alsof het een vriend, alsof het mij een broeder geweest ware; ik ging gebukt in het zwart, als een, die over zijn moeder treurt. Maar ...als ik hinkte, waren zij verblijd, en verzamelden zich; zij verzamelden zich tot mij als geslagenen, en ik merkte niets; zij scheurden hun klederen, en zwegden niet stil.***

Menig Christen kan hier wat van leren, ook tegenover Saul, die hem naar het leven stond, weigerde David zijn hand uit te strekken (1 Sam. 24:7). Hier zien we de man naar Gods hart die het kwaad niet met kwaad vergeldt, maar zijn persoonlijke vijanden liefheeft.

De "verginging" in de Psalmen is dus de ambtelijke handeling van de overheid die het recht herstelt. David bad om de kracht om dit ambt getrouw uit te voeren, niet om zijn persoonlijke vijandigheid te botvieren. Hiermee blijft de eenheid van Gods Woord bewaard: de persoon oefent barmhartigheid (Psalm 35), maar de overheid oefent recht (Psalm 41).

4.4.3 De Ivri-status: onderscheid maken als heilige opdracht.

De identiteit van de gelovige wordt in de Schrift fundamenteel gedefinieerd door de naam **Hebreeër**. In Genesis 14:13 wordt Abraham voor het eerst zo genoemd (*Abram, de Hebreeër*). Om de diepe betekenis hiervan te begrijpen, moeten we kijken naar de taalkundige wortels in de concordantie: Strong H5680 (Ivri - עִבְרִי): Hebreeër. Taalkundige herkomst (H5676 Ever): "*De overzijde, de regio aan de overkant*". Stamwoord (H5674 Avar): Een werkwoord dat betekent: "*oversteken*", "*voorbijgaan*", of "*een grens overtrekken*".

De naam *Ivri* betekent letterlijk: "iemand die is overgestoken".

De klassieke Joodse toelichting (Midrasj Bereishit Rabbah 42:8) verwoordt dit als volgt:

- ✓ "*Rabbi Yehuda zei: Waarom wordt hij de Ivri genoemd? Omdat de gehele wereld aan de ene zijde (Ever) stond, en Abraham aan de andere zijde (Ever).*"

De Hebreeër is dus per definitie iemand die niet opgaat in de massa. Terwijl de wereld een universeel, humanistisch eenheidsdenken aanhangt (zoals in Babel), staat de Hebreeër aan de andere kant. Hij hanteert de **Krisis** (het onderscheid) van God.

Wanneer Jezus in Mattheüs 23:23 spreekt over het oordeel als een van de "zwaarste zaken van de wet", gebruikt Hij het Griekse woord *Krisis* (Strong G2920). Dit begrip is cruciaal voor het begrijpen van de Bijbelse prioriteitenstelling.

Krisis (κρίσις): Afgeleid van *krinō* (G2919), wat "scheiden", "onderscheiden" of "selecteren" betekent.

In de oudheid was een *krisis* niet louter een probleem, maar het **moment van de waarheid**.

In de medische wereld was het het keerpunt waarop een patiënt herstelde of stierf.

In juridische zin is het de uitspraak die de schuldige van de onschuldige scheidt.

Jezus verwijt de Schriftgeleerden dat zij de details (het vertienvan munt en dille) perfect op orde hebben, maar de *Krisis* nalaten.

Zij pasten de wet toe zonder te **wegen**.

De *Krisis* vraagt echter van de gelovige om in elke situatie te onderscheiden:

Wat weegt hier het zwaarst? Is dat de ceremoniële regel, of is dat het redden van een leven?
Is dat de informatieplicht aan een overheid, of de bescherming van een broeder?

Het woord *Krisis* (scheiding) is de Griekse evenknie van de status van de *Ivri* (degene die aan de andere kant staat).

De *Ivri* heeft de grens overgestoken en een scheiding aangebracht tussen de wereld en Gods Koninkrijk.

De **Krisis** is het gereedschap waarmee hij die grens bewaakt. Het is het vermogen om de "geesten te wegen" (Spreuken 16:2 de HEERE weegt de geesten) en te bepalen wie op dat moment aanspraak maakt op barmhartigheid en wie kwaadwillig is.

De wereld beschouwt "oordelen" (krisis) vaak als iets negatiefs, maar in Gods ogen is het een heilige noodzaak. Zonder de *Krisis* kan men geen prioriteiten stellen.

De "noodleugen" van Rachab was het resultaat van een volkomen *Krisis*: zij onderscheidde dat het heil van Gods volk (de verspieders) zwaarder woog dan de wetten van een stad die tegen God was opgestaan. Zij maakte een scheiding, koos partij, en werd zo een ware Hebreëer.

Wie de wereld liefheeft (het systeem dat vijandig staat tegenover God), kan de Vader niet liefhebben (1 Joh. 2:15). Het humanisme probeert deze grens te vervagen onder het mom van "gelijkheid", maar de Schrift gebiedt ons om juist hier prioriteiten te stellen. Dit verklaart waarom de gelovige prioriteiten stelt die de wereld "partijdig" of "hypocriet" vindt.

Voor een *Ivri* weegt de trouw aan de broeder en de gehoorzaamheid aan Gods morele rangorde zwaarder dan de burgerlijke regels van een goddeloos systeem.

Net als Abraham hebben wij als Christen "de rivier overgestoken" we zijn ondergaan in het water aan de andere kant van het watergraf in een nieuw leven opgestaan: wij horen niet meer bij de zijde van de afgoden, maar bij de zijde van de Waarheid.

 Romeinen 6:4 Wij zijn dan met Hem begraven, door den doop in den dood, opdat, gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.

God is dus niet een God van starre, dode letters, maar de God die de geesten, harten en gangen weegt (Spr. 16:2, 21:2, 24:12).

Het "wegen" van een zaak betekent dat de context en de relatie bepalend zijn voor de morele waarde van een daad.

Het bedriegen van een broeder wordt door God gewogen als een zware zonde (**1 Thess. 4:6**), omdat het de band van het verbond schendt.

Maar het misleiden van een goddeloze vervolger (zoals Rachab deed) wordt gewogen als een daad van geloof, omdat het hart gericht is op de bescherming van het leven.

Het menselijk humanisme zegt: "Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet." Dit is passief en defensief. Jezus onderwijst juist leven, activiteit, initiatief: "Gelijk gij wilt dat u de mensen doen zullen, doet gij hun ook desgelijks" (Lukas 6:31).

Deze activiteit is specifiek: een beker water geven *omdat* iemand een discipel van Christus is

 *Markus 9:41 Want zo wie ulieden een beker water zal te drinken geven in Mijn Naam, **omdat gij discipelen van Christus zijt**, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.*

Hier zien we weer de prioriteit: de liefdedienst is geworteld in de erkenning van de broederschap.

Het is geen algemene weldoenerij, maar een bewuste keuze voor het Koninkrijk van God.

De Bijbelse ethiek is geen humanisme. Het is een ethiek van partijdigheid voor de zaak van God.

Wij woekeren niet aan onze broeder, maar wel aan de vreemde

 *Deuteronomium 23:20 Aan den vreemde **zult gij woekeren; maar aan uw broeder zult gij niet woekeren; opdat u de HEERE, uw God, zegene, in alles, waaraan gij uw hand slaat, in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven.***

Wij bedriegen onze broeder niet (1 Thess. 4:6), maar wij gebruiken wijsheid en list om diezelfde broeder te redden uit de hand van de verdrukker.

Wat de wereld "onderscheid" of "discriminatie" noemt, noemt de Schrift **heiliging**. De rechtvaardige wordt door God gewogen op zijn trouw aan de naaste en zijn moed om aan de "andere zijde" te staan. In de weegschalen van God wordt de "noodleugen" die een broeder redt, zwaarder gewogen dan de "vrome waarheid" die een broeder aan het mes van de vijand levert.

4.5 Gerechtigheid: "De naaste het zijne" of "een ieder het zijne"?

Onze hedendaagse begrippen van "sociaal recht" en "rechtvaardigheid" zijn diep geworteld in de Griekse filosofie. De Griekse filosofen vanaf het jaar 500 v.Chr. (zoals **Socrates** 469-399 v.Chr., **Plato** 427 - 347 v.Chr. en **Aristoteles** 384-322 v.Chr.) die een enorme invloed hebben gehad tot nu toe op het denken van de westerse mens, redeneerden juist vanuit de met zonde doordrenkte gevoelens van de natuurlijke mens, zij hielden sterk rekening met bijv. de jaloezige gevoelens van ieder mens, omdat ze de rechtvaardige standaarden/geboden van God misten.

Volgens Aristoteles is rechtvaardigheid een deugd, dat wil zeggen een aangeleerde levenshouding die ons in staat stelt onze handelingen zo te plannen en uit te voeren, dat zij het_midden_houden_tussen een teveel en een tekort. Daartoe zijn vrijwilligheid (een bewuste eigen keuze) en voldoende kennis (een bewust weten wat je doet) vereist. In navolging van Plato beschrijft ook Aristoteles, in boek 5 van zijn "Ethica Nicomachea", **de rechtvaardigheid als de deugd waarbij men ieder het zijne geeft.**³⁸ Ook Romeinen ontleenden het principe "suum cuique" (Latijn voor "ieder het zijne") aan de Griekse filosoof Plato. Het betekent dat iedereen recht heeft op rechten. Cicero schrijft in "De natura deorum" (Over de aard van de goden): "Iustitia suum cuique distribuit" (*gerechtigheid geeft iedereen het zijne*). Volgens dit menselijk denken is het onrechtvaardig om iemand voor dezelfde handeling een grotere beloning te geven dan de ander, ook al hebben beiden onafhankelijk van elkaar in de hoogte van de beloning toegestemd, in de "**rechten van de mens**" is dit dan ook als zodanig vastgelegd, ik citeer hieruit:

- ✓ *"Een werkgever is verplicht om arbeid van gelijke waarde gelijk te belonen. Werknemers die hetzelfde werk doen, geef je dus hetzelfde loon."*
- ✓ *"De plicht van werkgevers om mannen en vrouwen gelijk te belonen is in de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen vastgelegd. Beloning is niet gelijk als de werkgever geen goede verklaring heeft om jou voor hetzelfde werk een lager salaris te geven dan een collega van het andere geslacht."*³⁹

Rechtvaardigheid (*dikaïosunê*) wordt dus gezien als gelijkwaardigheid (*isotês*) of evenredigheid. Het is een wiskundige benadering van de samenleving: iedereen krijgt precies waar hij recht op heeft. Onrecht is dan meer willen hebben (*pleonexia*) dan je toekomt. Deze denkwijze stelt de menselijke rede en rechten centraal. Het is de basis van de Verlichting, de Franse Revolutie (Gelijkheid) en het moderne humanisme. Zelfs onze huidige wetgeving over "gelijke beloning voor gelijk werk" komt rechtstreeks voort uit dit Aristoteliaanse denken.

Jezus confronteert dit Griekse gelijkheidsideaal in de Gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard

📖 *Matthéüs 20:13-15 Doch hij, antwoordende, zeide tot een van hen: Vriend! ik doe u geen onrecht; zijt gij niet met mij eens geworden voor een penning? Neem het uwe en ga heen. Ik wil dezen laatsten ook geven, gelijk als u. Of is het mij niet geoorloofd, te doen met het mijne, wat*

³⁸ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtvaardigheid>

³⁹ <https://www.mensenrechten.nl/nl/subpage/gelijk-belonen>

ik wil? Of is uw oog boos, omdat ik goed ben?

Wanneer de arbeiders die de hele dag gewerkt hebben protesteren tegen de gelijke beloning van de laatkomers, beroepen zij zich op "ieder het zijne" (evenredigheid).

Jezus ontmaskert dit echter als een "boos oog" een Bijbelse uitdrukking voor jaloezie en afgunst. Gods rechtvaardigheid is niet gebaseerd op een kille rekensom, maar op **soevereine goedheid** en de afspraak (het verbond). Wie tevreden is met wat hem is toegezegd, is rechtvaardig

📖 *Psalm 15 : 4 b heeft hij gezworen tot zijn schade, evenwel verandert hij niet;*

Met die gelijkenis in Math 20 illustreert Jezus de werking van het jaloerse hart, het boze oog was in die tijd een bekende uitdrukking om jaloezie of afgunst aan te wijzen,

📖 *Markus 7:22 Dieverijen, gierigheden, boosheden, bedrog, ontuchtigheid, een boos oog, lastering, hovaardij, onverstand.*

Sommige heidenvolken hadden in de oudheid, (en sommigen hebben ze nu nog) amuletten om zich te beschermen tegen het "boze oog". Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* vermeldt:

- ✓ "Het boze oog, het bij verschillende volkeren van de oude en de nieuwe tijd bestaand bijgeloof, dat nijd en wangunst sommige mensen in staat stellen door hun blik anderen nadeel te berokkenen." ⁴⁰

De Griekse "wijsheid", deed zichzelf niet beschermen via bijgeloof en amuletten, maar zochten naar "oplossingen" via het denken (filosofie), dus zocht men jaloezie te voorkomen via burgerlijke wetten die "evenredigheid" bevorderen. De Franse revolutie (vrijheid-gelijkheid en broederschap), het liberalisme en het communistische denken zijn alle vruchten van de "Griekse filosofie".

Waar de Griekse filosofie jaloezie probeert te beheersen via wetten van "gelijkheid", leert de Bijbel de jaloezie te doden door liefde voor de naaste en ontzag voor Gods soevereiniteit.

Ondanks de waarschuwing van Paulus in **Kolossensen 2:8** ("*Ziet toe dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie*"), raakte de vroege kerk al snel vermengd met het Griekse denken.

In de 2e en 3e eeuw probeerden kerkvaders als Pantaenus, Clemens van Alexandrië en Origenes het christendom te verzoenen met de heidense wijsheid.

Zij zagen de filosofie als een "voorbereider" voor het geloof.

Door deze vermenging werd de Bijbel steeds vaker allegorisch (zinnebeeldig) uitgelegd. De letterlijke verwachting van het Koninkrijk (Chiliasme) werd ingeruild voor een geestelijke, filosofische abstractie.

Deze invloed liep via Augustinus door naar de Middeleeuwen, waar de filosofie de "dienstmaagd van de theologie" werd. Zelfs de Reformatie kon deze diep gewortelde Griekse structuren in ons morele denken slechts gedeeltelijk wegsnijden.

Ik kan m.b.t. de invloed van de filosofie op de kerk door de geschiedenis veel meer zeggen en aanwijzen en bewijzen, maar om niet al te ver uit te wijden stip ik alleen het noodzakelijke aan.

Toen het Christendom in de 4^e eeuw staats Godsdienst van de Romeinen werd, had de kerk dan ook geen moeite meer om het Romeinse recht te erkennen. De kerk was in de middeleeuwen dan ook vergeven met filosofische invloeden, we hoeven alleen de term "scholastiek" en "Thomas van Aquino", maar te noemen. De filosofie werd gezien als een "ancilla theologiae", een dienstmaagd van de theologie.⁴¹

Wanneer menselijke "redelijkheid" de plaats inneemt van Gods openbaring, verwordt de

⁴⁰ <https://onzetaal.nl/schatkamer/lezen/uitdrukkingen/het-boze-oog-hebben>

⁴¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Scholastiek>

rechtvaardigheid uiteindelijk tot een monster. De "vrijheid, gelijkheid en broederschap" van de Franse Revolutie leidde tot het atheïstische communisme van Marx, waar de staat bepaalt wat "ieder het zijne" is.

Een ijzingwekkend voorbeeld van deze ontsporing is de spreuk boven de poort van concentratiekamp Buchenwald: "**Jedem das Seine**". Hier werd het Grieks-Platonische ideaal door de Nazi's misbruikt om de meest gruwelijke onrechtvaardigheid te rechtvaardigen, in dit kamp werden tijdens de 2^e Wereldoorlog 238.979 mensen opgesloten. Daarvan kwamen er 56.545 om het leven, onder wie 11.000 Joden.

Het laat zien dat wanneer de mens zelf bepaalt wat "ieder het zijne" is, de naaste wordt opgeofferd aan het systeem.

Wij moeten beseffen dat ons "humanisme" vaak een Griekse vermomming is die ons Bijbelse zicht vertroebelt.

De Bijbel leert ons niet te streven naar een abstracte "gelijkheid" die voortkomt uit afgunst, maar naar Tussen het Griekse "ieder het zijne" en het Bijbelse "uw naaste liefhebben als uzelf" gaapt een kloof tussen de wil van de mens en de wil van God.

4.6 De persoonlijk toevertrouwde waarheid van een "naaste" aan een "ieder" bekend maken?

 Spreuken 11:13 Die als een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke; maar die getrouw is van geest, bedekt de zaak.

Wanneer wij de waarheid van een naaste openbaren aan een vijandige partij, plegen we in Bijbelse zin geen "eerlijkheid", maar **verraad**. Het 9e gebod ("Gij zult geen vals getuigenis spreken") staat nooit los van het gebod tot naastenliefde.

In **Leviticus 19:16** wordt een direct verband gelegd tussen roddel en moord: "*Gij zult niet wandelen als een achterklapper onder uw volken; gij zult niet staan tegen het bloed van uw naaste.*"

Het verspreiden van (feitelijke) informatie met de bedoeling de ander te schaden.

Passief of actief meewerken aan de ondergang van de ander.

Wie de verblijfplaats van een onschuldige doorgeeft aan een moordenaar, spreekt technisch gezien misschien de "waarheid", maar hij overtreedt de Wet van God omdat hij "staat tegen het bloed" van

zijn naaste.

Het weigeren van een noodleugen om "zelf maar schoon te blijven" is een vorm van geestelijke hoogmoed, het is **Farizeïsch legalisme/wettisme**. De Farizeeër is banger voor zijn eigen "technische zonde" (een onwaarheid spreken) dan voor de dood van zijn naaste. Dit is een verkeerd Godsbeeld: men dient een God die letters telt, aan formele waarheidsvinding doet, in plaats van de God die harten weegt.

Jezus confronteerde dit keer op keer: de Farizeeën vonden de Sabbat-regels belangrijker dan de genezing van een zieke. Zij vonden de "regel" belangrijker dan de **barmhartigheid**.

Gods Woord leert dat de waarheid altijd in dienst moet staan van de gerechtigheid.

- a) **Geen getuige tot geweld:** Exodus 23:1 verbiedt ons de hand te stellen bij de goddeloze. Hem voorzien van informatie die hij voor geweld gebruikt, is medeplichtigheid.
- b) **Zelfopoffering versus eigengerechtigheid:** De ware christelijke houding is bereid om liever "schuldig" gevonden te worden door mensen (vanwege een noodleugen), dan de onschuldige naaste op te offeren aan de vervolger.
- c) **De Prioriteit van de weerloze:** Net zoals de discipelen graan plukten tegen de letter van de Sabbat-wet in vanwege hun honger, zo mag de letter van het "niet liegen" wijken voor de noodzaak om het leven van de weerloze te beschermen.

Wie de naaste verraadt onder het mom van "ik mag niet liegen", **wandelt niet in de waarheid**, maar in de duisternis van zijn eigen ego. De waarheid is pas echt Waarheid als zij de naaste opbouwt en beschermt, is dat juist niet het doel van de wet ?.

Wie de letter van het 9e gebod gebruikt om de naaste te benadelen, is volgens de Schrift geen "weldoener". Hij is een overtreder van de belangrijkste wet die er is.

Oprechtheid tegenover God betekent dat wij bereid zijn om voor de mensen "schuldig" te lijken door een list te gebruiken, zolang wij voor God "vastgesteld" worden omdat wij de onschuldige hebben behoed. De waarheid is een persoon, Jezus Christus, en Zijn weg is altijd die van de barmhartigheid die boven het oordeel roemt.

5.0 De rechtvaardige haat toch leugentaal?

 Spreuken 13 : 5 De rechtvaardige haat leugentaal; maar de goddeloze maakt zich stinkende, en doet zich schaamte aan.

Er lijkt een spanning te bestaan in het leven van David. Enerzijds schrijft hij: "*De rechtvaardige haat leugentaal*" (**Spr. 13:5**) en veroordeelt hij degenen die "*tot leugen afwijken*" (**Ps. 40:4**). Anderzijds verkocht hij koning Achis van de Filistijnen "ijskoud" leugens over zijn militaire acties. Is dit geen stuitende hypocrisie?

Om dit te begrijpen, moeten we kijken naar wat de Schrift onder leugentaal verstaat. Leugentaal is niet slechts het spreken van een feitelijke onjuistheid, maar het **misbruiken van woorden om schade te berokkenen aan de rechtvaardige**.

 Ps. 52:1-3 Een onderwijzing van David, voor den opperzangmeester. Als Doeg, de Edomiet, gekomen was, en Saul te kennen gegeven, en tot hem gezegd had: David is gekomen ten huize van Achimelech. Wat beroemt gij u in het kwaad, o gij geweldige? Gods goedertierenheid duurt toch den gansen dag. Uw tong denkt enkel schade als een geslepen scheermes, werkende bedrog. Gij hebt het kwade liever dan het goede, de leugen, dan gerechtigheid te spreken.

De geschiedenis van Doeg de Edomiet is het ultieme bewijs dat feitelijke juistheid een gruwelijke leugen kan zijn.

David was inderdaad bij de priester Achimelech geweest. Doeg loog feitelijk niet.

David noemt Doeg's tong een "*geslepen scheermes*" en beschuldigt hem van "*behave in leugen*".
Waarom? Omdat Doeg de informatie deelde met het doel onschuldigen te laten slachten.
Wanneer de waarheid wordt gebruikt om Gods priesters te vermoorden, is die waarheid voor God een "**bedrieglijke tong**". De feiten waren correct, maar het fundament was moordzucht.

Tegenover de verwoestende "waarheid" van Doeg staat de beschermende "list" van David bij koning Achis.

David misleidde de Filistijnse koning over zijn militaire bewegingen. Niet eigenbelang of het schaden van de rechtvaardige, maar de bescherming van Israël, het volk van God.

De Schrift spreekt met ere over David, dat hij het volk weidde naar de "*oprechtheid zijns harten*" (**Ps. 78:72**). Zijn misleiding van de vijand werd door God gewogen als trouw aan het verbond.

Er is geen neutrale grond, aan welke kant staan we?

De hovaardigen (Ps. 119:78): Zij gebruiken hun woorden (of die nu waar of onwaar zijn) om de rechtvaardige "neder te stoten". Hun "waarheid" is leugenachtig vanwege hun motief: vernietiging.

 Ps. 119 : 78 Laat de hovaardigen beschaamd worden, omdat zij mij met leugen nedergestoten hebben; doch ik betracht Uw geboden.

De rechtvaardige haat "leugentaal" (Spr. 13:5), dat wil zeggen: hij haat de taal die de naaste verraadt en de goddeloze helpt.

De rechtvaardige weegt zijn woorden op de schaal van **barmhartigheid en leven**.

1. Wie de waarheid spreekt om de naaste kwaad te doen, wandelt in de leugen.
2. Wie een list gebruikt om te redden, wandelt in de waarheid van God.

Het 9e gebod ("Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste") is een verbod op het beschadigen van de onschuldige. Wie dat gebod letterlijk toepast om zijn naaste uit te leveren aan de beul, pleegt juist een vals getuigenis tegen de diepste bedoeling van Gods Wet: de liefde.

5.1 Ananias en Saffira.

Het is essentieel om de "noodleugen" van een Rachab of David niet te verwarren met de zonde van Ananias en Saffira (Handelingen 5). Waar Rachab loog om Gods volk te **redden**, logen Ananias en Saffira om Gods volk te bedriegen,

Petrus legt de vinger op de zere plek: "*Gij hebt den mensen niet gelogen, maar Gode*" (Hand. 5:4). Zij wilden zichzelf vroom en opofferingsgezind voordoen terwijl ze in werkelijkheid hebzuchtig waren. Dit was een aanslag op de integriteit van de Gemeente.

Zij logen binnen de kring van de broeders, tegen de Heilige Geest, en moesten dit acuut met de dood bekopen, we zien in deze geschiedenis bijzonder deze eerder behandelde tekst van Paulus in vervulling gaan:

 Thessalonicensen 4:6 Dat niemand zijn broeder vertrede, noch bedriege in zijn handeling; want de Heere is een wreker over dit alles, gelijk wij u ook te voren gezegd en betuigd hebben.

Dit staat in schril contrast met David, die de vijand (Achis) misleidde om de broeders te sparen. De waarheid in het hart is de basis van de broederschap. Wie die waarheid veinst om zichzelf te verhogen, valt onder het oordeel.

De studie terug te brengen naar de kernvraag van Psalm 15: "*HEERE, wie zal verkeren in Uw tent?*"

Het antwoord van David is diepgaand:

hij spreekt over degene "*die met zijn hart de waarheid spreekt*" (vers 2).

David zegt bewust niet "*die met zijn tong de feiten spreekt*".

5.2 Moderne context.

In de moderne context is de goddeloze die feiten opeist vaak een beoefenaar van "**social engineering**". Zoals de eerder genoemde Christopher Hadnagy beschrijft, is dit "*de kunst van het hacken van mensen*" door misbruik te maken van psychologische mechanismen zoals vertrouwen, autoriteit en de menselijke neiging om eerlijk te willen zijn. Ik citeer het werk van Hadnagy:

- ✓ "*Social engineering is the act of influencing a person to take an action that may or may not be in their best interest. [...] I like to define it more simply as **the art of human hacking.**"*⁴²

Vertaling:

- ✓ "*Social engineering is het beïnvloeden van een persoon om een handeling te ondernemen die misschien wel of niet in zijn of haar beste belang is. [...] Ik definieer het graag eenvoudiger als de kunst van het hacken van mensen.*"

De moderne vervolger (of de totalitaire overheid) gebruikt "social engineering" om u te dwingen de feiten te spreken. Zij doen een beroep op uw morele kompas ("Je mag toch niet liegen?") of gebruiken intimidatie om informatie te extraheren die zij tegen de onschuldige kunnen gebruiken.

Hadnagy toont aan dat informatie die feitelijk waar is, de krachtigste munitie vormt voor manipulatie en geweld. De goddeloze zoekt niet naar de waarheid om God te eren, maar naar data om te kunnen controleren en vernietigen.

David doorziet dit "spel", wie "*met zijn hart de waarheid spreekt*" (Psalm 15), laat zich niet door psychologische oorlogsvoering (social engineering) verleiden tot verraad.

De rechtvaardige begrijpt dat de tong een instrument van het hart moet zijn, en niet een dataleverancier voor de vijand.

Wanneer de goddeloze u "social engineert" om een naaste te verraden, is het zwijgen of het misleiden geen zonde, maar een noodzakelijke tegentactiek.

- a) U herkent de methode. De vraag naar "de feiten" is een getuige tot geweld (Exodus 23:1).
- b) Uw loyaliteit ligt bij de onschuldige metgezel, niet bij de informatieplicht aan de manipulator.
- c) De angst om "niet oprecht" te lijken in de ogen van de social engineer is een valstrik. Echte oprechtheid is trouw blijven aan de broeder, zelfs als de buitenwereld u als een leugenaar bestempelt.

De "waarheid" van de tong is de munitie van de "social engineer", de **waarheid van het hart** is de gids van de rechtvaardige.

Laat de goddeloze maar rekenen op uw eerlijkheid om u tot verraad te dwingen, de rechtvaardige is hem te slim af door de onschuldige te beschermen met een schild van Godzalige listigheid.

6.0.0 Stemmen uit de historie:

In de geschiedenis van de Kerk is er altijd een diep besef geweest dat de letter van de waarheid nooit de naastenliefde mag vermoorden. Vele Godzalige leraren hebben vanuit Gods Woord ingezien en onderwezen dat een tiran die op zoek is naar onschuldig bloed, zijn morele recht op de waarheid heeft verspeeld. In hun geschriften vinden we de rechtvaardiging om Gods vijanden die onschuldigen kwaad wilden doen te misleiden. De volgende citaten vormen een bevestiging van bovenstaande

⁴² Christopher Hadnagy. *Social Engineering: The Art of Human Hacking*. Wiley Publishing, Inc. 2010. Pag. 7

studie m.b.t. een weerbare ethiek: zij laten zien dat zwijgen of misleiden tegenover een moorddadige overheid geen zonde is, maar een daad van hoogste trouw aan de Hemelse Koning.

📖 Hand. 5:29 "Men moet Gode meer gehoorzaam zijn, dan den mensen."

6.1 Huldrych Zwingli (1484–1531)

Onder Zwingli begon de Reformatie in Zürich rond 1519. Hij was onafhankelijk van Luther tot vergelijkbare conclusies gekomen: de Bijbel is de enige autoriteit, en alles wat niet expliciet in de Schrift staat (zoals het celibaat, de beeldenverering en de mis als offer), moest worden afgeschaft. Huldrych Zwingli markeert daarbij het begin van de actieve protestantse weerbaarheid.⁴³ Voor hem was de Christen geen passieve toeschouwer van onrecht. Zijn bereidheid om zijn leven te geven op het slagveld voor de vrijheid van het Evangelie, laat zien dat de Reformatie van begin af aan een stroming kende die begreep dat liefde voor de naaste soms vraagt om het zwaard van de gerechtigheid en de list van de strijder.⁴⁴ Hoewel Zwingli vroeg stierf, was zijn invloed op de latere generaties (zoals Theodore Beza en de Schotse reformatoren zoals John Knox) hierin groot. Zwingli geloofde dat een overheid die de wet van God negeert, haar goddelijke autoriteit verliest, citaat:

- ✓ "Wanneer de overheid haar ambt misbruikt om de waarheid van het Evangelie te onderdrukken en de vromen te doden, dan is zij geen dienaar van God meer, maar een tiran. In zo'n geval is het een christen toegestaan, ja zelfs geboden, om de onschuldige te beschermen met alle middelen van voorzichtigheid, opdat het bloed der heiligen niet aan onze handen kleve." ⁴⁵

6.2 Heinrich Bullinger (1504–1575)

Bullinger was de opvolger van Zwingli en de auteur van de *Decades*, een verzameling preken die in heel Europa (vooral in Engeland en Schotland) als handboek voor predikanten diende. Bullinger bespreekt uitgebreid de "vrome leugen" (*mendacium pium*). Hij maakt een scherp onderscheid tussen een kwaadaardige leugen en een leugen uit noodzaak om de naaste te redden. Citaat:

- ✓ "Wij moeten niet oordelen dat elke onwaarheid een zonde is. Want de vroedvrouwen van Egypte en Rachab van Jericho spraken onwaarheid om de onschuldigen te redden, en de Schrift prijst hun geloof. Daarom, als men door een voorzichtige misleiding de woede van een tiran kan afwenden en het leven van een broeder kan behouden, dan is dat geen verachting van de waarheid, maar een daad van barmhartigheid die God welgevallig is." ⁴⁶

God ziet de liefde die achter de misleiding zit. Een onwaarheid die voortkomt uit de plicht om te beschermen, wordt door God niet gerekend als "vals getuigenis". De overheid heeft alleen recht op gehoorzaamheid zolang zij het leven beschermt. Breekt zij dat verbond? Dan vervalt het recht op de "feitelijke waarheid".

6.3 Menno Simons (1496 – 1561)

De Godzalige Menno Simons, de voorvader van de bekende Mennonieten, schrijft in zijn "Verantwoordinge voor alle ware Christenen" hierover:

- ✓ "Want wij weten immers dat de Schrift zegt: 'Verlos degenen die ter dood gegrepen zijn'. Indien wij dan weten dat een onschuldige door de bloeddorstige tirannen gezocht wordt om

⁴³ Zwingli, H., *Der Hirt* (De Herder, 1524)

⁴⁴ Potter, G.R., *Zwingli*, Cambridge University Press, 1976. Pag. 410-415

⁴⁵ Zwingli *Opera* (Schuler/Schulthess editie, 1828). Deel I, Pag. 302.

⁴⁶ Heinrich Bullinger. *Sermonum Decades quinque* (De Decaden). Deel II, Pag. 224 (Parker Society editie 1849).

zijn geloof, en wij zouden hem door onze woorden in hun handen leveren, zo zouden wij voor God schuldig zijn aan zijn bloed. (...) **De liefde dwingt ons de naaste te bergen en te redden, ook al zou de overheid het ons verbieden.** Want het is beter Gode meer te gehoorzamen dan de mensen." ⁴⁷

6.4 Het Wilhelmus, het eren van "den Koning van Hispanje" en "de tiranny verdrijven".

De spanning tussen het eren van gezag en de trouw aan God wordt nergens in de Nederlandse geschiedenis zo scherp verwoord als in ons volkslied. De beroemde regel uit het eerste couplet:

✓ *"Den Koning van Hispanje heb ik altijd geëerd"*

is voor velen een raadsel. Hoe kan Willem van Oranje de koning "eren" terwijl hij tegelijkertijd een opstand tegen hem leidt? Het antwoord is in deze studie te vinden: het onderscheid tussen het **ambt** en de **tiran**nie.

Willem van Oranje volgde hierin precies de lijn die Samuel Rutherford later in *Lex Rex* zou beschrijven. Hij eerde de koning als de door God aangestelde landsheer (het ambt). Echter, toen de koning zich door de Inquisitie en de Hertog van Alva ontpopte als een tiran die onschuldige onderdanen vervolgde en vermoordde, hield de actieve gehoorzaamheid op.

Oranje weigerde de rol van "*vrome verslaggever*" (zoals Bonhoeffer dat noemde ⁴⁸) op zich te nemen. Hij koos voor de barmhartigheid door de vervolgd te beschermen, ook al betekende dit dat hij de bevelen van zijn koning moest dwarsbomen. Zijn eer aan de Koning van Spanje was nooit een vrijbrief om medeplichtig te worden aan onrecht. Het Wilhelmus eindigt niet bij de Spaanse troon, maar bij de hemelse: "*Gode meer gehoorzaam te zijn dan de mensen.*"

✓ "Mijn schild en de betrouwen
Zijt Gij, o God mijn Heer!
Op U zo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer.
Dat ik doch vroom mag blijven,
Uw dienaar t'aller stond,
Die tirannie verdrijven
Die mij mijn hart doorwondt."

Oranje spreekt over de tirannie die "mijn hart doorwondt". Dit verwijst naar de gewetensnood en het lijden van zijn naasten (de protestanten die op de brandstapel belandden door de Spaanse Inquisitie). Het redden van deze naasten was voor hem een goddelijke opdracht die zwaarder woog dan de letterlijke gehoorzaamheid aan de Spaanse wet.

Dit Nederlandse voorbeeld bewijst dat de strijd voor de waarheid en de bescherming van de naaste (de "noodleugen" of de "list" in de strijd) diep verankerd is in ons protestantse erfgoed. Het eren van een aards gezag ontslaat een christen nooit van de plicht om de onschuldige naaste te redden uit de hand van de geweldenaar.

6.5 De "Vindiciae Contra Tyrannos" (1579)

Het is geen toeval dat de logica van de "noodleugen" en het verzet tegen tirannie in de Nederlanden zo krachtig opkwamen. De "*Vindiciae Contra Tyrannos*" werd geschreven in de directe omgeving van

⁴⁷ Menno Simons. Opera Omnia, Verantwoordinge over de bittere ende afgunstige scheld-woorden Gellii Fabri . Joannes van Veen, Amsterdam, 1681. Pag.284

⁴⁸ Dietrich Bonhoeffer, Ethiek, NL editie, Pag. 358

Willem van Oranje. Het werk wordt toegeschreven aan Philippe du Plessis-Mornay (1549-1623) deze was adviseur van de prins, en Hubert Languet (1518-1581), beide Franse hugenoten, zij worden echter niet genoemd als auteurs, maar het pseudoniem: Junius Brutus.

Deze "Junius Brutus" legt in dit invloedrijke werk "Vindiciae Contra Tyrannos" uit dat deze eer aan de koning altijd begrensd is door de eer aan de hoogste Koning. Hij schrijft (vertaald naar het Nederlands) :

- ✓ "Want indien wij de koning moeten gehoorzamen omwille van God, dan mogen wij hem zeker nooit gehoorzamen tegen God in. [...] Men is aan een koning slechts eerbied en trouw verschuldigd zolang hij niet beveelt wat in strijd is met de wet van God." ⁴⁹

Dit citaat komt uit de eerste hoofdvraag: "An Deo magis, quam regibus obediendum sit" (Of men God meer moet gehoorzamen dan koningen) verwijzend naar :

📖 *Handelingen 4:19* Maar Petrus en Johannes, antwoordende, zeiden tot hen: **Oordeelt gij, of het recht is voor God, ulieden meer te horen dan God.**

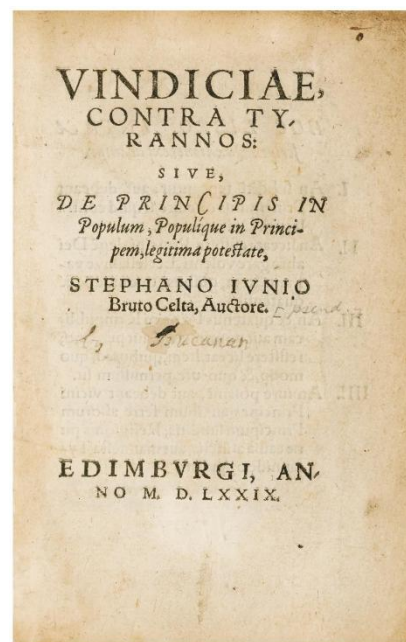
Bron afbeelding: ⁵⁰

Deze gedachte vormde het fundament voor het Plakkaat van Verlatinghe (1581), waarin de Nederlandse gewesten de koning formeel verlieten. Het argument was helder: een koning die zijn onderdanen als slaven behandelt en hun gewetens vervolgt, is geen koning meer, maar een tiran. In zo'n context is de gelovige niet alleen vrijgesteld van gehoorzaamheid, maar heeft hij de dure plicht om de onschuldige naaste te beschermen, desnoods door de tiran te misleiden of de toegang tot zijn slachtoffers te weigeren.

"Junius Brutus" trekt in de Vindiciae een radicale conclusie wat **betreft onze informatieplicht aan een tiran.** (ons onderwerp) Hij stelt dat de waarheid en de eed deel uitmaken van een wederkerig verbond. Wanneer een tiran dat verbond breekt door onschuldig bloed te vergieten of Gods wet te vertrappen, snijdt hij zelf de "band van de waarheid" door.

De onderdaan is aan een dergelijke "meinedpleger" geen volledige openheid meer verschuldigd. In deze visie is het misleiden van een tiran om een onschuldige te redden niet het verbreken van de waarheid, maar **het beschermen van de hogere gerechtigheid** tegenover iemand die alle recht op de waarheid heeft verspeeld. In de tweede hoofdvraag van de Vindiciae Contra Tyrannos ('Of het geoorloofd is weerstand te bieden aan een vorst die de wet van God schendt') zet Brutus uiteen dat de informatieplicht vervalt zodra de vorst het verbond met God en zijn volk verbreekt. ik citeer:

- ✓ "Er bestaat tussen een vorst en zijn volk een wederzijdse verplichting. (...) Indien de vorst zijn belofte niet nakomt en de wetten overtreedt die hij gezworen heeft te onderhouden, dan is het volk ontslagen van zijn eed van trouw. Men is aan een meinedpleger (een tiran die zijn woord brak) geen eerbied of loyaliteit meer verschuldigd, aangezien hij degene is die de band van de waarheid als eerste heeft doorgesneden." ⁵¹

⁴⁹ Brutus, S. J. (2003). Vindiciae Contra Tyrannos: Or, Concerning the Legitimate Power of a Prince Over a People, and of the People Over a Prince. (G. Garnett, Red. & Vert.). Cambridge: Cambridge University Press. (Origineel werk gepubliceerd in 1579).

⁵⁰ <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/15/VindiciaeContraTyrannos.jpg>

⁵¹ Brutus, S. J. (2003). Vindiciae Contra Tyrannos: Or, Concerning the Legitimate Power of a Prince Over a People, and of the People Over a Prince. (G. Garnett, Red. & Vert.). Cambridge: Cambridge University Press. (Origineel werk gepubliceerd in 1579). Pag. 40-41

Deze principes van verzet werden door Willem van Oranje officieel neergelegd in zijn Apologie (1580). In dit geschrift verdedigt hij zich tegen de ban van Filips II door te stellen dat een vorst die zijn eed breekt, zijn gezag verliest. Het is het document waarin de "nood" van het volk de 'wet' van de koning opzij zet, precies zoals de vroedvrouwen in Egypte de bevelen van de Farao negeerden om het leven te dienen. Citaat uit de Apologie:

- ✓ "Is het niet een natuurlijke plicht, die de mens aan zijn land en aan zijn naasten verschuldigd is, om naar vermogen alle onrecht en geweld te weren en de onschuldigen te bevrijden uit de handen van de beulen?"⁵²

Historicus Martin van Gelderen, een autoriteit op dit gebied, stelt dat de Apologie van Oranje en het daaropvolgende Plakkaat van Verlatinghe de "Nederlandse vertaling" zijn van de politieke theorieën uit de *Vindiciae*. Hiermee gaf Oranje een theoretisch fundament aan wat hij in de praktijk al deed: de waarheid en de wet van de tiran opzij schuiven om de veiligheid van zijn volk en het recht van God te dienen.^{53 54}

De vooraanstaande historicus Prof. dr. A.Th. van Deursen (1931–2011) onderstreept dat Oranjes keuze voor het verzet voortkwam uit een diepgevoelde Bijbelse plicht...

- ✓ "Oranje had geleerd dat de koning er is voor de onderdanen en niet de onderdanen voor de koning. Als de koning de wetten schendt en de godsdienst vervolgt, treedt hij buiten zijn ambt. Op dat moment is de onderdaan verplicht zijn eigen geweten en de bescherming van de naaste boven de bevelen van de vorst te stellen."⁵⁵

Het is historisch zeer opvallend dat de twee belangrijkste werken over het recht op verzet in hetzelfde jaar 1579 verschenen: George Buchanan publiceerde *De Jure Regni apud Scotos* in 1579.

De *Vindiciae Contra Tyrannos* werd in 1579 gepubliceerd (onder het pseudoniem Stephanus Junius Brutus).

Dit was geen toeval, maar een reactie op de Europese crisis van de Reformatie (zoals de nasleep van de Bartholomeüsnacht in Frankrijk).

De *Vindiciae* borduurt voort op de logica die Buchanan hanteerde, maar maakt deze theologisch systematischer door het concept van het dubbele verbond te introduceren:

Verbond 1: Tussen God, de koning en het volk (de plicht om Gods wet te houden).

Verbond 2: Tussen de koning en het volk (de plicht van de koning om rechtvaardig te regeren en de plicht van het volk om te gehoorzamen *mits* de koning de wet houdt).

Beide werken komen tot dezelfde conclusie, Buchanan stelt dat de tiran een "publieke vijand" is aan wie men niets verschuldigd is. De *Vindiciae* (p. 164 in de editie van 1579) stelt dat wanneer een koning de kerk vervolgt, hij het verbond verbreekt. Daardoor wordt de "burgerlijke gehoorzaamheid" opgeheven en heeft de tiran geen moreel recht meer op de waarheid van de gelovige.

Van de Franse Hugenoten (Brutus) tot de Nederlandse Opstandelingen (Oranje) en de Schotse Covenanters (Buchanan-Rutherford): allen vonden zij in de Schrift de vrijmoedigheid om de "wet" van de mens te buigen voor de "nood" van de naaste. Zij volgden het spoor van de vroedvrouwen in Egypte, die door hun heilige ongehoorzaamheid Gods zegen ontvingen.

6.6 George Buchanan (1506–1582)

Buchanan was een Schots historicus, dichter en politiek theoreticus. Hij wordt beschouwd als een van

⁵² Willem van Oranje, Apologie ofte Verantwoordinghe (1580), hrtl. H. Wansink (Nieuwkoop: Heuff, 1980) Pag. 64.

⁵³ Martin van Gelderen, *The Political Thought of the Dutch Revolt 1555-1590*, Cambridge University Press, Pag. 148-152

⁵⁴ Deursen, A. Th. van (1991). *Willem van Oranje: Een biografisch portret*. Amsterdam: Bert Bakker (of Zoetermeer: Kok).Pag.72-74

⁵⁵ Idem. Pag.87

de meest briljante geleerden van de 16e-eeuwse Renaissance ("de meest geleerde man van Europa" in zijn tijd) en speelde een sleutelrol in de intellectuele vorming van de Schotse Reformatie. Zijn echte breuk met Rome gebeurde toen hij in Portugal door de Inquisitie werd gearresteerd (1550). Tijdens zijn gevangenschap begon hij aan zijn beroemde Latijnse berijming van de **Psalmen** (*Paraphrasis Psalmorum*). Dit werk getuigt van een diepe, persoonlijke vroomheid. De Psalmen over het lijden van de rechtvaardige en de hoogmoed van de goddeloze koningen werden voor hem de basis van zijn latere politieke theorie.⁵⁶

In de tijd van Rutherford (tijdens de Engelse Burgeroorlog en de Schotse *Covenants*) werden de aanhangers van de radicale leer over het verzet vaak beschuldigd van het navolgen van "de geest van Buchanan". Rutherford verdedigde die geest theologisch in zijn werk *Lex Rex*⁵⁷ (hierover later meer), Na zijn terugkeer in Schotland (ca. 1560) sloot hij zich formeel aan bij de **Church of Scotland** (de Presbyterianen). Hij werd een bondgenoot van de hervormer **John Knox**. In 1567 werd hij zelfs gekozen tot Moderator van de General Assembly van de Schotse kerk, de hoogste positie die een leek kon bekleden.⁵⁸ Zijn christelijke overtuiging was de drijfveer achter zijn politieke werk: hij geloofde dat de Bijbel leerde dat koningen verantwoording schuldig waren aan God én aan het volk dat door God was ingesteld.

Het is een historische ironie dat Buchanan, de man die schreef dat koningen afgezet mochten worden, de leraar was van de koning die later het *Droit Divin* (het goddelijk recht van koningen) zou verdedigen. Buchanan probeerde James VI op te voeden tot een "constitutioneel vorst" die verantwoording schuldig was aan de wet en het volk. Zijn boek *De Jure Regni apud Scotos* (1579) was in feite een lesboek voor zijn leerling, waarin hij waarschuwde dat een tiran de doodstraf verdiende.⁵⁹ Buchanan was een **gereformeerd christen**. Zijn politieke radicalisme was geworteld in zijn Bijbeluitleg. Hij zag de strijd tegen de tiran als een geestelijke strijd voor de eer van God en de vrijheid van de gelovigen, hij onderhield daardoor nauwe contacten met de Franse protestanten (**Huguenoten**). Zijn werk gaf hen de juridische basis om zich te verzetten tegen de Franse kroon na de bloedige Sint-Bartholomeüsnacht.⁶⁰

De **Covenanters** zagen Buchanan als hun intellectuele vader. Zij vertaalden zijn onderwijs naar een strikt Bijbels-theologische verdediging van het verbond tussen God en het volk.⁶¹

Uiteindelijk vloeiden zijn ideeën via John Locke (1632-1704) de moderne tijd in⁶². Wie de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring leest, hoort de echo van de Schotse humanist die twee eeuwen daarvoor al stelde dat een volk het recht heeft om een tiran af te zetten.⁶³

Deze Schotse hervormer George Buchanan legde in 1579 de juridische bom onder de claim van de absolute monarchie. In zijn "De Jure Regni" (p. 43) stelt hij dat een tiran een "publieke vijand" is tegenover wie de normale burgerplichten niet gelden. Omdat de tiran de wet heeft verlaten, bevindt de gelovige zich in een staat van oorlog met hem. In die oorlog is het niet de waarheid, maar de bescherming van de onschuldige naaste die de hoogste wet vormt." Citaat:

⁵⁶ Macfarlane, I.D., *Buchanan*, Duckworth, London, 1981. Pag- 122-158.

⁵⁷ Coffey, John, *Politics, Religion and the British Revolutions: The Mind of Samuel Rutherford*, Cambridge University Press, 1997. Pag. 146-149.

⁵⁸ Mason, Roger A., *Kingship and the Commonwealth: Political Thought in Renaissance and Reformation Scotland*, Cambridge University Press, 1998. Pag. 165.

⁵⁹ Buchanan, George, *A Dialogue on the Law of Kingship among the Scots (De Jure Regni apud Scotos Dialogus)*, vertaald en geëdit door Roger A. Mason en Martin S. Smith, Ashgate, 2004. Pag. 64-65

⁶⁰ Salmon, J.H.M., *The French Religious Wars in English Political Thought*, Oxford University Press, 1959. Pag. 46-48.

⁶¹ Coffey, John, *Politics, Religion and the British Revolutions: The Mind of Samuel Rutherford*, Cambridge University Press, 1997. Pag. 146-149. (Analyseert hoe Rutherford in zijn boek *Lex Rex* voortbouwt op Buchanans stelling dat de koning ondergeschikt is aan de wet).

⁶² Laslett, Peter (Ed.), *John Locke: Two Treatises of Government*, Cambridge University Press, 1988. In de inleiding (Pag. 114-126) wordt de directe invloed van de protestantse verzetsliteratuur op Locke's denken besproken.

⁶³ Mason, Roger A., *Kingship and the Commonwealth: Political Thought in Renaissance and Reformation Scotland*, Cambridge University Press, 1998.

Pag. 212-214. (Mason toont hier aan dat Buchanans concept van de 'oorspronkelijke macht van het volk' de directe wegbereider was voor John Locke's *Two Treatises of Government*).

- ✓ "Want een tiran heeft geen rechtvaardige titel van heerschappij over een vrij volk, maar is een publieke vijand. [...] Tussen een koning en een tiran bestaat dit onderscheid: de koning regeert over bereidwillige onderdanen door de macht van de wet, maar de tiran heerst over onwilligen door louter geweld. Daarom is er tegenover een tiran geen sprake van de plichten die men aan een wettige vorst verschuldigd is, maar is men met hem in een staat van oorlog gewikkeld." ⁶⁴

Buchanan stelt dat een vorst die de wet overtreedt, zijn gezag verliest:

- ✓ "Ik meen dat de koning niet is aangesteld om de wet naar zijn eigen wil te buigen, maar dat de wet is gegeven om de wil van de koning in te tomen. Want wanneer de koning de wet verlaat, houdt hij op koning te zijn en begint hij een tiran te worden." ⁶⁵

Buchanan over de plicht tot gehoorzaamheid (en de grens daarvan):

- ✓ "Gehoorzaamheid is verschuldigd aan de magistraat zolang hij de dienaar van God is voor ons bestwil. Maar als hij het zwaard trekt tegen de onschuldigen, verliest hij de naam van magistraat en is hij slechts een rover aan wie men geen trouw verschuldigd is." ⁶⁶

Buchanan over de strafbaarheid van de tiran:

"Er is geen band van de samenleving zo heilig, die niet door een tiran wordt verscheurd. Daarom is er geen rechtvaardigheid die hem beschermt tegen de wraak van degenen die hij heeft onderdrukt. Hij die de wet van de mensheid heeft opgezegd, kan door de wet van de mensheid niet worden verdedigd." ⁶⁷

In *De Jure Regni apud Scotos* gebruikt George Buchanan de principes van **Spreuken 25:9** ("Ontdek het heimelijke van een ander niet") niet altijd door de tekst letterlijk bij hoofdstuk en vers te noemen (zoals moderne auteurs dat doen), maar door de juridische en morele logica van dit vers toe te passen op de relatie tussen de burger en de tiran.

- ✓ "Want als de Wijsheid ons beveelt de geheimen van onze Naaste niet te onthullen (*Spreuken 25.9*), hoeveel meer zijn wij dan gebonden tot zwijgen, wanneer de ontdekking van de waarheid leidt tot de ondergang van de onschuldigen? Tussen een burger en een tiran is er geen Samenleving van Rechtvaardigheid; daarom is een geheim voor Hem bewaren geen bedrog, maar een noodzakelijke bewaring van dat Geloof dat wij aan God en onze Naaste verschuldigd zijn." ⁶⁸

Buchanan over het recht van de tiran op de waarheid

Hier snijdt hij de kern van onderhavig onderzoek aan: heeft de overheid altijd recht op de feiten?

- ✓ "Niemand zou moeten denken dat de waarheid aan hem toekomt, die alle banden van de Humane Society heeft doorgesneden. Want wie het Geheim van zijn broer aan een tiran ontdekt, schendt de heilige band van liefdadigheid, om een tiran te dienen die zelf geen Waarheid acht. Het is een veel grotere zonde om een verrader van bloed te zijn dan om een verberger van Feiten genoemd te worden." ⁶⁹

⁶⁴ George Buchanan. *De Jure Regni apud Scotos Dialogus* (Dialoog over het recht van het koningschap bij de Schotten). Oorspronkelijke publicatie: 1579 (Edinburgh). Engelse vertaling door Philalethes (pseudoniem), Londen, 1689 (gebaseerd op de tekst van 1579). Pag. 43 (In de verhandeling over het onderscheid tussen koning en tiran).

⁶⁵ *De Jure Regni*, Pag. 18 (Editie 1689).

⁶⁶ *De Jure Regni*, Pag. 31

⁶⁷ *De Jure Regni*, Pag. 57

⁶⁸ *De Jure Regni*, Pag. 64-65

⁶⁹ *De Jure Regni*, Pag. 45

6.7 John Knox (ca. 1514–1572),

Knox was de vurige leider van de Schotse Reformatie en een tijdgenoot van Buchanan, was wellicht de meest directe voorvechter van het recht op verzet. Waar Buchanan de juridische dialoog zocht, ging Knox de directe confrontatie aan met de machthebbers (zoals Mary, Queen of Scots).

Het meest kernachtige uitspraak van Knox wat betoogd dat de gehoorzaamheid aan de overheid eindigt waar de gehoorzaamheid aan God wordt geschaad, komt uit zijn beroemde debat met koningin Mary in 1561. Citaat:

- ✓ "Indien vorsten hun grenzen overschrijden, Madam, en handelen tegen de geboden van God, dan zijn zij niet schuldig aan meer gehoorzaamheid dan degenen die door God zijn aangesteld om de onschuldigen te beschermen. Want als een vader door waanzin zijn eigen kinderen wil vermoorden, dan is het geen ongehoorzaamheid, maar een plicht van de kinderen om zijn handen te binden. Zo is het ook met vorsten die de kinderen van God willen verslinden." ⁷⁰

6.8 Samuel Rutherford (1600 -1661)

Hoewel ze elkaar nooit hebben ontmoet, was de bekende puritein Samuel Rutherford de belangrijkste intellectuele erfgenaam van Buchanan. Je kunt het zo zien: Buchanan legde het fundament, en Rutherford bouwde daar in zijn meesterwerk *Lex, Rex* (1644) het volledige theoretische bouwwerk op. Rutherford schrijft in zijn boek *Lex rex* dan ook :

- ✓ "De natuurwet leert ons onszelf te verdedigen en de onschuldigen te redden uit de hand van de onderdrukker. (...) De vroedvrouwen van Egypte waren, door de mannelijke kinderen te redden, gehoorzamer aan God dan wanneer ze het bloedige bevel van de koning hadden gehoorzaamd." ⁷¹

Dit andere taal dan die van Calvijn, de geschiedenis van Samuel Rutherford laat zien dat de vraag naar de "waarheid" vaak een politiek strijdperk is. Rutherford werd in september 1660 uit zijn ambt gezet als rector en professor aan St. Mary's College in St Andrews en als predikant van de stad. De reden was zijn boek *Lex Rex*, dat door de autoriteiten van koning Karel II werd bestempeld als hoogverraad. Rutherford stelde dat de wet (*Lex*) boven de koning (*Rex*) staat. Wanneer een koning de wet van God en de natuurlijke orde van barmhartigheid schendt, verliest hij zijn goddelijke autoriteit. Op dat moment handelt de koning niet meer als "Gods dienaar", maar als een rover, Citaat:

- ✓ "Een tiran is een redeloos wezen; hij is een macht die tegen de natuur ingaat. Daarom is het niet meer tegen de wil van God om een tiran te weerstaan, dan het tegen Zijn wil is om een wilde beer of een wolf te weerstaan die de schapen aanvalt." ⁷²

Rutherford: "*The King is under the Law, because the Law makes the King.*"

Als de koning de wet (het beschermen van leven) breekt, verbreekt hij het ambt en daarmee zijn recht op de waarheid van de onderdaan.

Deze politieke visie heeft directe gevolgen voor onze waarheidsplicht: Als een machthebber zich ontpopt als een tiran (door onschuldigen te vervolgen), verbreekt hij het morele verbond met zijn onderdanen, citaat:

- ✓ "Zelfbehoud is een natuurrecht dat geen enkele koning kan afnemen. Het is beter dat er geen koning is, dan dat er geen volk is. Het volk is er niet voor de koning, maar de koning is er voor het volk" ⁷³

⁷⁰ John Knox. *The History of the Reformation in Scotland*. Het Eerste Debat met Koningin Mary Stuart in Holyrood Palace (1561). Editie: William Croft Dickinson. 1949. Deel II, Pag. 15.

⁷¹ Samuel Rutherford, *Lex Rex*, Question 24: "What power has the king in relation to the laws?". Pag.114 (Editie 1843/1982).

⁷² Rutherford, S. (1644/1982). *Lex, Rex, or The Law and the Prince*. Harrisonburg, VA: Sprinkle Publications (of Edinburgh: Ogle). Question 28.

⁷³ *Lex Rex*, Question 25.

Rutherford betoogde dat een tiran die het zwaard trekt tegen de onschuldige, zijn recht op een waarachtig antwoord van de gelovige verspeelt. De onderdaan is de "waarheid" verschuldigd aan God en de naaste, niet aan een "rover" die de waarheid misbruikt om te moorden, citaat:

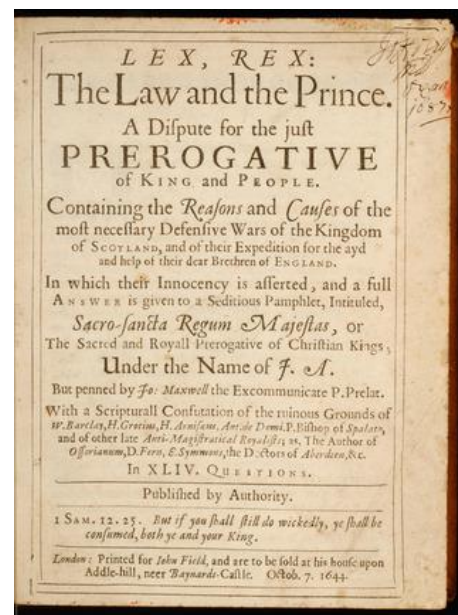
- ✓ "Een tiran, die in een staat van oorlog verkeert met zijn volk, heeft niet meer recht op de trouw of de waarheid van zijn onderdanen dan een rover die op de snelweg een reiziger overvalt. Want de tiran, die de wet van de natuur en van God vertrapt, heeft zichzelf buiten de rechtsorde geplaatst; hij is geen koning meer, maar een rover in een harnas." ⁷⁴

Rutherford verkoos de verbranding van zijn boeken en de dreiging van de galg boven het verraden van dit principe. Zijn afzetting in St Andrews herinnert ons eraan dat het beschermen van de naaste (desnoods door misleiding van de tiran) een daad van de hoogste trouw aan de Koning der koningen is. Het principe dat een christen uiteindelijk alleen verantwoording verschuldigd is aan de allerhoogste Rechter, werd door Rutherford tot in de dood toe vastgehouden. Zijn reactie op de laatste poging van de aardse macht om hem te knechten, is legendarisch geworden

- ✓ "Ik heb een dagvaarding van een hogere Rechter en rechtbank, en ik moet die eerste oproeping beantwoorden; en voordat jullie dag aanbreekt, zal ik zijn waar weinig koningen en grote lieden komen." ⁷⁵

Hiermee onderstreepte Rutherford dat de macht van mensen eindig is, maar de barmhartigheid en gerechtigheid van God eeuwig.

Bron afbeelding ⁷⁶

6.9 John Locke (1632-1704)

J. Locke was een overtuigd Christen. Hij groeide op in een Puriteins gezin en bleef zijn hele leven lid van de Church of England. Zijn politieke filosofie is niet los te zien van zijn geloof in God als de Schepper en Eigenaar van de mens. Locke leefde in de turbulente tijd van de Glorious Revolution (1688). Waar Buchanan nog schreef vanuit een directe religieuze context, systematiseerde Locke het recht op verzet in zijn beroemde werk Two Treatises of Government (1689).

John Locke:

- ✓ "Overall waar de wet eindigt, begint tirannie... en wie als gezagsdrager de macht overschrijdt die hem door de wet is gegeven, en gebruikmaakt van de kracht waarover hij beschikt om de onderdaan datgene op te leggen wat de wet niet toestaat, houdt op een overheid te zijn; en

⁷⁴ Vrij vertaald naar de kern van zijn argument in Question 24 (Lex Rex): "Whether the king has any royal power... over the people, but what is given him by the people"

⁷⁵ Geciteerd in: A.A. Bonar, Letters of Samuel Rutherford, p. 28

⁷⁶ <https://m.media-amazon.com/images/S/compressed.photo.goodreads.com/books/1340815494i/401201.jpg>

aangezien hij handelt zonder gezag, mag hij worden tegengewerkt, net zoals ieder ander die met geweld inbreuk maakt op het recht van een ander." ⁷⁷

Wat Locke uniek maakte, was zijn vermogen om de radicale Bijbelse argumenten (zoals die van **George Buchanan** en de **Hugenoten**) te vertalen naar een logisch, universeel politiek systeem. Hij verbond de theologie (God als Schepper) met de rede (natuurwet). ⁷⁸

Zijn belangrijkste politieke werk, de *Two Treatises of Government*, publiceerde hij in 1689 anoniem, kort nadat Willem III van Oranje de troon had bestegen. (de Glorious Revolution) Locke was zo voorzichtig dat hij zelfs in zijn testament pas toegaf de auteur te zijn. De publicatie was bedoeld om de troonsbestijging van Willem III rechtmatig te verklaren. ⁷⁹ In het voorwoord van de *Two Treatises* (1689) verklaart hij dat:

- ✓ *"Om de troon van onze grote hersteller, onze huidige Koning Willem, te vestigen; om zijn aanspraak te rechtvaardigen door de toestemming van het volk."* ⁸⁰

Thomas Jefferson, de schrijver van de Amerikaanse **Onafhankelijkheidsverklaring (1776)**, was een enorme bewonderaar van Locke. De beroemde woorden *"Life, Liberty and the pursuit of Happiness"* zijn een directe bewerking van Locke's drie natuurlijke rechten. Zonder Locke zou de Verenigde Staten er waarschijnlijk nooit zo hebben uitgezien. ⁸¹

6.9.1 Van Buchanan naar de Constitution: De erfenis van het verzet.

De invloed van denkers als Buchanan Samuel Rutherford, John Locke en de auteurs van de *Vindiciae Contra Tyrannos* reikt veel verder dan de 17e eeuw. ⁸² Hun argument dat een overheid haar recht op gehoorzaamheid verliest zodra zij de natuurlijke rechten van de burger vertrappt, vormde de directe filosofische inspiratie voor de Amerikaanse Bill of Rights. ⁸³

Het Tweede Amendement van de Amerikaanse grondwet (het recht op het bezitten van wapens) wordt vandaag de dag vaak gereduceerd tot een politiek debat over veiligheid. Historisch gezien is het echter de juridische verankering van Rutherfords principe van zelfverdediging tegen tirannie. De 'Founding Fathers' (zoals Thomas Jefferson en James Madison) waren diepgaand beïnvloed door de Schotse presbyterianen die stelden dat:

- a) De macht bij God en het volk ligt, en slechts gedelegeerd is aan de overheid.
- b) De burger de plicht heeft om de onschuldige naaste te beschermen tegen de 'wolf' (de tiran). ⁸⁴

De volledige tekst van dit 2^e amendement luidt (vrij vertaald):

- ✓ *"Omdat een goed geregelde militia noodzakelijk is voor de veiligheid van een vrije staat, zal*

⁷⁷ John Locke. *Two Treatises of Government*, Editie: Laslett, P. (Ed.), *Locke*: Cambridge University Press, 1988, Pag. 400.

⁷⁸ Zuckert, Michael P., *Natural Rights and the New Republicanism*, Princeton University Press, 1994. Pag. 187-200.

⁷⁹ Laslett, Peter (Ed.), *Locke: Two Treatises of Government*, Cambridge University Press, Student Edition, 1988. Pag. 45-47

⁸⁰ Laslett, Peter (Ed.), *Locke: Two Treatises of Government*, Cambridge University Press, Student Edition, 1988. Pag. 137

⁸¹ Arneil, Barbara, *John Locke and America: The Defence of English Colonialism*, Oxford University Press, 1996. Pag. 2-20

⁸² M. van Gelderen, *The Political Thought of the Dutch Revolt 1555-1590* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992), Pag. 268.

⁸³ A.M. Baldwin, *The New England Clergy and the American Revolution* (Durham: Duke University Press, 1928), Pag. 12-15.

⁸⁴ S.P. Halbrook, *That Every Man Be Armed: The Evolution of a Constitutional Right* (Oakland: Independent Institute, 1994), Pag. 54-58.

het recht van het volk om wapens te bezitten en te dragen niet worden geschonden."

Dit amendement is op 15 december 1791 officieel ingevoerd

Het werd ingevoerd als onderdeel van de **Bill of Rights**, de eerste tien amendementen op de Amerikaanse grondwet, die bedoeld waren om de individuele vrijheden van burgers te beschermen tegen de macht van de centrale overheid.

In deze studie ligt het accent op **het Bijbelse bewijs** dat het veelmeer een plicht is, dan een "toelating" om een tiran te misleiden (de "noodleugen" of de list) om onschuldigen te beschermen.

Het Tweede Amendement is in feite de fysieke keerzijde van diezelfde medaille. Waar de vroedvrouwen de Farao misleidden met woorden om leven te sparen, stelt de Amerikaanse grondwet dat de burger ook de fysieke middelen moet hebben om diezelfde vrijheid van geweten te verdedigen.

Het Tweede Amendement getuigt van het diepe wantrouwen tegenover de absolute macht van de staat, een wantrouwen dat geworteld is in de Bijbelse geschiedenis. Het is waar: de overheid is een "ordinantie Gods" net zoals het ouderschap over de kinderen en ouderlingschap in de Gemeente, Maar die ordinantie Gods staat niet los van de functieomschrijving die Paulus beschrijft in Rom.13 als de overheid daaraan niet voldoet kan zijn onmogelijk als een ordinatie Gods gezien worden

 Romeinen 13:2 Alzo dat die zich tegen de macht stelt, de ordinantie van God wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen.

*3 Want de oversten zijn **niet tot een vreze den goeden werken**, maar den kwaden. Wilt gij nu de macht niet vrezen, **doe het goede, en gij zult lof van haar hebben;***

*4 Want zij is Gods dienares, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet, zo vrees; want zij draagt het zwaard niet te vergeefs; want zij is Gods dienares, een wreekster **tot straf dengene, die kwaad doet.***

Een instituut die het goede kwaad noemt en het kwade goed, en de kwade beschermt en de goede vervolgt kan nooit als de voldoen aan de bedoeling "ordinantie van God" aangemerkt worden, en dus moet deze ordinantie dan hersteld worden naar hoe ze wel bedoeld is.

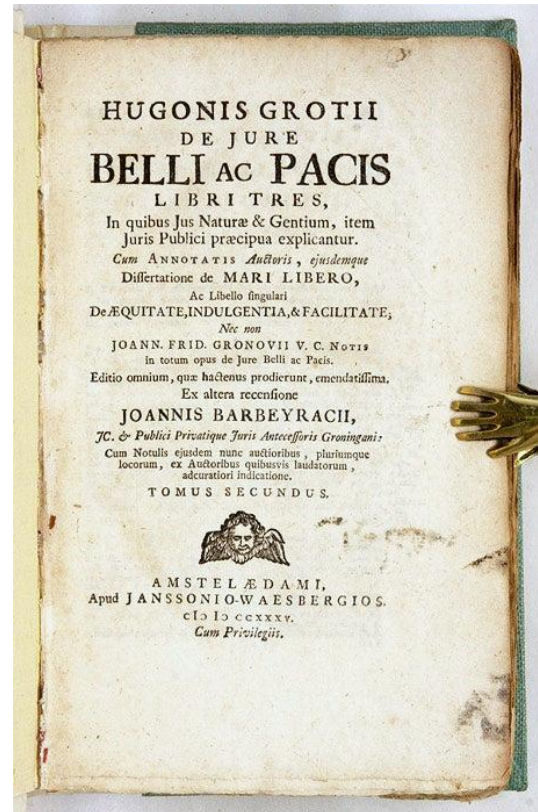
Het Tweede Amendement herinnert ons dus eraan dat de menselijke overheid nooit **de uiteindelijke eigenaar van ons geweten, ons leven of onze waarheid is.**

Net zoals de list van de vroedvrouwen een barrière was tegen de moordlust van de Farao, is dit recht die ook een plicht is, een barrière tegen elke overheid die zich boven de Wet van God stelt.

6.10 Hugo de Groot (1583-1645)

Ook Hugo de Groot, de vader van ons internationaal recht en een vurig verdediger van het christelijk geloof, erkende dat de waarheidsplicht begrensd is door de rechtvaardigheid. Zijn stelling dat men de waarheid mag onthouden aan wie er geen recht op heeft, bevrijdt de christen van de valse schuldgevoelens wanneer hij een vervolger de weg verspert, hij schrijft letterlijk in zijn werk *“De Iure Belli ac Pacis”* (Over het recht van oorlog en vrede) het boek uit 1625 wat beschouwd wordt als het fundament van het moderne internationale recht, over het recht op informatie:

- ✓ "Men spreekt geen leugen wanneer men de waarheid onthoudt aan hen die geen recht hebben op de waarheid." ⁸⁵
- ✓ "Want om een leugen te laten bestaan, is vereist dat de gesproken woorden strijdig zijn met het recht van degene tot wie men spreekt. Maar wie kan zeggen dat een tiran, of iemand die onschuldigen wil doden, enig recht heeft op de waarheid? Wanneer men dus de waarheid verbergt of een onwaarheid spreekt om een onschuldige te redden, schendt men geen recht, want de vrager had geen recht op die informatie. Het is daarom geen leugen, maar een rechtvaardige verdediging met woorden." ⁸⁶

Bron afbeelding ⁸⁷

6.11 Petrus Martyr Vermigli (1499–1562)

Vermigli werd geboren in Florence, Italië. Hij was aanvankelijk een hooggeplaatste monnik en abt in de Rooms-Katholieke Kerk. Hij was een geleerde in het Latijn, Grieks en Hebreeuws. Door het bestuderen van de Bijbel en de geschriften van de Reformatoren kwam hij tot de overtuiging dat de leer van de Reformatie Bijbels juist was. In 1542 moest hij Italië ontvluchten voor de Inquisitie, omdat zijn overtuigingen hem in levensgevaar brachten, hij werd vooraanstaande gereformeerde theoloog die grote invloed had op zowel de Engelse reformatie, als op het Europese vasteland. De Inquisitie gebruikte geraffineerde verhoren om gelovigen te dwingen hun vrienden te verraden. Vermigli onderbouwde theologisch waarom de gelovige in zulke gevallen de waarheid mocht onthouden aan de vervolger, en schreef daardoor ook over de ethiek van de "noodleugen" in zijn commentaren op de Bijbel. In zijn commentaar op het boek *Richteren* (over de list van Ehdud) en later in zijn *Loci Communes* (een verzameling van theologische kernpunten), schrijft hij over de verplichting van de waarheid, vertaald uit het Latijn:

- ✓ "Een leugen is een valse betekening van een woord, geuit met de bedoeling om te bedriegen. Maar we moeten hierbij een cruciaal onderscheid maken: **niet elke verhulling van de waarheid is een leugen**. Want men is de waarheid niet verschuldigd aan hen die haar

⁸⁵ Hugo de Groot, *De Iure Belli ac Pacis*, Boek III, Hoofdstuk 1

⁸⁶ Hugo de Groot (Grotius). *De Iure Belli ac Pacis libri tres*. Boek III, Hoofdstuk 1 (Over wat toegestaan is in de oorlog). Paragraaf XI en XII (Over de definitie van de leugen). Pag. 612 (In de standaardeditie van 1625 / editie Molhuysen).

⁸⁷ <https://www.abebooks.de/Jure-Iure-Belli-Pacis-Libri-Tres/19216774277/bd>

onrechtmatig opeisen, of aan hen die haar zouden misbruiken tot de ondergang van de onschuldigen. Daarom is een woord dat gesproken wordt om het leven te redden of om de goddeloze in zijn woede te stuiten, geen zonde tegen de waarheid, maar een plicht van de naastenliefde.”⁸⁸

- ✓ “De waarheid is een heilige zaak, maar zij moet de liefde dienen. Wanneer een tiran vraagt naar de verblijfplaats van een onschuldige, **dan vraagt hij naar iets dat hem niet toebehoort. In zo’n geval is het geen leugen om de vrager te misleiden**, maar een rechtvaardige verdediging van het leven. Want de waarheid die tot moord leidt, is voor God geen waarheid, maar verraad.”⁸⁹

In tijden van vervolging is “feitelijke waarheid” aan een goddeloze overheid vaak niets anders dan **verraad**. Wie de waarheid van God boven alles eert, zal weigeren een “getuige tot geweld” te zijn (Exodus 23:1).

6.12 Theodore Beza (1519–1605)

Beza was de opvolger van Calvijn in Genève en de rector van de Academie van Lausanne (waar de studenten van Lyon studeerden). Hij schreef het invloedrijke werk *De Jure Magistratum* (Over het recht van de overheid).

- ✓ “De overheid is ingesteld voor de veiligheid van de goeden, niet voor de bescherming van de bozen. Zodra zij de wapens keert tegen de vromen, is zij geen magistraat meer, maar een rover. Aan een rover is men geen rekenschap van zijn naaste verschuldigd. Wie zijn mond sluit voor de inquisiteur, opent zijn hart voor God.”⁹⁰

Terwijl Calvijn de fundamenteën van de leer legde, moest Beza antwoord geven op de vraag: *hoe blijven we trouw aan God als de overheid ons letterlijk uitroeit?*

Calvijn zag een slechte overheid nog steeds als een oordeel van God waar de gelovige onder moest buigen (met uitzondering van geboden die direct tegen Gods eer ingingen).

Beza trok een scherpere juridische grens. In “*De Jure Magistratum*” stelt hij dat een overheid die de natuurwet en de veiligheid van haar burgers vertrapt, haar ambtelijke status verliest.

“*Aan een rover is men geen rekenschap van zijn naaste verschuldigd.*” Door de tiran een “rover” te noemen, ontnemt Beza hem het morele recht op de waarheid. Een rover heeft geen recht op informatie die hij zal misbruiken voor moord.

De brute moord op duizenden gelovigen in Parijs bekend als “De Sint-Bartholomeüsnacht” of “bloedbruiloft” (1572) bewees voor Beza dat de Franse overheid niet langer een “dienaar van God” was, maar een instrument van de antichrist. Beza begreep dat een starre waarheidsplicht in deze context gelijkstond aan **medeplichtigheid aan moord**. Beza: “*Wie zijn mond sluit voor de inquisiteur, opent zijn hart voor God*”⁹¹

6.13 Martin Bucer (1491–1551)

Martin Bucer onderwees m.b.t. het onderhavige onderzoek anders dan zijn leerling Johannes Calvijn tijdens diens verblijf in Straatsburg (1538–1541). Het verschil tussen Bucer en Calvijn is geworteld in hun karakter, hun theologische methode en de context waarin zij werkten.

⁸⁸ Petrus Martyr Vermigli, *Loci Communes*, Classis 2, Caput 13, paragraaf 10-12.

⁸⁹ *Loci Communes* (1576), Deel II, Hoofdstuk over de 'Leugen en de Waarheid'.

⁹⁰ Theodore Beza (Théodore de Bèze) *De Jure Magistratum in Subditos*

⁹¹ Theodore Beza *De Jure Magistratum in Subditos* (Over het recht van magistraten over hun onderdanen) Pag. 38-40 (Editie Lyon/Genève).

Bucer was in de eerste plaats een pastor en diplomaat. Hij werkte in Straatsburg, een grensstad die overstroomde van de vluchtelingen. Hij zag de angst en het bloed van nabij. Voor Bucer was theologie een instrument om de naaste te dienen in een gebroken werkelijkheid. Calvijn daarentegen was een jurist en systematicus. Hij zocht naar universele regels die altijd en overal geldig waren. Hij vreesde dat als je één uitzondering op de waarheidsplicht zou toestaan, de hele morele orde zou instorten. Bucer vond dat een te starre houding ("summum ius, summa iniuria" het hoogste recht is het hoogste onrecht).

Bucer legt in zijn commentaar op de Romeinenbrief een sterke nadruk op de christelijke **prudentia** (voorzichtigheid/wijsheid). Bucers visie: De slang gebruikt list om te overleven. Jezus gebiedt ons die list over te nemen om het goede te beschermen "voorzichtig als de slangen" (Matth. 10:16) List is volgens Bucer moreel neutraal; **het hangt af van het doel**. Is het doel het redden van een broeder? Dan is de list een instrument van de liefde. Calvijn was daarentegen extreem voorzichtig met deze tekst. Hij waarschuwde dat de voorzichtigheid van de slang nooit ten koste mag gaan van de oprechtheid van de duif. Citaat:

- ✓ "Christus heeft ons geleerd voorzichtig te zijn als slangen en oprecht als duiven. De voorzichtigheid van de slang gebiedt ons om de toegang tot het bloed van de broeders te blokkeren. Als de wereld dit een leugen noemt, laat haar dan begaan; God noemt het de trouw van een bewaker." ⁹²

Voor Calvijn betekende oprechtheid bijna altijd: de feitelijke waarheid spreken, ongeacht de gevolgen. Bucer redeneert daarbij ook vanuit de relatie: ik ben de wachter van mijn broeder, als de moordenaar komt, is mijn primaire plicht niet "informatie verstrekken", maar "de toegang blokkeren". De taal (de woorden die ik spreek) is een middel om die blokkade op te werpen. Voor Bucer is de "leugen" tegen de moordenaar in feite de "**waarheid van de bewaker**": het bevestigt de trouw aan God en de naaste. Bucer begreep dat God ons niet heeft geroepen om boekhouders van feiten te zijn, maar beschermers van het leven. Zijn beroep op de voorzichtigheid van de slang (Matth. 10:16) rechtvaardigt de heilige list als een noodzakelijk schild tegen de bloeddorst van de wereld.

6.14 Dietrich Bonhoeffer.

De lutherse theoloog en verzetsheld Dietrich Bonhoeffer (1906 – 1945) die zelf voor de onmogelijke keuzes van het verzet stond, doorzag eveneens de valstrik van het wetticisme. Hij begreep dat een feitelijk juist antwoord aan een moordenaar in wezen de grootste leugen is die een mens kan uitspreken, omdat het de goddelijke orde van bescherming en liefde verraadt. In zijn essay "Wat betekent: de waarheid spreken?" (geschreven vanuit de gevangenis tijdens de Tweede Wereldoorlog) schrijft hij:

- ✓ "Een 'waarheid' die tegenover de werkelijkheid cynisch is, is slechts in schijn waarheid. (...) De vraag van de moordenaar is een inbreuk op de waarheid; hem antwoorden met de feitelijke waarheid zou betekenen dat men de waarheid zelf verraadt. De feitelijke juistheid van het antwoord maakt het nog niet tot een waarachtig antwoord." ⁹³
- ✓ "Wie meent de waarheid te spreken door de moordenaar de weg naar zijn slachtoffer te

⁹² M. Bucer. *Metaphrasis et Enarratio in Epistolam ad Romanos* (Commentaar op de Romeinenbrief).

⁹³ Dietrich Bonhoeffer, *Ethiek* (vertaald door dr. G.W. Marchal) Boekencentrum, Zoetermeer (heruitgave 2012) "Wat betekent: de waarheid spreken?" (in de bijlagen/opstellen achterin het boek). Pag. 357 (het argument over de cynische waarheid en de moordenaar begint op pagina 355 en loopt door tot 359).

wijzen, spreekt in werkelijkheid de diepste onwaarheid uit." ⁹⁴

- ✓ "De waarheidsliefde van de christen heeft niets gemeen met de houding **van de vrome verslaggever** [fromme Berichterstatter], die meent aan de waarheid voldaan te hebben wanneer hij de feiten maar getrouw weergeeft, ongeacht of hij daarmee de naaste aan de moordenaar overlevert of de vrede verstoort." ⁹⁵

Bonhoeffer werd op 5 april 1943 gearresteerd door de Gestapo terwijl hij op zijn zolderkamer werkte aan het manuscript van zijn Ethiek. Toen Bonhoeffer in de militaire gevangenis Tegel in Berlijn gevangen zat, paste hij zijn eigen theorie in de praktijk toe. Hij hield de "feitelijke waarheid" over de moordaanslag op Hitler verborgen voor de rechercheurs (de "moordenaars" uit zijn voorbeeld). Volgens zijn eigen theorie was hij aan deze onrechtvaardige ondervragers niet de feitelijke waarheid verschuldigd, omdat zij de waarheid zouden misbruiken om het kwaad te dienen. Dit maakt zijn hoofdstuk over de waarheid/leugen in de Ethiek tot een van de meest indrukwekkende teksten uit de twintigste-eeuwse theologie: het is niet geschreven vanuit een ivoren toren, maar tussen gevangensmuren, oog in oog met de Gestapo.

Bron afbeelding ⁹⁶

De gedachte dat men door simpelweg "de feitelijke waarheid" te spreken altijd onschuldig blijft, wordt door Bonhoeffer krachtig weersproken. Hij stelde onomwonden:

- 📖 "Zwijgen in het aangezicht van het kwaad is zelf kwaad: God zal ons niet onschuldig houden. Niet spreken is spreken. Niet handelen is handelen." ⁹⁷

Voor Bonhoeffer was de zogenaamde vroomheid van degenen die hun handen in onschuld wassen terwijl anderen werden weggevoerd, een vorm van medeplichtigheid. In de context van de "noodleugen" betekent dit: wie de schuilplaats van een onschuldige aan de tiran verradt onder het mom van "niet mogen liegen", spreekt in feite een doodvonnis uit. De stilte of de feitelijke juistheid wordt hier een werktuig van het kwaad. Citaat:

- ✓ "Een kind in de klas wordt door de leraar gevraagd of het waar is dat zijn vader dikwijls dronken thuiskomt. Het is waar, maar het kind ontkent het. De vraag van de leraar was een inbreuk op de geheimen van het gezin, waaraan het kind gebonden blijft. Het gezin heeft een eigen wet en een eigen recht tegenover de nieuwsgierigheid van de wereld. [...] Het antwoord van het kind is weliswaar een formele onwaarheid, maar het brengt daarmee de waarheid tot uitdrukking, dat het gezin een instelling is die door de leraar niet aangetast mag worden." ⁹⁸

De Christelijke Godsvreze met een goed geweten zonder te buigen voor satans listen welke Bonhoeffer in zijn geschriften bepleitte, bleef hij trouw tot aan de galg. De kamparts van Flossenbürg Hermann Fischer-Hüllstrung, welke getuige was van zijn laatste momenten, schreef tien jaar later over de indruk die de stervende predikant op hem maakte:

- ✓ "Tijdens de morgen van de betreffende dag, om ongeveer 5 of 6 uur, werden de gevangenen (...) uit hun cellen gehaald en werd hun het vonnis voorgelezen van de krijgsraad. Door de half geopende deur van een kamer in de barak zag ik dat, voor hij de gevangenskleding moest uittrekken, Bonhoeffer neerknielde voor een innig gebed tot God... Ook op de plaats van de

⁹⁴ Dietrich Bonhoeffer, Ethiek, Pag. 358

⁹⁵ Idem. Pag. 358

⁹⁶ <https://glaube-verbindet.gustav-adolf-werk.de/2012/04/erinnerung-dietrich-bonhoeffer/>

⁹⁷ D. Bonhoeffer "Verzet en Overgave" (2013), p. 11-13.

⁹⁸ Dietrich Bonhoeffer "Ethiek" Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer (tegenwoordig onderdeel van KokBoekencentrum) 2012 (6e druk) *Wat betekent: de waarheid spreken?* Pag. 374.

terechtstelling bad hij nog kort en besteeg toen moedig en beheerst de trap naar de galg. De dood volgde na enkele seconden. Ik heb in mijn 50-jarige praktijk als arts zelden iemand zo vol overgave aan God zien sterven.”⁹⁹

6.15 Corrie ten Boom:

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden Corrie ten Boom en haar familie verraden en door de Gestapo (SD) opgepakt. Tijdens de verhoren probeerde de ondervrager haar via “social engineering” (intimidatie gemengd met een beroep op haar christelijke eerlijkheid) te dwingen de namen van andere verzetsmensen te noemen. In haar boek *De Schuilplaats* beschrijft zij de confrontatie met de officier die haar probeerde te "hacken" door in te spelen op haar geloof:

- ✓ "De luitenant boog zich naar voren. 'Nu, juffrouw Ten Boom, ik zal u eens wat zeggen. Ik geloof u. Ik geloof dat u inderdaad niet weet waar die mensen nu zijn. Maar u hebt ze in uw huis gehad, nietwaar? En u weet wie hen gebracht hebben. Namen, juffrouw Ten Boom! Geef me namen en adressen!'

Ik zweeg.

'U bent een christen, hebt u me verteld. U wilt de waarheid spreken, is het niet?'

'De waarheid, luitenant,' zei ik, 'is dat ik mijn naaste moet liefhebben als mezelf. Zou ik mijn naasten dan in uw handen moeten leveren?'

Hij staaarde me aan. 'Is dat de waarheid die u in uw Bijbel vindt?'

'Dat is de weg die God ons wijst,' antwoordde ik."¹⁰⁰

Corrie doorzag dat de officier de "waarheid" van God wilde misbruiken om de onschuldige te vernietigen (social engineering). In plaats van te zwichten voor deze "vrome valstrik", gebruikte zij een tegen-tactiek die haar hart bewaarde:

Net zoals Corrie ten Boom weigerde de 'feiten' aan de luitenant te geven, onderbouwde Dietrich Bonhoeffer dat de waarheid niet een instrument van verraad mag zijn. De leraar die de privacy van het kind 'hackt', of de luitenant die de veiligheid van de naaste 'social engineert', hebben geen recht op de feiten. Het kind dat 'nee' zegt om zijn vader te beschermen, spreekt in de ogen van God de waarheid van de loyaliteit

6.16 De weging in Psalm 15:

- a) Hij doet zijn metgezellen **geen kwaad** (vers 3).
- b) Hij neemt **geen smaadrede** op tegen zijn naaste (vers 3).
- c) Hij **veracht de verwerpene** (de goddeloze vervolger) en **eert de Godvrezende** (vers 4).
- d) Hij neemt **geen geschenk** aan tegen de onschuldige (vers 5).

De angst om een onwaarheid te spreken tegen een moordenaar, waardoor die moordenaar zijn slag kan slaan, is geen heiligheid maar lafheid.

Het is een offeren van de naaste op het altaar van de eigen schone handen.

Misleid de goddeloze wanneer hij onschuldig bloed zoekt. Daarmee stelt u uw hand niet bij hem en

⁹⁹ Zimmermann, W. D., & Smith, R. G. (Red.). (1966). I Knew Dietrich Bonhoeffer. London: Collins, Pag. 232.

¹⁰⁰ Corrie ten Boom *De Schuilplaats*, Gideon. Hoofdstuk 11: "De Luitenant"

blijft u trouw aan de "Koninklijke wet" van de liefde.

Exodus 23:1

“stelt uw hand niet bij den goddeloze, om een getuige tot geweld te zijn”

We noemen dit *“een getuige tot geweld te zijn”* ook wel: iemand verraden,

Daarom: misleid de Goddelozen, om de onschuldige te beschermen/goed te doen, juist in de laatste dagen is het gevaar van verraad groter dan ooit, ook onder die Godzalige broeders en zusters lijken:

📖 2 Timótheüs 3:1 *En weet dit, dat **in de laatste dagen** ontstaan zullen **zware tijden**.*
2 *Want de mensen zullen zijn liefhebbers van zichzelf, geldgierig, laatdunkend, hovaardig, lasteraars, den ouderen ongehoorzaam, ondankbaar, onheilig.*
3 *Zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijk, achterklappers, onmatig, wreed, zonder liefde tot de goeden,*
4 **Verraders**, *roekeloos, opgeblazen, meer liefhebbers der wellusten dan liefhebbers Gods;*
5 *Hebbende een gedaante van godzaligheid, maar die de kracht derzelve verloochend hebben.*
Heb ook een afkeer van deze.

Daarom is zelfonderzoek en gebed zo belangrijk, immers *“die meent te staan, zie toe, dat hij niet valle”* (1 Kor. 10:12)

7.0 Voorbeelden van gebeden in tijden van vervolging;

Om hulp van God om de waarheid m.b.t. de naaste broeder en zuster niet te verraden.

In de isolatie van de verhoorkamer en onder de dreiging van geweld vervaagt de grens tussen theorie en praktijk. Voor de vervolgte christen is de misleiding van de vijand of het bewaren van het geheim geen rationele keuze, maar een geestelijke overlevingsstrijd. De volgende gebeden laten zien dat de trouw aan de naaste begint op de knieën. Het zijn smeekbeden om Gods genade dat God *“de deuren van de mond behoed”*

Psalm 141 berijmt vers 3:

- ✓ *Zet, HEER, een wacht voor mijne lippen;*
Behoed de deuren van mijn mond,
Opdat ik mij, tot genen stond,
iets onbedachtzaams laat' ontglippen

7.1 Christenen in Carthago 180 n.Chr.

M.b.t. de eerste eeuwen van de christelijke kerk (de tijd van de Romeinse vervolgingen) is er een zeer aangrijpend en letterlijk verslag te vinden in de *“Acta Martyrum Scillitanorum”* (vertaald: “handelingen van de Martelaren van Scillium”) een historie uit 180 n.Chr..

Dit is een van de oudste, authentieke verslagen van een Christelijk verhoor door de Romeinse overheid. Tijdens dit verhoor in Carthago probeerde de proconsul Saturninus de christenen te dwingen de namen van hun leiders en de inhoud van hun "geheime kisten" (de Bijbelboeken) te onthullen. Speratus was de woordvoerder van de groep. In plaats van in te gaan op de manipulaties van de proconsul, die hen probeerde te verleiden met genade in ruil voor informatie, bad hij kort en weigerde hij elke vorm van verraad. De letterlijke tekst van het gebed (vertaald uit het Latijn):

- ✓ "Heere God, Koning van alle eeuwen, wij danken U dat U onze monden bewaard hebt in dit uur van beproeving. Wij smeken U: laat geen enkel woord van verraad over onze lippen komen. Verzegel onze harten voor de eisen van de wereld en open ze alleen voor Uw Waarheid. Laat de namen van onze broeders geschreven staan in Uw Boek des Levens, maar wis ze uit het geheugen van degenen die hen zoeken te doden. Amen." ¹⁰¹

7.2 Waldenzen. 15^e-17^e eeuw.

Dit volgende gebed komt van de Waldenzen, een van de oudste vervolgte christelijke groepen in Europa (die later opgingen in de Reformatie). Zij leefden in de valleien van de Alpen en moesten hun geloofsgenoten voortdurend beschermen tegen de legers die hen zochten.

- ✓ "O Heere, God van onze vaders, U die de wolkkolom voor de Israëlieten stelde om hen te verbergen voor hun vervolgers, wees ook nu onze schaduw. Wij bidden U: leg een slot op onze lippen en een nevel voor de geest van de ondervrager. Laat onze woorden voor hen als een gesloten boek zijn, maar voor de onschuldige een veilige haven. Geef ons de genade om liever voor de wereld als onwetend en dwaas te boek te staan, dan dat wij door onze woorden een verrader van Uw kudde worden. Amen." ¹⁰²

Tijdens het "Bloedige Pasen van Piëmont" in 1655, stuurde de hertog van Savoye een leger van duizenden soldaten (waaronder Franse troepen en Ierse huurlingen) de valleien in om de Waldenzen uit te roeien of te dwingen tot het katholicisme. De soldaten gebruikten extreme intimidatie en marteling om de locaties van de vluchtelingen en hun leiders/ouderlingen te achterhalen, in deze context wedren deze al door de waldezen eeuwenlang gebruikte gebeden uitgesproken.

7.3 Hugenoten 16^e-18^e eeuw

Het volgende gebed werd uitgesproken door de martelaren van Lyon (1553), een groep van vijf jonge studenten, leerlingen van de Academie van Lausanne onder leiding van Beza en Viret, leerlingen/vrienden van Calvijn, maar wel volledig in de theologische geest van Calvijn. Zij eindigden op de brandstapel omdat zij weigerden hun geloofsgenoten en hun overtuiging te verraden. Wanneer zij baden om "de vinger op de lippen" (zoals opgetekend in Crespin, p. 412), deden zij dit vanuit de overtuiging dat zij verantwoording schuldig waren aan de hemelse Koning, niet aan de aardse inquisitie. Zij stonden onder enorme psychologische druk van de inquisiteurs om namen van medestanders te noemen. Hun gebed is een smeekbede om standvastigheid en het bewaren van de "geheimen van de broederschap" tegenover de vijand.

- ✓ "Heere Jezus, U die voor Uw beulen de mond niet opendeed als een lam dat ter slachting

¹⁰¹ Herbert Musurillo, *The Acts of the Christian Martyrs* (Oxford Early Christian Texts). Pag. 86-89 (in de standaarduitgave met de originele Latijnse tekst en vertaling).

¹⁰² Jean Léger *Histoire des Vaudois. Histoire générale des églises évangéliques des vallées de Piëmont ou vaudoises*. Leiden 1669. Pag. 114

geleid wordt, schenk ons in dit uur Uw goddelijke kracht. Wij smeken U: verzegel onze lippen voor alles wat onze broeders in het gevaar kan brengen. Laat geen naam of verblijfplaats uit onze mond vloeien die de goddeloze tot een zwaard kan dienen. Heere, zet een wacht voor de deur van onze lippen, opdat wij de waarheid van Uw Liefde niet beschadigen door een valse eerlijkheid aan de beul." ¹⁰³

Op 16 mei 1553 werden zij op de Place des Terreaux in Lyon levend verbrand. Getuigen meldden dat zij tot het laatst toe psalmen zongen. Hun dood werd een krachtig symbool voor de groeiende Hugenootse beweging in Frankrijk en hun brieven uit de gevangenis werden door de Franse jurist en boekdrukker Jean Crespin (1520-1572) verzameld In de historie van de vervolgte Hugenoten (L'Église du Désert/ "Woestijnkerken") als voorbeelden van geloof en standvastigheid voor andere vervolgdgen, alsook hun gebeden Zij baden om een "verzegelde mond" voor de goddeloze, opdat zij de onschuldigen niet zouden verraden onder de druk van het verhoor, omdat zij voortdurend onder druk stonden van de Inquisitie en hun manipulaties ("Noem de namen van je broeders en je bent vrij"), was hun grootste angst niet de dood, maar de zonde van het verraad.

- ✓ "Heere, laat onze mond gesloten blijven voor alles wat onze broeders in gevaar brengt, maar geef ons een tong van vuur om Uw waarheid te belijden." ¹⁰⁴
- ✓ 'Heere Jezus, U die zweeg voor Pilatus, leg Uw vinger op mijn lippen. Laat mij liever de naam van een dwaas dragen die niets weet, dan de naam van een verrader die de uwen overlevert.' ¹⁰⁵
- ✓ "Heere, geef ons de wijsheid van de slang en de oprechtheid van de duif. Laat onze mond een verzegelde bron zijn voor de vervolger, maar een open bron van troost voor onze broeders. Zet, o Heere, een wacht voor onze lippen, opdat **geen woord van ons de rust van Uw kinderen verstoort of hen overlevert aan de handen van de goddeloze.**" ¹⁰⁶

De Hugenoten baden dus niet alleen voor hun eigen veiligheid, maar specifiek om de rust van Gods kinderen niet te verstoren door onvoorzichtige woorden. Hun zwijgen of misleiding van de autoriteiten was een daad van gemeenschapszin: zij baden: "Zet, o Heere, een wacht voor onze lippen..." (Hugues, p. 146). Hiermee stelden zij de veiligheid van de broeders boven de eis van transparantie van de goddeloze overheid.

7.4 Het Gebed van Alexander Peden (ca. 1626–1686)

Alexander Peden, ook wel "Prophet Peden" genoemd, was een van de meest opgejaagde predikanten. Er is een verslag van een moment waarop hij met een kleine groep volgelingen ingesloten dreigde te worden door de cavalerie (de "dragoons"). Zijn gebed op dat moment is een klassieker in de Schotse kerkgeschiedenis. Citaat:

- ✓ "Heere, het is de dag van Uw wraak over Schotland en de dag van de benauwdheid voor Uw volk. Werp de mantel van Uw duisternis over ons heen! Laat de mist van de bergen onze schuilplaats zijn, opdat de ogen van de goddeloze verblind worden en zij ons niet vinden. Heere, verzegel de honden die achter ons aan zitten; laat hun tongen verstommen en hun geheugen falen, opdat geen van de Uwen door verraad in hun handen valle." ¹⁰⁷

¹⁰³ Jean Crespin. *Histoire des Martyrs, persecutez et mis a mort pour la verité de l'Évangile* (geschreven in de 16e eeuw). Deel 1, Pag. 412.

¹⁰⁴ Crespin, J., *Histoire des Martyrs*, (1554). Vol. I, Pag. 412 (Ed. Benoit).

¹⁰⁵ Jean Crespin, *Histoire des Martyrs* (Ed. Benoit, 1885), Deel I, p. 412.

¹⁰⁶ Hugues, E. „*Les Synodes du Désert: Actes et Règlements des Synodes Nationaux et Provinciaux tenus au Désert de France*“, Parijs: Fischbacher, 1885, Deel I, Pag 146.

¹⁰⁷ Patrick Walker. *Some Remarkable Passages of the Life and Death of Mr. Alexander Peden*. Pag. 54 (in de standaard 18e-eeuwse uitgave)

7.5 Het gebed van de “onbekende verzetsman”

Toen de “vrome lafheid” in de Tweede Wereldoorlog een dodelijk gevaar werd voor de naaste, baden christelijke verzetslieden niet om de kracht om feitelijk te zijn tegenover de SD. In het *Geuzenliedboek* (p. 182) vinden we de smeekbede om liever als een 'bedrieger' te sterven dan als een verrader. Dit gebed is de praktische uitvoering van Bonhoeffers ethiek: “*de waarheid is geen instrument van verraad, maar een schild van barmhartigheid.*” Het gebed werd verspreid onder christelijke verzetsstrijders die onderduikers hielpen en voortdurend rekening moesten houden met verraad of arrestatie door de SD (Sicherheitsdienst), geciteerd in kleine clandestiene blaadjes en later opgenomen in bloemlezingen over het christelijk verzet. De letterlijke tekst:

- ✓ “Heere, mijn God, indien ik in de handen van de vijand val, leg dan Uw vinger op mijn lippen. Laat mijn hart spreken tot U, maar laat mijn mond een gesloten graf zijn voor de namen van mijn broeders. Schenk mij de genade om een 'leugen' te spreken die het leven dient, liever dan een “waarheid” die het leven doodt. Laat mij liever voor de mensen als een bedrieger sterven, dan voor U als een verrader staan. Houd mijn geest ondoordringbaar voor hun vragen, omwille van de onschuldigen die op mij vertrouwen. Amen.” ¹⁰⁸

7.6 Gebed uit ondergrondse Kerk Noord-Korea.

In Noord-Korea worden Christenen getraind om “niets te weten” als ze worden opgepakt. Verraad van één persoon kan een hele familie of celgroep in een strafkamp doen belanden, een overlevende heeft getuigd van de gebeden die opgezonden worden:

- ✓ “O Vader, U die onze namen in Uw handpalm heeft gegrift, verberg ons voor de ogen van de spionnen. Wij smeken U: leg een stalen grendel op onze lippen. Laat onze geest als een blinde muur zijn voor de ondervrager. Geef ons de kracht om te zwijgen over onze broeders, zelfs als ons lichaam bezwijkt. Laat Uw stilte in ons wonen, opdat wij geen verraders worden van Uw Lichaam op aarde. Amen.” ¹⁰⁹

Dit gebed wordt vaak gezamenlijk (fluisterend) gebeden voordat men in kleine groepen bijeenkomt.

7.7 De “Back to Jerusalem” beweging uit China, en hun gebed.

De Back to Jerusalem beweging is van oorsprong een Chinese beweging, die diep geworteld is in de ondergrondse huiskerken van China. De beweging heet “Terug naar Jeruzalem” omdat de Chinese Christenen geloven dat zij de taak hebben om het Evangelie naar het westen te brengen, dwars door de meest gesloten landen van de wereld (de boeddhistische, hindoeïstische en islamitische gordel in Centraal-Azië en het Midden-Oosten). Hun doel is om de cirkel die in Jeruzalem begon, weer te sluiten. Hoewel de visie al in de jaren '20 en '40 van de vorige eeuw ontstond onder Chinese christenen, het kreeg wereldwijde bekendheid door leiders zoals Brother Yun (de “Hemelse Man” ¹¹⁰) en Peter Xu Yongze. De beweging bestaat niet uit de officiële, door de staat gecontroleerde kerken (de Drie-Zelf-kerken), maar uit de miljoenen gelovigen in de **huiskerken**. Omdat deze kerken decennialang zijn vervolgd door het communistische regime, hebben zij een theologie van

¹⁰⁸ *Het Grote Geuzenliedboek*, bewerkt door Jan H. de Groot e.a. (1945/1946). Pag. 182 (in de sectie over “Gebeden in de strijd”).

¹⁰⁹ Open Doors International. *World Watch List Analysis / Persecution of Christians in North Korea (Special Report)*. *Live Like a Biblical Christian: Stories of Faith from the Persecuted Church* (Jaaruitgave 2018/2019). Pag. 42–44 (In de sectie: “The Silence of the Saints – Surviving North Korea”). “Brother Simon” (pseudoniem voor een netwerk leider van de ondergrondse kerk die via China communiceert).

¹¹⁰ *De Hemelse Man*, Paul Hattaway. Medema 2004, te bestellen op: <https://backtojerusalem.nl/>

"weerbaarheid" ontwikkeld die veel sterker is dan in het vrije Westen.

Omdat China een totalitaire surveillance-staat is, worden BTJ-zendingen getraind om te overleven in vijandige omgevingen. Ze leren hoe ze netwerken moeten opzetten zonder sporen achter te laten. Ze worden mentaal en geestelijk getraind om tijdens marteling of verhoor geen namen van broeders te noemen. Zoals Brother Yun ("De Hemelse Man") illustreerde, gebruiken ze vaak pseudoniemen of misleidingen om de autoriteiten te ontwijken.¹¹¹

De BTJ-beweging laat zien dat wanneer een overheid (zoals de Chinese Communistische Partij) zichzelf boven God plaatst, de christen gedwongen is om in een "staat van verzet" te leven. Voor hen is de feitelijke waarheidspreker die een huiskerk verraadt aan de politie, geen "eerlijke christen", maar een zondaar tegen de wet van de liefde.¹¹²

Hoewel ze geen vaste gebedenboeken hebben (vanwege de veiligheid), beschrijft Paul Hattaway in het boek "Terug naar Jeruzalem" de kern van hun gebedshouding en de woorden die zij gebruiken wanneer zij voor de autoriteiten staan, ik citeer;

- ✓ Lord, You are the Truth, but You are also the Good Shepherd who lays down His life for the sheep. Grant me the wisdom to withstand the wolf. Put a bolt upon my lips for anything that may harm my brothers. Make my words like a labyrinth to the enemy, but let my heart remain pure before You. I refuse to name Your children, for they are engraved in Your palm and not in the registers of the state

NL. vertaling:

- ✓ "Heere, U bent de Waarheid, maar U bent ook de Goede Herder die Zijn leven legt voor de schapen. Verleen mij de wijsheid om de wolf te weerstaan. Leg een grendel op mijn lippen voor alles wat mijn broeders zou kunnen schaden. Maak mijn woorden als een labyrint voor de vijand, maar laat mijn hart zuiver blijven voor Uw aangezicht. Ik weiger de namen van Uw kinderen te noemen, want zij staan gegraveerd in Uw handpalm en niet in de registers van de staat."¹¹³

Einde

8.0 Geraadpleegde Bronnen en Literatuur

Primaire Bijbelse en Theologische Bronnen

- Bijbel: *Heilige Schrift*, Statenvertaling (Editie 1977 of GBS).
- Augustinus van Hippo. *Contra Mendacium* (Tegen de leugen). In: *Nicene and Post-Nicene Fathers*, Vol. III. Grand Rapids: Eerdmans.
- Bucer, Martin. *Metaphrasis et Enarratio in Epistolam ad Romanos* (Commentaar op de Romeinenbrief). Straatsburg, 1536.
- Bullinger, Heinrich. *Sermonum Decades quinque* (De Decaden). Londen: Parker Society Edition, 1849.
- Calvijn, Johannes. *Bijbelverklaring: Jozua, Richteren en Ruth*. Kampen: De Groot Goudriaan.
- Heidelberger Catechismus. Zondag 43, Vraag & Antwoord 112.

Historische Politieke Filosofie (Recht van Verzet)

- Beza, Theodore (Théodore de Bèze). *De Jure Magistratum* (Over het recht van de overheid). Lyon/Genève, 1574.
- Brutus, Stephanus Junius. *Vindiciae Contra Tyrannos* (Een verdediging van de vrijheid tegen tirannen). Editie G. Garnett. Cambridge: Cambridge University Press, 2003 (Origineel 1579).
- Buchanan, George. *De Jure Regni apud Scotos Dialogus* (Dialoog over het recht van het koningschap bij de Schotten). Londen, 1689 (Origineel 1579).

¹¹¹ Paul Hattaway, Brother Yun, Peter Xu Yongze, Enoch Wang. *Back to Jerusalem: Three Chinese House Church Leaders Share Their Vision to Complete the Great Commission*. Piquant Editions, Carlisle, UK. 2003. Pag. 94-100

¹¹² Idem. Pag 112

¹¹³ Idem. Pag. 97

- Groot, Hugo de (Grotius). *De Iure Belli ac Pacis* (Over het recht van oorlog en vrede). Parijs, 1625 (Standaardeditie Molhuysen).
- Locke, John. *Two Treatises of Government*. Editie P. Laslett. Cambridge: Cambridge University Press, 1988 (Origineel 1689).
- Oranje, Willem van. *Apologie ofte Verantwoordinghe*. Nieuwkoop: Heuff, 1980 (Origineel 1580).
- Rutherford, Samuel. *Lex, Rex, or The Law and the Prince*. Edinburgh, 1644 (Herdruk Harrisonburg: Sprinkle Publications, 1982).

Moderne Theologie en Ethiek

- Bonhoeffer, Dietrich. *Ethiek*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2012.
- Bonhoeffer, Dietrich. *Verzet en Overgave*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2013.
- Grudem, Wayne. *Why It Is Never Right To Lie?* (Online artikel/paper), 2012.
- Kersten, Ds. G.H. *De Gereformeerde Dogmatiek*. Utrecht: De Banier.
- Velema, Prof. dr. W.H. *Tussen vrees en vrijheid: Ethiek van de tien geboden*. Kampen: J.H. Kok, 1974.

Martelaren- en Kerkgeschiedenis

- Arnaud, Henri. *Histoire de la glorieuse rentrée des Vaudois*. Genève, 1710.
- Crespin, Jean. *Histoire des Martyrs*. Editie Benoit. Parijs, 1885 (Origineel 1554).
- Foxe, John. *The Book of Martyrs* (Actes and Monuments). Londen, 1563.
- Hattaway, Paul & Brother Yun. *De Hemelse Man*. Vaassen: Medema, 2004.
- Hattaway, Paul, e.a. *Back to Jerusalem*. Carlisle: Piquant Editions, 2003.
- Léger, Jean. *Histoire générale des églises évangéliques des vallées de Piémont*. Leiden: Jean le Carpentier, 1669.
- Leyds, W.J. *De Hugenoten: Hun lijden en strijd*. Kampen: J.H. Kok, 1911.

Strategie en Inlichtingenleer

- Andrew, Christopher. *The Secret World: A History of Intelligence*. New Haven: Yale University Press, 2018.
- Bregman, Ahron. *The Mossad: An Illustrated History of Israel's Secret Intelligence Service*. Londen, 2014.
- Gilbert, Major Vivian. *The Romance of the Last Crusade: With Allenby to Jerusalem*. New York: D. Appleton, 1923.
- Hadnagy, Christopher. *Social Engineering: The Science of Human Hacking* (2nd Edition). Indianapolis: Wiley Publishing, 2018.

Kerkelijke periodieken en actuele publicaties

- De Wekker. Officieel orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. *Diverse jaargangen (o.a. artikelen over de vervolgte kerk en ethiek in oorlogstijd)*.
- De Saambinder. Weekblad der Gereformeerde Gemeenten. *Artikelen over de verhouding overheid-onderdaan en de ethiek van de waarheid*.
- Reformatorisch Dagblad (RD). Archiefstukken over 'De kerk in China', 'De ondergrondse kerk in de USSR' en 'Ethiek van de spionage' (1971–heden).
- Open Doors Internationaal. *World Watch List Research Reports* (Jaarrapporten over de methodieken van de ondergrondse kerk).
- Stichting De Ondergrondse Kerk (SDOK). *Stem van de Martelaren* (Periodieken over smokkelstrategieën en geheimhouding).

*Dik Aangeenbrug. Sept-Okt 2014
Februari 2023
Februari 2026*